

hålla sig ifrån något. *Jag har gjort mig sjelf ett l. all ej förtära starka drycker.*

LÖFTESBROTT, n. 3. Ett löftes brytande.

LÖFTESMAN, m. 3. pl. — män. Se *Borgen*, 2.

LÖFTESKRIFT, f. 3. Se *Borgensförbindelse*.

LÖFTRÄD, n. 3. Sådant slags träd, som har löf (till skilnad ifrån Barträd).

LÖFTÄGT, f. 3. 1) Se *Löfhackning*. — 2) Rättighet dertill. *Hafva frä l. på hemmanets ägor.*

LÖFVA, v. a. 1. 1) Smycka. sira med löf. *L. en dörr, en förstuga*. — 2) (fig.) Låta löfven utspricka. *Vären i-r träden*. — V. n. Pryda dörrar, fönster, rum med löf. — *L-s*, v. d. (om träd) Få löf. *Skogen l. solen ler*.

LÖFVERK, n. 3. (byggn.k.) Prydnader, föreställande grenar och qvistar med löf.

LÖGA, v. a. 1. (af *Lag*, vätska) Bada någon vid stranden af sjö, flod, o. s. v. Brukas för aktiv vanligen endast om vissa husdjur. *L. hästar, hundar*. — *L.*, v. n. ell. *L. sig*, v. r. Bada sig vid bafs-, sjö- eller flodstrand. Säges endast om människor. — *Lögande*, n. 4. (för aktiv).

LÖGERDAG, se *Lördag*.

LÖGN, lögnen, m. 3. (af *Ljuga*) Uppsätlig osanning, för att bibringa en annan falskt begrepp om något. *Bestå någon med l. Fara med l.*, bruka lögn. (Groft uttryck) *Det var l. i hans hals*, det var en grof lögn af honom. (Bibl. o. kyrkl.) *L-ens ande*, djefveln. — Anm. I det finare språket undvikas ordet gerna; i dess ställe brukas Osanning. — *Syn.* Osanning, Dikt, Fabel, Dalkarl, Historia, Skepparhistoria, Munklegend, Amsaga, Käringsaga.

LÖGNARTIG, a. 2. 1) Fallen för att ljuga. — 2) Full af lögn. *L. berättelse*. — *Lögnaklighet*, f. 3.

LÖGNAKTIGT, adv. Osant (med uppsåt).

LÖGNARE, m. 3. 1) En, som gör sig skyldig till lögn. — 2) En, som är fallen för att ljuga, ofta ljuger.

LÖGNHISTORIA, f. 3. pl. — rier. Lögnaktig historia.

LÖGNING, lögnning, f. 2. Handlingen, då man lögar någon eller lögar sig.

LÖGNPREDIKANT, m. 3. En, som predikar falska läror.

LÖGNPROFET, -- ét, m. 3. Falsk profet.

LÖGSTÄLLE, n. 4. Tjenligt ställe, der lögn sker.

LÖJA, f. 1. Mjuktenig fisk, 4 till 5 tum lång, blågrön och hvit, med fina silfverglänsande fjäll. *Cyprinus alburnus*. — *Ss. Löjnad*.

LÖJE, n. 4. Leende. *Ett löcht, försmädligt l. Lekar och l-n*. — Bildar sammansättningarna Smålöje, Hänlöje.

LÖJLIG, a. 2. Som förtjenar lölje; att skratta åt. *En l. figur*. — *Syn.* Narraktig, Befängd, Besatt, Komik, Rolig, Lustig.

LÖJLIGHET, f. 3. 1) (i sing.) Egenskapen att vara löjlig. — 2) (med plur.) Löjlig sak, någonting att skratta åt. *Ytra en l.* — *Syn.* Narraktighet, Rolighet, Lustighet.

LÖJLIGT, adv. På ett löjligt sätt. *Gå, lala, skicka sig l.*

LÖJTNANT, löjtnant, m. 3. (fr. *Lieutenant*)

1) Officer, som står omedelbart under en öfverbefälhafvare, och hvars plats han i vissa fall upp-

fyller, t. ex.: General-löjtnant, Öfverste-löjtnant. — 2) Officer vid ett kompani, med rang närmast kapitenen.

LÖK. (Talesätt) *Lägga l. på laxen*, i allting finna något att anmärka; äfv.: då man hör någon klandras, framställa dess felaktighet i ännu värre dager.

Anm. Detta ord har ingen förbindelse med det följande, utan kommer af *Lack*, fel, klander.

LÖK, m. 2. 1) (bot.) a) Sammankrympt växtstam, beklädd af tät intill hvarandra hopade blad. Har tillförene, ehuru mindre rätt, hänförs till roten. *Alla liljor hafva l-ar*. — Bildar flera sammansättningar, såsom Blomsterlök, Tulpanlök, m. fl. — b) Växtsläkte af Liljornas familj, hvar-till höra arterna Rödlok, Hvillök, Gräslök, Pip-lök, Purjök, m. fl., hvilka på sina ställen ses.

Allium. — 2) I dagligt tal menas med *L.* vanligtvis Rödlok. Se d. o. *Lägga l. på en mat-rätt*. — *Ss. Lökhaltig, -artad, -bärande, -formig, -lukt, -skal, -smak*.

LÖKGRÖDA, f. 1. Ett slags groda med hvitlökslukt. *Pelobates fuscus*.

LÖKHUFVUD, n. 4. pl. — *hufvuden*. Hel lök i sitt skal.

LÖKKLYFTA, f. 1. Klyfta af ett lökhufvud.

LÖKNOPP, m. 2. (bot.) I spetsen eller på sidorna af en lök befintlig knopp, som utvecklar sig i blad, blommor och frukt.

LÖKKNÖL, m. 2. (bot.) Så kallas en lök, när stjeckämnet uti densamma är öfvervägande utbildadt, d. v. s. när löken består af en fast massa, blott beklädd med fina skal.

LÖKLAND, n. 3. Trädgårdsländ, der lök är planterad.

LÖKPÄRON, n. 3. Benämning på en sort lökformiga päron.

LÖKROT, f. 3. pl. — *rötter*. Rot på en lök.

LÖKSOPPA, f. 1. Kåtsoppa, tillredd med lök.

LÖKSTOCK, m. 2. (bot.) Den sammankrympta stam, som utgör lökens inre massa.

LÖKSÅS, m. 3. Sås, tillredd med lök.

LÖKSÄNG, f. 2. Trädgårdssäng, der lök är satt och växer.

LÖKVÄXT, f. 3. (bot.) Växt, försedd med lök (1, a).

LÖKÄPLE, n. 4. Benämning på en sort lökformiga äplen.

LÖMSK, a. 2. 1) Som på ett bakslugt och försåtligt sätt söker skada andra. *L. menniska*. Säges äfv. om vissa djur, t. ex.: *En l. hund*. — *Syn.* Bakslugt, Dolsk, Arglistig. — 2) Som uttrycker röjer lömskhet. *L. uppsyn*.

LÖMSKHET, f. 3. Egenskapen att vara lömsk; lömskt sinne-lag.

LÖN, se *Lönn*.

LÖN, f. 3. 1) På förhand öfverenskommen eller fastställd vedergällning i penningar eller varor, som tilldelas någon för embete, syssla, tjänst, vare sig offentlig eller enskilt; äfv. för arbete. *Han har 1000 Rdr i l. Hafsa sin l. i spannmål. Tjena utan l. Betala en tjenare dess l. Arbetaren är sin l. värd*, den, som arbetar, bör godtgöras för sitt arbete. — Bildar sammansättningarna: Tjenstelön, Arbets-, For-, Sylon, m. fl. — 2) Belöning, vedergällning. *Är det l-en för mina tjänster? Äran är dygdens l. Våra gerningar få sin l. efter döden. Han skall få den l. han förtjenar*.

LÖNA, v. a. 1. o. 2. 1) Gifva lön. Brukas för denna bem. föga, utom i uttrycken: *L. väl, illa*, gifva god, dålig lön, t. ex.: *Han l-r sitt*

folk väl. — *Syn.* Aflöna. — 2) Belöna, veder-gälla. *L. en välgerning med otack. L. en något. Gud löne honom för allt det goda, han gjort mig!* *L. mödan*, säges om det, som förtjenar att göras sig möda för, t. ex.: *Det l-r icke mödan att gå dit*. — *L. sig*, v. r. Gifva tillräcklig afkastning, inkomst. *Den handeln l-r sig icke. Förelaget l-de sig bra*.

LÖNANDE, a. 1. (egentl. part. akt. af *Löna*) Som lönar sig. *En l. rörelse. Ett l. yrke*. — *Syn.* Indrägligt, Lukrativ, Vinstgifvande.

LÖNEBESPARING, f. 2. Innehållen besparad del af embets- eller tjenstemans lön.

LÖNGIFVARE, m. 3. Den, som lön (1) gif-ver. — *Motsats*: Löntagare.

LÖNLÖS, a. 2. Säges om det, för hvilket man ingen lön har. *L. tjänst, möda. L-t arbete*. — *Syn.* Tacklös, Otacksam.

LÖNN, f. 2. 1. Ett bekant lummigt trädslag af medelstorlek. *Acer. Allmän l.*, lummigt träd af medelmåttig storlek, med gröngula blommor; innehåller mycket sockerämne. *A. platanoides*. Se f. ö. Sockerlönn, Luddlönn, Nalvar.

LÖNN, adv. II (af gamla verbet *hlauna*, gömma, dölja) *Lägga foster å l.*, afsides, på hemligt ställe. — Skrifves äfv. *LÖN*.

LÖNNDOM. I l., adverbialt uttryck, -som betyder: i hemlighet. Äfv. *Löndom*.

LÖNNDÖRR, f. 2. Hemlig dörr. [Löndörr.]

LÖNNFICKA, f. 1. Hemlig ficka. [Lönficka.]

LÖNNGIFT, a. 1. 1) (föga brukl.) Hemligen gift. — 2) (bot.) *L. växt*, se *Kryptogam*. [Löngift.]

LÖNNGIFTE, n. 4. Hemligt giftermål. [Löngifte.]

LÖNNGÅNG, m. 2. Hemlig gång. [Löngång.]

LÖNNHÅL, n. 3. Hemligt hål. (Fig. fam.)

Hafva ett l. att krypa i, hafva någon hemlig utväg att draga sig ur knipan, någon hemlig undflykt. — *Syn.* Smyghål, Smygvrå. [Lönhål.]

LÖNNLAG, m. sing. Värtiden aflappad salve af lönn.

LÖNNLIG, a. 2. Se *Hemlig. L-t anslag, förehaftvande*. — Äfv. *Lönlig*.

LÖNNLIGEN, adv. Se *Lönligt*. — Äfv. *Lönligen*.

LÖNNLIGHET, f. 3. Se *Hemlighet*. — Äfv. *Lönlighet*.

LÖNNLIGT, adv. Hemligt, i hemlighet. — Äfv. *Lönligt*. — *Syn.* Lönligen, I löndom.

LÖNNLÅDA, f. 1. Hemlig låda. [Lönlåda.]

LÖNNMORD, n. 3. Mord, som förfövas i löndom. [Lönmord.]

LÖNNMÖRDA, v. a. 1. I löndom mörda. — *Lönnmördande*, n. 4. [Lönmörda.]

LÖNNMÖRDARE, m. 3. En, som begår eller begått lönmord. [Lönmördare.]

LÖNNPORT, m. 2. Hemlig port. [Lönpport.]

LÖNNRUM, n. 3. LÖNNSTÄLLE, n. 4. Hemligt rum, ställe. [Lönrums, Lönställe.]

LÖNNSIRAP, m. sing. Sirap, beredd af lönn-lag.

LÖNNSKÄRM, m. 2. (jäg.) Smärre skärm, som sättes vid bogen under ett skall. [Lönskärm.]

LÖNNSOCKER, n. sing. Socker, beredd af lönnlag.

LÖNNST, a. 1. *Hålla l.*, hålla hemlig. — Äfv. *Lönt*.

LÖNNTRAPPA, f. 1. Hemlig trappa. [Lönntrappa.]

LÖNNVRÅ, f. 3. pl. — *vrår*. Hemlig vrå, smygvrå. [Lönnvrå.]

LÖNNVÄG, m. 2. Hemlig väg, smygväg. [Lönnväg.]

LÖNSKALÄGE, n. 4. (lagt.) Olöfligt samlag emellan ogifta.

LÖNSKLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. Ett lafslägte. Endocarpon.

LÖNTAGARE, m. 3. En, som åtnjuter års-lön. — *Motsats*: Löngifvare.

LÖPA, v. n. 3. Impf. indik. sing. *Lopp*; pl. *Lupo*. Imper. *Löp*. Impf. konj. *Lupe*. Sup. *Lupit*. Part. pres. *Löpande*; part. pret. *Lupen* (mest i sammansättningar). 1) Se *Springa*. Säges både om människor och djur. *Hästen löper fortare än en menniska. L. af och an. I. emot någon. L. emot väggen. L. på spektakler, på baler*, ofta besöka dem. (Fig. talesätt) *L. med lömslingen, se lömsling. — L. bort*, se *Bortlöpa*. — *L. efter*, se *Springa efter*.

L. emot, (fig.) se *Köra emot*. — *L. fram*, se *Framlöpa*. — *L. ifrån*, se *Springa ifrån*. — *L. ihop*, hastigt samlas ifrån flera håll, äfv. sammanträffa i en punkt, på ett ställe (såsom linier, vägar, o. s. v.). — *L. in*, se *Inlöpa*. — *L. ned*, gifva sig med i sällskap, t. ex.: *Han skulle inte lupit med*. — *L. med squaller*, squallra; äfv. vara fallen för squaller. — *L. miste*, göra ett förfoladt språng; (fig.) misstaga sig. *L. miste om*, gå miste om. — *L. om*, se *Springa om*. — *L. omkring*, se *Springa omkring, gå omkring*.

L. omkull, på, ut, åståd, se *Springa omkull, på, ut, åståd*. — *Syn.* Se *Springa*. — 2) Säges i fråga om hvarjehanda hastiga rörelser: flyta, rinna, fara, o. s. v. *Blodet löper i ådrorna. Floden löper från öster till vester. Trossen, låget löper ell. löper ut, far ut. Låta ett tåg l.*, utsläppa ett tåg. *Ring, som löper på ett snöre*.

— *L. af*, se *Af löpa*. 1. *L. af stapeln, se Stapel*. — *L. fram, förbi*, flyta fram, förbi. — *L. ihop*, se *Sammanflyta*. — *L. ut*, se *Utlöpa*. — *L. öfver*, se *Flöda öfver*. — 3) (om fartyg) Segla, fara. Alltid med åtföljande partikel. *L. än*, se *Anlöpa*. *L. in, ut*, se *Inlöpa, Utlöpa*. — 4) Säges om det, som ligger i en oafbruten lång sträckning. *En bergsrygg, som löper ut till hafvet. Hvert löper den vägen? Ådrorna i kroppen l. kors och tvärs. L. ihop*, sammanträffa i en punkt, på ett ställe (såsom linier, vägar, m. m.). — 5) (om tid) Förflyta, förgå. *Tiden löper fort. L. fram, förbi*, se *Förflyta*. — 6) (om kreatur, helst honor, vid parning) Vara i brunst. *Hyndan löper. Den hyndan har lupit med en mops*, parat sig med en mops. *Hyndan har lupit ut*, har slutat att löpa. — 7) *L. ell. l. ihop*, se *Löpna*. *L. ihop* betyder äfv.: Lefra sig, Grädda sig. — 8) Brukas för öfrigt i åtskilliga uttryck, talesätt och ordställningar, hvilka icke gerna kunna föras under någon af förestående bemärkelser, t. ex.: *Ring, som löper på ett snöre*, påträdd ett snöre, hvarpå den kan flyttas fram och åter. *Låta tankarna l.*, gifva dem fritt lopp. *L. fara, risk*, vara underkastad fara, äfventyr. *Sedel, som löper med ränta*, räntebärande sedel. *Ett rykte löper om honom*, det går om honom ett rykte. *L. af*, se *Af löpa*, 2. — *L. igenom*, se *Genomlöpa*. — *L. in*, se *Inlöpa*. *Deras ägor l. in i hvarandra*, sträcka sig in i hvarandra, — *L. upp*, se *Uplöpa*; äfv. (om maskor, sömmar o. d.) gå upp. — *L. öfver*, se *Öfverlöpa, Öfverhoppa*. — *L-nde*, part. pres. *En l. häst. L. hynda*, löpsk. Brukas adjektivt i åtskilliga uttryck, t. ex.: *L. är, månad*, innevarande å, m. *L. ränta*, som betalas för den

tid, hvarå förskrifning o. s. v. lyder. *L. sedel*, att betalas till innehafvaren. *L. räkning*, öppen räkning, som fortgår ifrån år till år. (Skepp.) *L. gods*, de låg, som tjena till seglens regerande på ett fartyg, och som fara genom block. — *Löpen* ell. *Lupen*, part. pret. Säges om mjölk, som löpnat.

LÖPANDE, n. 4. Se *Springande*, *Lopp*.
LÖPARE, m. 3. 1) Se *Springare*. — 2) Snabblöpare, som fordom furstar och förnämna personer hade i sin tjänst, för att springa framför vagnen; när de äkte. *Löparne voro klädda i korta benkläder, öppen jacka och framtill högt uppstående mössa, samt buro i handen en lång med silfverknapp och lofsförsedd staf.* — 3) (nu) Hofbetjent, vid större högtider utmärkt genom sin dräkt, hvar till bör en liten mössa, prydd med uppstående kulörta strutsfjädrar samt en staf med silfverknapp i handen. — 4) Sten med jemn bottenyta, hvarmed färger rivas på ritbräde eller håll. — 5) Den omkring sin axel löpande öfre qvarnstenen i en mjölkqvarn. — 6) Öfverbladet på en öfverskärarens. — 7) Benämning på tvänne af de högre pjeserna eller officerarne i ett schackspel. — 8) (nat. hist.) En art Delfin, 20 till 30 fot lång. *Delphinus Orca*.

LÖPBANA, f. 1. 1) Se *Rännarebana*. — 2) (fig.) Se *Bana*. — Syn. *Lefnadslopp*.

LÖPE, n. 4. Den på ett eget sätt beredda magen af ännu endast mjölk förtärande kalffvar eller getter.

LÖPELD, m. 2. Rör af pergament eller lärft, hvilket, fylldt med packadt torrt krut, användes till minors antändning. Kallas äfv. *Stobin*.

LÖPGRAF, f. 2. pl. — *grafvar*. (fortif.) Graf med låg vall, som uppkastas af de belägrande utanför en fästning, för att de, deraf beträckt, må kunna komma fästningen närmare. *Öppna l-varna*, börja en fästnings belägring.

LÖPKNUT, m. 2. Knut, så gjord, att den löper upp, när man drar på den.

LÖPMAGE, m. 2. pl. — *magar*. Hos idislande djur den egentliga magen, utur hvilken chymus öfvergår i tolfstumstarmen.

LÖPNA, v. n. 4. (om mjölk) Ysta sig. — *Löpande*, n. 4.

LÖPNING, f. 2. 1) Vissa djurs (t. ex. hundars) parning. — 2) Mjölks ystning. — 3) (i musik) Flera på hvarandra i hastigt tempo följande noter.

LÖPRING, lö'pr'ing, m. 2. Ring, som löper på ett snöre.

LÖPSK, lö'psk, a. 2. (om vissa djur) Brunstig. *En l. tik*.

LÖPSKHET, lö'pskhét, f. 3. (om vissa djur, t. ex. hundar) Brunstighet.

LÖPTID, m. 3. Vissa djurs (t. ex. hundars) brunstid.

LÖPÖGA, n. 4. pl. — *ögon*. (skepp.) Ett öga i ett tåg, formeradt på så sätt, att den ena tampen blifvit stucken genom ett litet i den andra splittdat öga.

LÖRDAG, lö'rdag, m. 2. Sjunde dagen i veckan. — Är sammändraget af *Lögerdag* utaf *Löga*, bada, emedan våra förfäder denna dag i veckan badade.

LÖS, a. 2. 1) Ej fast; ej fastsittande; fri från något som fäster. *En sten, som ligger l. på marken. Golf af l-a bräder. En l. tand. Göra, blifva l. L-a armar*, ej fastsittande vid klädning eller rock. *L. grund*, ej stadig, opålitlig. *L. sand, snö*, utan sammanhang emellan hvarje särskilt korn, partikel deraf. *Arbeta l.*, genom

arbete lossa. *Taga l.*, se *Löstaga*. *Blåsa l.*, blåsa på något, så att det lossnar. *Brista l.*, hastigt och helt plötsligt lossna. *Fräta l.*, genom frätning lossa. *Gå l.*, lossna. *Hugga, klippa l.*, genom huggning, klippning lossa. *Hänga l.*, fritt i luften. *Sitta l.*, ej sitta fast, stadig. *Skära l.*, genom skärning lossa. Likaså *Rifva, rycka, slita, slå, släppa, spränga, sprätta l.*, m. fl. — 2) Fri från fängsel, band, tjettrar, tvång, o. s. v. *Gifva en fänge l. Håsten, bandhunden är l. l. häst, se Löshäst. Skicka hästarna l-a tillbaka*, utan att vara förspända eller begagnas till ridning. *Hin är l.*, se *Hin*. *L. karl*, utan hus-håll; se äfv. *Lösdrifvare*. *L-t folk*, lösdrifvare. *Vara l. och ledig*, ej vara bunden, hvarken af äktenskap eller förlöfning; äfv. vara fri från göromål. *Göra, hjälpa någon l. ur en fjeller. Göra sig l. ur ens armar, från tvång*, o. s. v. *Gå l.*, vara i frihet, på fri fot, ej fängslad. *Han borde ej få gå l.*, säges om en farlig eller i högsta måtto dåraktig människa. *Komma, slippa l. ur bojar, ur fängelse*, o. s. v. *Köpa l.*, se *Friköpa*. *Slå sig l.*, se *Slå*. *Släppa l.*, se *Släppa*. *Spänna l.*, se *Spänna ifrån*; äfv. uppspanna. — 3) Ej hård, ej tål. *L. jord*. *L-t trä*. *L-t hull, mjukt*. *L. träd*, ej hårdt spunnen. *L-t lif*, se *Lif*. *L. sten*, ej hård i brottet. — 4) Ej spänd; slapp. *L-a tyglar*. — 5) Brukas för öfrigt i en mängd uttryck och talesätt, mer eller mindre oegentligt, oftast i betydelsen: Ej fast, ej stadig, t. ex.: *L. frukt*, som har mjukt kött. *L-t kläde*, glest och tuut. *L. knut*, ej hårdt tilldragen. *L-t mål*, ej fast, ej rågad, d. v. s. utan tillägg af de 4 kapparna på tunnan. *L. mat*, som föga behöfver tuggas; äfv. lätsmått. *Laddad med l-t krut*, endast med krut, utan hagel eller kula. *L-t skott*, med löst krut. *L. sträng* (på musikinstrumenter), ej påtryckt af fingret, t. ex.: *Spela på l. sträng*. *L. egendom*, se *Lösören*. (Substantiv) *L-t och fast*, lös och fast egendom, t. ex.: *Allt hvad han äger i l-t och fast*. *L-t blad*, ej inhäadt. *L-a hästen*, ej hopbundna. *Elden är l.*, har kommit l., eldsvåda har utbrustit. *L-t rykte*, opålitligt, utan uppgifven sagesman. *Ett l-t ord*, afsigtslöst. *Kasta fram ett l-t ord*, yttra något liksom obetänkt, på vinst och förlust, eller för att känna sig före, undersöka en annans tankar. *L-a skäl*, svaga, otillräckliga. *L-t prat*, som man ej kan sätta tro till. *L-t begrepp*, otydlig föreställning, svag kunskap, insigt. *Brista l.*, se *Ulbrista*. *Gå l.* (om skott, gevär), aflyras, afskjutas, aflossas. — 3) Lös bildar sammansättningar; a) dels adjektiva, och har då betydelsen af: saknad, frånvaro, brist, t. ex.: *Barnlös, Lönlös, Tacklös, Hinderlös, m. fl.*; b) dels verbala, i betydelsen af: lossande, frigörande, m. m., såsom af föregående ses. Dylka lätt begripliga verber äro: *Lösarbota*, -bita, -brista, -bryta, -draga, -fita, -fräta, -gnaga, -gnida, -gnugga, -gräfsa, -gunga, -göra, -hacka, -hamra, -hjel-pa, -hosta, -hugga, -klappa, -klippa, -klyfsa, -knacka, -nyppa, -peta, -rifva, -rista, -rucka, -runka, -rycka, -skafva, -skaka, -skrapa, -skrufsa, -skära, -slita, -slå, -släppa, -smälta, -snöra, -sparka, -spränga, -sprätta, -spänna, -stampä, -stötta, -saga, -trampa, -trycka, -veckla, -vråda, med tillhörande verbala substantiver, såsom *Lösarbetande, Lösarbetsning*, o. s. v.

LÖSA, v. a. 2. 1) Göra lös: a) Bringa ur

ett fast läge. I denna mening brukas vanligen *Lössa*. — b) Säges om något knutet, bundet, spändt, snöradt, o. s. v. *L. en knut*. (Fig.) *L. ens tunga*, få någon att tala, göra honom talande. *L. öf. se Aflösa*. *L. ned byxorna*, afsknäppa byxhångslena. *L. ned kjorteln*, upplösa bandet, hvarmed den är tillknuten. *L. på*, göra mindre spänd, t. ex.: *L. på ett hängsle*. (Fig.) *L. på pungen*, betala ut. *L. upp*, se *Upplösa*. — Syn. *Upplösa*, *Älösa*. — c) Befria ur fängsel, bojar, band, tvång, o. s. v. *L. ur band, ur bojar, kedjor, fängsel*. *L. ett barn ur lindan*. — Syn. *Se Befria*. — 2) Medelst lösens erläggande befria *L. någon ur fängenskap, ur slafveri*. *L. ut, se Utlösa*. — 3) Göra mindre hård, mindre tjock. *L. hårdheter, sega vätskor i kroppen*. — Syn. *Upplösa*. — 4) (kem.) *Se Upplösa*. *L. ett salt i en vätska*. *L. guld i kungsvatten*. — 3) Genom erläggande af fastställd afgift utbekomma. *L. ett utslag*. — 6) Inlösa, betala. *L. en pant, en revers*. *Det kan ej l-s med pengar*. *L. igen, se Igenlösa*. *L. in, l. till sig*, se *Inlösa*. — 7) Utreda, förklara. *L. en gåta*. *L. en upp-gift, ett problem*. — 8) Frikälla, frisäga, befria. *L. en ifrån ett löfte, en ed*. — *L. sig, v. r. 1)* Göra sig lös. *Hunden har löst sig ur kedjan*. — 2) Medelst penningars erläggande befria sig ifrån något. *L. sig ur fängenskap, ur slafveri*. *L. sig ifrån erläggande af tionde*. — 3) (i allm.) Göra sig fri från något. *L. sig ifrån ett löfte, en ed, ett tvång, ett band, en förbindelse*. — 4) Blifva lösare, upplösa. *Hårdheterna ha börjat l. sig*. — 5) (kem.) Upplösas. — *L-nde*, part. akt. Brukas nästan adjektivt i uttrycket *L. medel*, läkemedel, som har den egenskapen att lösa hårdheter i magen och befördra afföring.

LÖSAKTIG, a. 2. 1) Fallen för ett otuktigt, sedeslöst lefnadsätt. *En l. qvinsperson*. — 2) Som innebär eller utvisar sådan böjelse. *L-t lefnadsätt*. *L-a seder*. — Syn. *Lättfärdig, Liederlig, Otuktig*.

LÖSAKTIGHET, f. 3. Egenskap att vara lösaaktig. — Syn. *Lättfärdighet, Lidelighet*.

LÖSAKTIGT, adv. På ett lösaaktigt sätt. *Lefva l.* — Syn. *Lättfärdigt, Liederligt*.

LÖSBAR, a. 2. (kem.) *Se Löslig*. — *Lösbarhet*, f. 3.

LÖSBLÖCK, n. 3. Löst block. *Se Block*.

LÖSBREF, n. 3. Bref, som skickas löst med postbud, kurir o. s. v., utan att vara inlagdt i väska.

LÖSDRIFVARE, m. 3. — *VERSKA*, f. 1. En, som driver omkring, utan laga försvar.

LÖSDRIFVERI, n. 3. En persons kringirrande utan laga försvar.

LÖSEGENDOM, m. sing. *Se Lösören*.

LÖSEMEDEL, n. 3. (kem.) Medel, hvarigenom ett ämne kan upplösas.

LÖSEN, lö's'n, m. sing. 1) a) Penningar, som erläggas, för att lösa person eller sak. *L. för en fänge, en pant*. *Taga l. för en egendom*, taga penningar för aflåtandet af sin rättighet att besitta den antingen hel och hällen eller delvis. *Han har fått l. för sin andel*. *L. för tionde, räntor*, penningars erläggande i st. f. tiondes, räntors utgörande in natura. — Syn. *Lösepenning*. — b) Den afgift, som erlägges för utbekommande af offentliga embetsverks utslag, domar, protokollsutdrag, o. s. v. *L. för ett utslag, en fullmakt*. — 2) (milit.) a) Det anbefallda igenkänningsord, som vid anrop gifves till svar på II.

parolln. Paroll och lösen kallas tillsammans *Fältrop*. *Fältropet var: »Gud med oss, parolln: »Guds, och lösen: »med oss»*. — b) Salut till sjös med ett visst antal skott, olika för olika nationer. *Skjuta svensk l.*

LÖSENYCKEL, m. sing. *Se Bindenyckel*.

LÖSEPENNING, m. 2. Penningar, som betalas i lösen för en person. *L-en för en fänge*.

LÖSESKILLING, m. 2. Penningar, som betalas i lösen för något. *L-en för en egendom*.

LÖSGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) *Se Frigifva*. *L. en fänge*. — Äfv. *Gifva lös*. — *Lösgifvande*, n. 4. o. *Lösgifning*, f. 2.

LÖSLÄFVST, a. 1. (jäg.) *L. hund*, som skäller med full hals och springer åt motsatt håll eller kors och tvärs, vid minsta tecken till spår.

LÖSGRYNIG, a. 2. (mineral.) Grynig och lös i brottet.

LÖSGÄRENDE, n. 4. Händelsen, då något går lös.

LÖSHAKA, v. a. 1. *Se Afhaka*. — *Löshakande*, n. 4. o. *Löshakning*, f. 2.

LÖSHAKAR, m. 2. pl. (skepp.) Ett tåg med platt baka i hvarje ända.

LÖSHET, f. 3. Egenskap att vara lös: 1) Brist på fasthet. *Tändernas l.* — 2) Ringa grad af hårdhet; otäthet. *En stens l. Jordens l.* — 3) (fig.) Oordentlighet, obestämdhet, osäkerhet. *L. i seder, i kunskaper*. — 4) Bildar en mängd sammansättningar, under betydelsen af frånvaro, brist, t. ex.: *Gudlöshet, Vettlöshet*, o. s. v.

LÖSHJON, n. 3. Arbetshjon, som ej har tjänst, utan kommer och går.

LÖSHÅR, n. sing. Löst hår, som brukas af skalliga personer.

LÖSHÄST, m. 2. 1) Häst, som man låter följa med en vagn eller ridhäst, utan att draga eller ridas. — 2) (fig. sam.) Onyttig, öfverflödig, ledig person.

LÖSKA, lö'sska, v. a. 1. (af *Lus*) Borttaga lössen från en människas hufvud. — *Löskande*, n. 4. o. *Löskning*, f. 2.

LÖSKASTA, v. a. 1. Kasta loss något, som håller fast. *L. ett tåg*. — Äfv. *Kasta lös*. — *Löskastande*, n. 4. o. *Löskastning*, f. 2.

LÖSKER, lö'ssker, a. sing. oböjt. (lagt.) Som ej har varaktigt bostad. *L. dräng*, lösdrifvare.

LÖSKNYTA, v. a. 3. (böjes som *Knyta*) Upplösa en knut, som håller något tillhoppa. — Äfv. *Knyta lös*. — *Lösknyttande*, n. 4. o. *Lösknyttning*, f. 2.

LÖSKOKA, v. a. 1. o. 2. Koka något helt lindrigt, så att det ej blifver hårdt. Brukas mest om ägg, och sällan utom i part. pass. *Löskokt*, t. ex.: *L-a ägg*.

LÖSKRAGE, m. 2. pl. — *kragar*. Krage till ett plagg, ej visdydd dotsamma, utan lös, så att den efter behag kan borttagas eller vid behof fastbindas på sin plats.

LÖSKÖL, m. 2. (skepp.) En förening af flera under kölen fastbultade trästycken, tjenande till förstärkning och att minska afdriften.

LÖSKÖPA, v. a. 2. Betala penningar för någons frigifvelse ur fängenskap. — Äfv. *Köpa lös*. — *Lösköpande*, n. 4. o. *Lösköpnings*, f. 2.

LÖSLIFVAD, a. 2. Som har löst lif.

LÖSLIG, a. 2. 1) (kem.) Som kan lösas, upplösas. *Ett l-t ämne*. — 2) Som kan utredas, förklaras. *En l. uppgift*. — 3) (fig.) Ej grundlig, ej pålitlig. *L-a kunskaper*. *L-t prat*. *L. granskning*. — Syn. *Ytlig, Otillförlitlig, Flyktig*.

LÖSLIGEN, adv. *Se Lösligt*.

LÖSLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara lös-
lig (i alla bem.) — *Syn.* (för fig. bem.) Ytlighet,
Outilförlighet, Flyktighet.

LÖSLIGT, adv. Ej grundligt, ej tillförligt,
ej säkert. *L. granska. Jag har hört det helt l.
omtalas.* — *Syn.* Yligt, Outilförligt, Flyk-
tigt.

LÖSLOCK, m. 2. Lös hårlock, som till pry-
nad af fruntimmer fästes vid håret.

LÖSMUNT, a. 1. Lös i munnen. Säges om
en bäst, då man ej behöfver draga hårdt på tygeln,
för att få honom att lyda.

LÖSNA, f. 1. (bergv.) *Se Salband.*

LÖSNING, f. 2. 1) Handlingen, då man löser
(för alla bem.) *En knut i l. ur band, ur
bojor, ur fångenskap. En pants, en fullmakts
l. l. af en gåta. en uppgift.* — *Syn.* Lös-
sande, Lossning; Frigörande, Frigöring, Befri-
ande, Befrielse; Infösning, Infösen, Lösen; Upp-
lösning. — 2) Resultatet af handlingen, då man
löser en gåta, en uppgift, o. s. v. *L-en af upp-
giften har befunnits riktig.* — 3) (kem.) a)
Operationen, då man löser ett ämne i ett annat.
— b) Den ömsesidiga verkningen hos dessa äm-
nen, då det ena löses i det andra. — c) Det
blandade, sammansatta ämne, som deraf uppkom-
mer. — *Syn.* Solution.

LÖSNINGS-PENNINGAR, m. 2. pl. Penningar,
hvarmedelst något löses, t. ex. tionde.

LÖSNINGSRÄTT, m. sing. 1) Rättighet att
lösa något, t. ex. afradstionde. — 2) Rättighet,
som släktinge äger, att återfordra försäld arve-
ford. Kallas äfv. Bördsrätt.

LÖSPENNINGAR, m. 2. pl. Skiljemynt i
koppär.

LÖSS, pl. af *Lus*.

LÖSSALTAD, a. 2. 1) Helt litet saltad. —
2) Säges äfv. om det, som vid saltning ej fordrar
mycket salt.

LÖSSKÄGG, n. 3. Löst skägg, som fästes vid
hakan och kan borttagas, när man behagar.

LÖSSKÄRM, m. 2. *Se Lömskärm.*

LÖSSÖFD, a. 2. Som har en lätt sömn, vak-
nar vid minsta buller.

LÖST, adv. 1) Ej hårdt; sakt, lindrigt, utan
användande af styrka, utan bemödande, utan efter-
tryck. *Slå klappa helt l. Hålla l. i. Bindal.
Han tar inte l. i, tar i med eftertryck. Draga
l. åt, så att det icke tränger. Ligga l. på, ej
tynga, trycka hårdt. Sitta l. åt, utan att tränga.
L. snodd, så att parterna ej ligga tätt intill hvar-
andra. L. spunnen tråd, ej länge kringssnodd,
så att den ej är hård. Sy l. se Förloradt. —
2) Gå l. på, anfälla, angripa, t. ex.: *Gå l. på
fienden.* (Fam.) *Väga derpå l.*, försöka på vinst
och förlust. — 3) Brukas i åtskilliga samman-
sättningar och betecknar då frånvaro, brist, t. ex.:
Vettlöst, Tacklöst.*

LÖSTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) 1) *Taga*
lös, lossa, skilja ifrån något som fäster. — 2)
Taga i sär, taga sönder, skilja delarna utaf något
ifrån hvarandra. — Äfv. *Taga lös*, för begge
bem. — *Löstagande*, n. 4. o. *Löstagning*,
f. 2.

LÖSTALJA, f. 4. *Se Lösblock.*

LÖSTAND, f. 3. pl. — *tänder.* Konstgjord
tand, som infästes i tandraden i stället för en
förlorad.

LÖSTRYCKT, a. 1. *L. läs*, som lätt af-
tryckes.

LÖSVAD, lö'svad, f. 4. Stoppning, hvarigenom
bristen af fyllig vud ersättes.

LÖSVÄRKA, v. n. 2. Till följe af värk lossna.
— Äfv. *Värka lös*.

LÖSVÄSKA, f. 1. Liten postväska, som bäres
af postbud.

LÖSÄRM, m. 2. Ärm, ej fastsydd vid något
plagg.

LÖSÖREBO, n. 4. Allt, hvad någon äger i
lösören.

LÖSÖREN, n. 4. pl. Allt slags egendom, som
ej är fast, d. v. s. som kan flyttas. *Ärf i l. —
Syn.* Lösegendom, Löst, Mobilier.

LÖSÖREPERSEDEL, m. 2. pl. — *sedlar.* Per-
sedel, som räknas till lösören.

LÖT, m. 2. Kräkt trä, som utgör en del af
yttre ringen till hjulet på ett kördon.

LÖT, f. 2. (prov.) Gemensam betesmark, fälad.

M.

M, äm, n. 3. 1) Trettonde bokstafven i al-
fabetet. Har alltid sitt egna ljud, t. ex.: *Man,
tam, timma, samja.* — Ljuder i slutet af ett
ord eller en grundstafvelse, i allmänhet dubbelt,
t. ex.: *Kam, sam, rem, fromhet, gömma;* men
någon gång äfven enkelt, t. ex.: *Kram, tam, äm,
kräm, gräma,* m. fl. — 2) Ljudet, som uppkom-
mer, då bokstafven *m* uttalas. — Man säger äfven
m-ljud. — Förkortningar: *M.* ell. *Mag.* = Ma-
gister. — *M.* såsom romerskt tal = 4000. —
M. D. = Medicinæ Doctor. — *Msript.* = Manu-
skript.

MACADAMISERA, v. a. 1. Belägga (gator
eller vägar) med stenflisor, på ett af Amerikanen
Mac Adam upfunnet sätt.

MACCHIAVELLISM, mackiavällism, m. sing.
1) Sveckfull, arglistig statskonst. — 2) Sveckfullt,
arglistigt uppförande. — Benämningen bildad efter

namnet, på en utmärkt florentinsk statsman, *Mac-
chiavelli*.

MACCHIAVELLIST, mackiavällist, m. 3.
Anhängare af mackiavällismen.

MACCHIAVELLISTISK, a. 2. Enlig med
mackiavällismen: sveckfull, arglistig och trolös.

MACRERA, v. a. 1. (kem.) Utsätta en fast
kropp någon tid för åverkan af en vätska, vid
luftens vanliga temperatur. — *Macerering*, f. 2.

MACHIN, m. fl., se *Maskin*, &c.

MACULATUR, m. fl., se *Makulatur*, &c.

MAD, f. 3. (prov.) Sankt ängsfält.

MADAM, madämm, f. 3. Benämning, som
gifves gifta hustrur och enkör af den ringare
folkklassen. — Af fr. *Madame*, som betyder:
min fru.

MADIRA ell. **MADERA**, -déra, f. sing. En
omtyckt vinsort ifrån ön af samma namn.

MADONNA, -dånna, f. 4. (Ital. ord, som
egentligen betyder: min fru.) 1) Den heliga
jungfrun. — 2) Bild af jungfru Maria. — *Ss.*
M-bild.

MADRA, mädra, f. 4. Örtslägtet *Asperula*.
Se Förgmadra och *Myskemadra*.

MADRAS, mädress, m. sing. Ett slags tjockt
bomullstyg, benämndt efter staden Madras i Ostin-
dien, hvarifrån det först kom till Europa.

MADRASS, -äss, m. 3. (t. *Matratze*) Under-
lag i en säng, af bolstervar eller säckväf, stoppadt
med hår, tagel, spån o. d.

MADRASSERA, v. a. 1. (sadelm.) Stoppa med
ull, hår, m. m.

MADRÄSSNÄL, -ässnä'l, f. 2. Ett slags lång
nä, som nyttjas vid madrassering.

MADRIGAL, --äl, m. 3. (ital. *Madrigale*)
Mindre, lyriskt skaldestycke af 4 till 16 rader,
som uttrycker någon nätt, sinrik tanke, hvars
föremål vanligen är kärlek.

MADSPINDEL, m. 2. pl. — *spindlar.* Ett
slags mörkgrå spindel på ängar. *Lycosa amen-
tata.*

MAESTOSO, maästoso, adv. (ital., i musik)
Majestätligt.

MAG, m. 3. *M-er* kallades, hos Perser och
Meder, medlemmarna af prestikasten, hvilka voro
i besittning af åtskilliga kunskaper, som den tiden
ansågs för ofvannaturliga. Har sedan äfven fått
betydelsen af: Trollkarl, svartkonstnär.

MAGASIN, --in, n. 3. o. 3. (arab. *Magha-
zin*) 1) Hus; ställe, rum, der hvarjehanda slags
förråder, varor o. s. v. förvaras, t. ex. Varu-,
Spannmåls-, Saltmagasin, m. fl. — 2) Förråd,
nedorlag. — 3) (fig.) Samling af skriffliga upp-
satser; äfv. titel på vissa periodiska skrifter. —
4) (jäg.) a) Det ställe i vargård eller på jagt-
plats, der åteln är utlagd. — b) (på bössläs) För-
varingsrum för fängkrutet. — *Ss.* *M-sförval-
tare.* [— zin.]

MAGASINERA, v. a. 1. Upplägga i ma-
gasin.

MAGASINS-FLINTLÅS, --fl'nsill'ntilås, n. 3.
Bösslås, hvilket har en i pannan gående till en
tredjedel öppen cylinder, som emottager fängkru-
tet ur magasinet.

MAGBÄLSAM, mågbällsam, m. 3. Ett slags
magstärkande balsam.

MAGBRÄCK, n. 3. Bräck, då magen genom
någon onaturlig öppning till en del utträder ur
sitt rätta naturliga läge.

MAGDROPPAR, m. 2. pl. *Se Magelixir.*

MAGE, m. 2. pl. *magar.* 1) (i allm.) Rund
säck, bestående af flera förenade hinnor, hvaruti
de genom matstrupen inkomna födoämnen medelst
magsaftens förarbetas till näring för kroppen. *Läs-
lande djur hafva fyra magar.* — b) (hos män-
niskor) Dylig säck, belägen upp under mellan-
gårdet, emellan levern på högra och mjelten på
venstra sidan. *God, dällig m.*, som väl, illa
smälter maten. *Väder, mask i m-n. Ha ondt
i m-n.* (Fig. fam.) *Göra någon ondt i m-n.*
väska afund hos honom. *Jag får ondt i m-n.*
*bära jag ser det, det förtrelar, förargar mig att
se det. Det går honom i m-n,* det förtrelar ho-
nom. *Jag har ej m. all se det, det upprör mig
för mycket.* *Se äfv. Hungrig.* — *Syn.* Buk,
Belg, Våmb, Kakstad. — 2) Buk. *Hafva en hög
m. Skjuta ut m-n. Hon går med stor m.*
(Talesätt) *Lägga sig till m.*, få stor buk, blifva
tjock och fet.

MAGELIXIR, måg--'r, n. 3. o. 3. Elixir,

nyttigt för magen, t. ex. Hoffmanns droppar. —
Kallas äfv. Magdroppar.

MAGER, mäg'r, a. 2. 1) Som ej har mycket
kött. *En m. menniska. Magra armar. M.
som en skrika,* ytterst mager. — *Syn.* Affallen,
Afmerglad, Aftacklad, Ben och skinn. — 2) Ej
fet. *M-t kött, fläsk.* — 3) (fig.) *M. måltid,* föga
närande. *M. jordmån,* ej bördig. *M. åker,* som
har mager jordmån. *M. förtjenst, vinst, in-
komst, tröst,* o. s. v., liten förtjenst, m. m. *M.
sysla,* med små inkomster. *M-t ämne,* hvarom
ej mycket är att säga.

MAGERHET, f. 3. Egenskapen att vara mager.
MAGERLAG, a. 2. Af naturen danad för
att vara mager.

MAGERMAN, m. sing. 1) (fam.) Mager karl.
— 2) (gem. sjöt.) Benämning på hvardera för-
märsholinen.

MAGERT, adv. *Lefva m.*, af föga närande
föda. *Äta m.*, föga närande spis.

MAGFEBER, m. 2. pl. — *febrar.* Feber, som
härör af något magens lidande.

MAGGROP, f. 2. *Se Magmun.*

MAGHINNA, f. 4. Hinna på magens in-
sida.

MAGHOSTA, f. 4. Hosta, som härrör ifrån
ett skarpt och segt slem i magen.

MAGI, masch'i, f. sing. (lat. *Magia*) Troll-
konst, hexeri.

MAGISK, mäjisk, a. 2. 1) Som innebär eller
har afseende på magi; trolsk. *M-a konst.* —
2) (fig.) Förtrollande, förtjusande.

MAGISTER, mäj'st'r, m. 2. pl. — *strar.*
Latinsk ord, som egentl. betyder: Förman, läro-
mästare. *Filosofie M.* ell. blott *M.*, en som tagit
graden i filosofiska fakulteten vid ett universitet.
— *M.* kallas äfv., i tilltal och dagligt tal, lärare
vid en lärdomsskola, utan afseende på, om han
tagit filosofiska graden eller icke; likaså *S. M.*
adjunkter.

MAGISTERBREF, mäj'st'rbrév, n. 3. eller
MAGISTERDIPLOM, mäj'st'r'diplóm, n. 3.

Diplom (se d. o.), som af universitetsstyrelse till-
delas den, hvilken blifvit promoverad till filosofie
magister, innehållande i behörig form affattadt
betyg deröfver.

MAGISTERGRAD, m. 3. Filosofisk univer-
sitetegrad.

MAGISTERKRANS, m. 2. Krans af lager,
som vid magisterpromotion påsättes hvar och en
af dem, hvilka promoveras, till tecken af deras
vunna värdighet.

MAGISTER-PROMOTION, ----- tshón, f. 3.
Den högtidliga ceremoni, som äger rum vid ett
universitet, då de, hvilka aflagt dertill föreskrifna
prof och examina, promoveras till magistrar.

MAGISTRAT, majstrát, m. 3. (lat. *Magistra-
tus*, öfverhet) Styrelse öfver en stad, bestående i
Sverige af borgmästare och rådmän.

MAGISTRATS-PERSON, majstrátspärrsón, m.
3. Öfverhetsperson.

MAGISTRERA, majstréra, v. n. 4. (föga brukl.)
Taga magistergraden.

MAGKRAMP, m. sing. Kramp i magen.

MAGKÖRTEL, m. 2. pl. — *körtlar.* (anat.)
Stora m-n, en stor körtel i magen, som afsön-
drar en egen vätska, hvilken, jemte gallan, tjänar
att ur näringsmedlen afskilja chylus.

MAGMEDEL, n. 3. Lakemedel, nyttigt för
magens lidande.

MAGMORSELLER, mågmörssäll'r, m. 3. pl.
Ett slags konfekt af socker, pomeransskal, hackad

sötmandel, kanel, ingefära, citronskal i strimlor, kryddneglikor och muskottblomma.

MAGMUN, m. 2. pl. — *munnar*. Öfra *m-nen*, öfra öppningen af magen, som leder till matstrupen. Nedra *m-nen*, dess nedra öppning, som leder till tarmarna.

MAGNÄT, magnät, m. 5. (af lat. *Magnus*, stor) 1) Stor och mäktig man. — 2) Hög adelsman i Ungern och Polen.

MAGNERV, magnärvi, m. 5. Nerv, som tillhör magen.

MAGNESIA, magnesia, f. sing. (kem.) Ett slags hvit jordart, som utgör en heständsdel af talksten. Kallas äfv. Talkjord, Bitterjord.

MAGNET, magnät, m. 5. (grek. *Magnäs*) 1) En askrå eller svartaktig jernmalm, som har den egenskapen att draga till sig jern (även några andra metaller), samt att, i form af en nål, upphängd på en tråd eller sväfvande på en spets, vända den ena ändan åt norr och den andra åt söder. Kallas äfv. *Magnetsten* och *Naturlig M.* till skillnad ifrån *Artificiell* eller *Konstgjord*, d. v. s. ett jernstycke, bestruket med en sådan magnet, och som derigenom erhållit samma kraft. — 2) (fig. skämtv.) Person, som utfövar på en annan en viss dragningskraft.

Anm. Ordet har sitt namn af staden Magnesia, der magnetisk jernmalm först skall halva blifvit funnen.

MAGNETISERA, magnētiserā, v. a. 1) 1) Meddela (en kropp) magnetens kraft. — 2) Genom strykning eller vidrörande med bänderna, fixerande med ögonen o. s. v., uppväcka hemliga krafter i människokroppen och derigenom bota vissa sjukdomar. — *Magnetisering*, f. 2.

MAGNETISK, a. 2. 1) Som tillhör, har afseende på eller härrör af magnetismen eller animalmagnetismen. *M. kraft*. *M-a fenomen*, *verknningar*. — 2) Som har egenskap af magnet. *M. jernmalm*. — 3) (fig.) Tilldragande.

MAGNETISM, magnētism, m. sing. 1) Den egenskap hos åtskilliga jernmalmer, att de på visst afstånd draga till sig jern och jernhaltiga kroppar samt, när de hänga fritt, alltid antaga en bestämd riktning emot jordens poler. *Den magnetiska kraften* är ett liktydigt uttryck. — 2) Egenskapen hos metalliskt jern att framför andra kroppar dragas af magneten och att äfven sjelft blifva magnetiskt. — 3) *Animala M-en*, se *Animalmagnetism*.

MAGNETISÖR, magnētisör, m. 5. En, som söker att bota sjukdomar genom animalmagnetismen eller derigenom försätta i clairvoyance.

MAGNETKIS, magnēt-kis, m. 5. (mineral.) En blandning af svavelkis och vitriolkis.

MAGNETNÅL, f. 2. En stålnål, som på en genom sin tyngdpunkt gående axel är rörlig på det sätt, att hon i hvilket läge som helst förblifver i hvilat, hvarest hon göres magnetisk genom strykning med en magnet.

MAGNETOMETER, magnētometēr, m. 2. pl. — *metrar*. Verktyg att mäta magnetens kraft.

MAGNETSTEN, m. 2. Jernmalm, som äger egenskapen att draga till sig jern. Kallas äfv. *Magnet* och *Attraktorisk Jernmalm*.

MAGNETSTRUKEN, m. 2. neutr. — *et*. Med magnet struken. *M. stånd*.

MAGNETSTÅNG, f. 5. pl. — *stänger*. Magnetstruken jernstång.

MAGNIFICUS, magnēfikuss. (lat.) *Rektor m.*, titel för en universitets-rektor.

MAGNIFIK, magnēfik, a. 2. (fr. *magnifique*) Prätig, ståtlig; förträfflig, ypperlig.

MAGPILLER, magnipiller, n. 3. pl. Piller, som äro nyttiga vid magens lidanden.

MAGPLÅGA, f. 1. (mest i plur.) Plåga, som låter känna sig i magen.

MAGPLÅSTER, n. 5. Plåster att lägga på magen för magplågor.

MAGPULVER, n. 5. Magstärkande medel i pulverform.

MAGPUMP, m. 2. En af Weiss i London uppfunnen spruta med elastiskt rör, som begagnas att vid förgiftningar, sedan förut vatten eller åttika blifvit inpumpad, hastigt utpumpas gifvet ur magen.

MAGRA, v. n. 1. 1) Blifva mager. — 2) (fig.) Blifva ofrukbara (om jord). — *M-ät*, se *Utmagra*. — *Syn*. *Älmagra*, *Afalla*, *Äfmerglas*, *Ättackla*. — *Magrande*, n. 4. o. *Magring*, f. 2.

MAGREF, n. 5. Se *Kolik*.

MAGSAFT, m. sing. Ett slags egen saft i magen, som upplöser de dit inkomna näringsämnen.

MAGSJKDOM, m. 2. Sjukdom, hvaraf magen angripes.

MAGSKÄRPA, f. sing. Skarpa och sura vätskor i magen, som skadligt inverka på matsmältningen.

MAGSPÄNNING, f. 2. Maghinnans öfverdrifna utspänning, förorsakad vanligtvis af väder.

MAGSTÄRK, a. 2. 1) Som förorsakar kräkning. — 2) (fig. fam.) Svår att smälta, fördraga; öfverdrifven; äcklig; oförsäkmd, fräck. *Säga någon m-a saker*.

MAGSTÄRK, adv. (fig. fam.) På ett stötande, förgärlseväckande sätt.

MAGSTÄRKÄNDE, a. 1. Som tjänar till att stärka magen. *M. medel*.

MAGSYRA, f. sing. Brånad i magen, förorsakad af skarpa och sura vätskor.

MAGT, se *Makt*.

MAGTALARE, m. 5. Se *Buktalare*.

MAGTINKTUR, magnētinktūr, f. 5. Tinktur, som är nyttig för magen.

MAGVIN, n. 5. Magstärkande vin.

MAGVÄRK, m. sing. Inhållande smärta i magen.

MAHN, se *Man*. I.

MAHOGNY, mahōngni, n. sing. Det fina, rödbruna virket af Mahognyträdet. Skrifves äfv. Mahogony eller Mahogony.

MAHOGNYTRÄD, mahōngniträd, n. 5. Ett trädslag i S. Amerika, allmänt bekant för sitt vackra, rödbruna virke. Swietenia Mahogony. — Skrifves äfv. Mahogony- eller Mahogonyträd.

MAHOMEDAN, m. 5. se *Mohammedan*, m. 5.

MAIS, se *Majs*.

MAJ, m. sing. indef. (lat. *Majus*) Femte månaden i året. Blomstermånad. — *Ss. M-dag*, *-dagg*, *-luft*, *-sol*, *-tid*, *-väder*.

MAJÄ, nom. prop. f. 1) I talspråket vanlig förkortning af Maria. — 2) (pop. o. fam.) Sköka. — Torde för denna hem. härleda sig af det tyska *Magd*, flicka.

MAJBAGGE, m. 2. pl. — *baggar*. Insekt af Skalbaggsarna, 1 tum lång, med tjock, valsförmig kropp. Meloe Proscarabæus.

MAJBLOMMA, f. 1. 1) Blomma, som slår ut i maj. — 2) Se *Liljekonvalje*.

MAJBLOMSTER, n. 5. (bot.) 1) Örtens Primula Farinosa, med vackra blå eller violetta blommor. — 2) Se *Smörblomster*.

MAJDAGG, m. sing. Den dag, som faller

de första dagarna i Maj, och som af allmogen tros äga särdeles kraft att bota sjukdomar.

MAJER, majjår, pl. Se *Majblomster*, 1.

MAJGRÄS, n. 5. Det väluktande grässlaget *Holcus odoratus*, med gul blomvippa. Kallas äfv. *Myskegräs*.

MAJNYCKEL, m. 2. pl. — *nycklar*. Se *Oxlägga*.

MAJESTÄT, --ät, n. 5. (lat. *Majestas*) 1) Den storhet, höghet hos styrande, som bjuder dyrkan eller vördnad. *Guds m. Konungens, tronens m. Romerska folkets, senatens, lagarnes m. Konungen framträdde i hela silt m.*

— 2) (i utsträckt mening) Storhet hos person eller sak, egnad att väcka beundran, vördnad. *Hon har i hela sin person ett visst m.* — 3) Titel, som gifves kejsare, konungar och deras gemåler. *Hans, hennes kejsertliga m.* (förkortas till *H. Kejs. M.*) *Hans, hennes kongl. m.* (förkortas till *H. K. M.*) *Hans, hennes m.* (förkortas till *H. M.*) *Deras m-er* (förkortas till *DD. MM.*) *Eders m.* eller *Ers m.* (förkortas till *E. M.*)

MAJESTÄTISK eller **MAJESTÄTLIG**, a. 2. Som har egenskap af majestät, hög, stor, konglig. — *Majestätiskt* eller *Majestätligt*, adv.

MAJESTÄTLIGHET, f. 5. Egenskapen att vara majestätlig.

MAJESTÄTSBROTT, n. 5. Förbrytelse mot statens öfverhufvud.

MAJESTÄTS-FÖRBRYTARE, m. 5. En, som begår majestätsbrott.

MAJGREPVE, m. 2. pl. — *grepvar*. Så kallades fordom en person, hvilken i Maj månad, blomsterkrönt, i högtidligt låg fördes kring bygden.

MAJOR, -ör, m. 5. (lat. *Major*, större, äldre) Regementsofficer, i rang näst öfver kapiten; har regementets räkenskaper m. m. om hand, och har att göra med rekryteringen och civilstaten.

MAJORAT, --ät, n. 5. o. 5. 1) Äldste sonens och hans efterkommandes förmånsrätt till arf, enligt länsrätten, ännu i vissa länder bibehållen för adeliga familjer. — 2) Se *Majorats-gods*.

MAJORATSGODS, --ätsgödds, n. 5. Gods, som går i arf efter majoratsrätt.

MAJORATS-RÄTT, m. sing. Förmånsrätt till arf af fast egendom på grund af förstfödslovrätten.

MAJORITET, --ët, f. 5. (af lat. *Major*, större) 1) Flertalet af röster i en rådpågående församling, af enskilda personer i ett land, en nation. *M-en af de röstande, af svenska folket.*

Absolut m., då röstantalet öfverstiger hälften af samtliga rösterna. *Relativ m.*, då röstantalet är det största af flera särskilda, utan att dock hinna till hälften af de röstandes hela antal. — *Syn*. Pluralitet, Flertal. — 2) Parti uti en rådpågående församling, som vanligtvis har öfvervignen vid omröstningar. *M-en i engelska underhuset*.

MAJS, m. sing. Turkiskt hvete. — Skrifves äfv. *Mais*.

MAJSTÄNG, f. 5. pl. — *stänger*. En med löf, blommor, flaggor, band, målade ägg och papperslappar prydd stång, som uppresas midsommarsaftonen, och omkring hvilken dans anställs.

Anm. Ordet tros härleda sig af det i vissa landsorter brukliga verbet *Maja*, kläda med löf och blommor. Rättare torde dock vara att antaga dess härledning ifrån blomsterådnadens benämning, *Maj*, helst man vet, att Majstänger fordom i England och Frankrike restes i Maj månad, och att man der, liksom nu i Sverige, dansade omkring dem. Seden synes derifrån

hafva blifvit införd i vårt land, och klimatets olikhet förklarar lätt, hvarföre här den tidpunkt dertill blifvit utsedd, då naturen står i sin högsta fägring.

MAK, n. oböjl. 1) Beqvämighet. Brukas numera endast i uttrycken: *I saktä m.*, saktä, långsamt; *i godt m.*, i all beqvämighet. — 2) (i äldre språket) Beqvämt rum. Deraf ännu för-mak.

MAKA, v. a. 1) I. Sakta och helt litet för-flytta något. *M. hit stolen. M. stolen litet närmare åt fönstret. M. främ, ihöp, in, ned, tillbaka, ändan, upp, ut.* — *Syn*. Jemka. — *M. sig*, v. r. ell. *M. åt sig*, flytta sig något litet undan. *M. sig främ, in, &c.*, flytta sig något litet fram, in, &c. *M. ihöp sig* ell. *m. sig ihöp*, flytta sig något litet tillsammans.

MAKA, f. pl. *makar*. (i maskulin *make*) II. Qvinna, som ingåt äktenskap och hvars man lefver. *Det är hans m., hans äkta m.* — Kan äfv. sägas om honan af vissa djurpar, t. ex.: *Dufhanen har mist sin m.* — *Syn*. Hustru, Fru, Gemål.

MAKA, adj. pl. oböjl. III. Hörande tillsammans såsom par. *M. handskar.* — *Motsats*: Omaka.

MAKALÖS, a. 2. Som icke har sin make. *En m. säng. M-t arbete.* — *Syn*. Ojemförlig, Oförlänelig, Öfverträfflig. — *Makalöshet*, f. 5. (föga brukl.)

MAKALÖST, adv. Utan make, utan like; ojemförligt, oförläneligt, öfverträffligt. *Hon sjunger m.*

MAKE, m. 2. pl. *makar*. 1) Den eller det ena af ett par. *En handske, sko utan m. Jag vet ej, hvar jag har m-n till denna vante. M-n till en taffel, annan taffel som hör tillsammans dermed.* — 2) (i utsträckt mening) Like. *Han har ej sin m.* (Talesätt) *Aldrig hörde jag m-n, aldrig förr har jag hört något sådant.*

Se äfv. *Kaka*. — 3) *Äkta m.* ell. blott *m.* kallas äfv. en gift man i hänseende till hustrun. *Hon har mist sin m.* Har i plur. *Makar*, hvilket, liksom äfv. *Äkta makar*, säges om man och hustru tillsammans, t. ex.: *De äro makar inför Gud. Tvenne äkta makar. De trogna, sälla makarne.* — *M.* kan äfv. sägas om båden af ett djurpar, t. ex.: *Turturdufvan har mist sin m.*

MAKETT, -kätt, m. 5. (fr. *Maquette*) Kolf eller ett till hälften i stång uträckt smältstycke.

MAKI, máki, m. 2. pl. *Makis*. Ett djursläkte af Hallapornä, på Madagascar, med smal, spetsig nos, långt och trekantigt hufvud, samt till en del ulligt hår. Lemur.

MAKLIG, a. 2. (af *Mak*) 1) (om person) Fallent för beqvämighet, långsam i hvad man företager. *Han är myckel m.* — *Syn*. Kommod. — 2) (om sak) Som ej medför mycken möda eller skyndsämhet; fri för mödosamt arbete, bråk, bekymmer. *En m. resa. Föra ett m-l lif.* (Sjöt.) *M. vind*, lagom vind. — *Syn*. Beqväm, Kommod.

MAKLIGHET, f. 5. 1) Egenskapen att vara maklig. — 2) (sjöt.) Ett farttygs egenskap, att göra alla sina rörelser utan våldsämhet. — *Syn*. Beqvämighet, Kommoditet.

MAKLIGT, adv. På ett makligt sätt, i maklighet, i godt mak.

MAKRILL, -ill, m. 5. 1) Släkte af de taggfeniga fiskarna. *Scomber*. — 2) En art deraf, en sot lång, blå, med svarta tvärvågor; i Atlantiska hafvet; har läckert kött. *Scomber Scomberus*. — *Ss. M-fiske, -nät*.

gen på makrillfiske.

MAKRON, -ön, m. 3. *M-er* kallas ett slags ugnskonfektur i små stycken.

MAKRONGRYN, n. 3. pl. (ital. *Maccheroni*) Ett slags italienska, af fint turkiskt hvetemjöl, ost och andra beståndsdelar gjorda gryn, vanligen i form af rör eller stänger.

MAKT, mäkt, f. 3. (af *Må*, förmå) 1) Kraft, styrka, förmåga. *Han har icke m. att bära en så tung börd. Hade han m. som han har mod. Af, med all m.*, med all kraft, så mycket man förmår. *Med m.*, med våld. *Bruka m.*, bruka våld (se äfv. 3). *Hafva ett språk i sin m.*, väl känna det. *På Guds m.*, med Guds hjälp. — 2) Förmåga att handla, förlära, såsom man vill. *Hafva m. att göra, hvad man vill. Hafva m-en i händerna. Gudsägarna hafva m. att förtrycka sina underhåfvande. Hafva i sin m. all...*, hafva förmåga (äfv. rätt) att... *Det står i er m. att göra, hur ni vill*, ni kan, förmår göra &c. *Det står icke i min m.*, jag förmår det icke. *Jag har ingen m. med honom*, förmår ingenting öfver honom. *Få m. med*, öfvervinna, kufva, öfvervåldiga, råda på. (Fig.) *När vreden får m. med honom*, när han blir öfvervåldig af vrede. — *Syn.* Våld, Vælde. — 3) Rätt, rättighet, myndighet. *Hafva äga m. att handla efter omständigheterna. Gifva någon m. att göra och låta efter behag. Hafva m. öfver någon*, hafva någon under sin myndighet. *Hafva m. öfver lif och död*, förmåga, antingen laglig eller olaglig, att döma från lifvet. *Bruka m.*, bruka sin myndighet (se äfv. 4). — Bildar sammansättningen Fullmakt. — 4) Bestånd; vigt, betydhet. *Vara vid m.*, bestå, fortvara. *Hålla vid m.*, se Vidmakthålla. *Derpå ligger mycken, föga, ingen m.*, det betyder mycket, föga, intet. — 5) Krigsmakt. *M. till lands och sjös. Strida med all sin m. Hafva en stor m. på benen.* (Fig.) *De himmelska m-erna*, de himmelska härskarna, englarna. — 6) Hvarje oafhångig stat af större betydhet. *De krigförande m-erna. De europeiska, nordiska m-erna.* — *Syn.* Statsmakt, Stat, Rike. — 7) Regeringsmyndighet i ett samhälle. *Högsta m-en*, regeringen, styrelsen i en stat. *Lagstiftande m.*, rätt att stifta lagar. *Verkställande (äfv. förvaltande, administrativ) m.*, rätt att verkställa domar och allmänna beslut. Se äfv. *Domaremakt. Oinskränkt eller Enväldig m.*, som innefattar både lagstiftande, verkställande och domare-makten. [Magt.]

MAKTBIT, m. 2. (fam.) Liten bit af ett brödstycke, som någon lemnar kvar efter en måltid.

MAKTFULLKOMLIGHET, f. 3. Regeringsmakten i hela sitt omfång.

MAKTHAFVANDE, a. 1. Som har utöfningen af regeringsmakten i en stat eller af någon del deraf. Brukas isynn. ofta substantivt. *De m.*

MAKTHUGG, n. 5. Våldstreck, föröfvadt af en regering.

MAKTLÖS, a. 2. 1) Utan kroppskrafter, styrka. — 2) Utan makt, våld, förmåga. — *Maktlöshet*, f. 3.

MAKTORD, n. 3. Uttryck af makt och myndighet.

MAKTPÄLIGGANDE, a. 1. Som ligger makt uppå. — *Syn.* Angelägen, Vigtig.

MAKTSPRÅK, n. 3. Afgörande, utslag, grundadt endast på landsherrlig maktfullkomlighet med förbigående af lagliga former.

MAKTÄGANDE, a. 1. Se *Makthafvande*.

MAKUBA, -üba, s. sing. En fin snussort, så kallad efter en ort på ön Martinique, der den odlas och beredes.

MAKULATUR, ---ür, s. oböjl. (medelt. lat. *Maculatura*) Smutsadt, skadadt eller feltryckt papper, som endast duger till omslag, strutar, o. d.

MAKULERA, v. a. 1. (lat. *maculare*) Fläcka, smutsa, göra papper odugligt till annat än omslag.

MAL, m. 2. 1) En mjukfenig flodfisk, med stort, bredt gap, ofvan svart, på sidorna grönaaktig; välsmakande; blir stundom 10 fot lång. *Silurus Glanis*. — 2) Se *Klädmal, Bokmal*.

MALA, v. a. 2. o. 3. Pres. *Mal*, Impf. *Malde*, (i folkspråket) *Mol*. Sup. *Malit*, mindre ofta *Malt*. Part. pass. *Malen*, mindre ofta *Mald*. Emellan tvänne hårda kroppar, af hvilka den ena kringvrides, krossa något, t. ex. säd, kaffe, m. m. *M. säd till mjöl, gryn. M. sönder, se Söndermala. M. upp*, mala alltsammans af ett visst quantum. *M. ut*, upphöra att mala. — Har till objekt äfv. det, som genom malningen uppkommer, t. ex.: *M. gryn, mjöl. Den qvarnen mal vackert mjöl.* (Ordsp.) *Den, som först kommer till qvarnen, får först m.*, den förstkommande har företrädet för dem, som komma efter. — *V. n.* (fam.) Brumma, Knota. — *Malande*, n. 4.

MALAKIT, -it, m. 3. Ett slags mineral, bestående af kolsyra och kopparoxid.

MALIS, -is, f. 3. (fr. *Malice*) Elakhet; skalkaktighet; elakt, försmädligt, skalkaktigt ord, yttrande.

MALITIÖS, --tschö's, a. 2. Elak; skalkaktig, försmädlig.

MALJA, f. 1. 1) Ring, hvari något löper, t. ex. på förhången. — 2) (skepp.) Hvarje af de ögbultar i akterstälven, uti hvilka roret hänger medelst fingerlingarna.

MALL, m. 2. (skepp.) Benämning på hvardera af de tunna brädstycken, efter hvilka, såsom modeller, ett fartygs timmer &c. tillhugges af timmermännen i behörig form.

MALLE, m. sing. Inkromet i mjukt bröd.

MALLRA, v. n. 1. (pop.) Långsamt vanka omkring.

MALM, m. 2. I. 1) (gam.) Sand; äfv. sandig mark; äfv. vidsträckt gran- eller tallskog på sandig mark. Bibehålles ännu i vissa ortnamn, såsom *Stora M.*, m. fl. — 2) Sandig slätt, använd till exercisplats, t. ex. *M-en vid Malmköping*. — 3) *Norra och Södra M-en* eller numera *Norrmalm och Södermalm*, benämning på Stockholms norra och södra förstäder, båda belägna på sandig mark.

MALM, m. 3. II. 1) Mineral, som, i förening vanligast med syre, svafvel och syror, innehåller tillräcklig myckenhet af en metall, för att det kan löna sig att utsmälta densamma. *Bryta m.*, upptaga den ur jorden, genom sprängning ur berg. — 2) Se *Brons*. — *Ss. M-aktig, -artad, -art, -blandad, -brist, -brytare, -brytning, -grufva, -hall, -hallig, -letare, -letning, -rik, -tillgång*.

Anm. Ordet anses af somliga härleda sig ifrån det lat. *Metallum*, af andra från *Malm* (se föreg.), sand, grus, emedan den första lermalm, som kallades Myrholm, upptogs ifrån den sandiga, grusiga bottnen af vissa sjöar.

MALMANLEDNING, f. 2. Tecken, som ger anledning till förmodning om ett malmstrecks befintlighet under jorden på ett ställe.

MALMBO, m. 3. pl. — *bor*. En, som bor på någondera af Stockholms stads malmar.

MALMBERG, n. 5. Malmförande berg.

MALMBOKARE, m. 3. 1) Person, som bokar malm. — 2) Bokverk för malm.

MALMBROTT, n. 3. Ställe, der malm brytes.

MALMDRUS, m. 3. Drus (se d. o.), som innehåller malm.

MALMFYNDIG, a. 2. Som innehåller malm i stor myckenhet. *M. bergart*. — *Malmfyndighet*, f. 3.

MALMFÄNG, n. 3. 1) Erbållande af malm genom dertill användt arbete i grufvor, o. s. v. — 2) Rättighet att bryta, hämta malm i grufva, myr, o. s. v.

MALMFÄLT, n. 3. Fält, der malm brytes.

MALMFÖRANDE, a. 1. Som innehåller malm. *En m. bergart*. — *Syn.* Malmfyndig, Malmhaltig.

MALMGRYTA, f. 1. Gryta af malm (hem. 2).

MALMGÅNG, m. 2. (bergsbr.) Malmförande gång. *Jfr. Gång*.

MALMGÅRD, m. 2. 1) Gärd på någondera af Stockholms stads malmar. — 2) (i allm.) Gärd i en förstad.

MALMPROF, n. 3. Litet stycke af en malm, tjänande till prof derpå.

MALMSTAKE, m. 2. pl. — *stakar*. Ljustake af malm.

MALMSTEN, m. 2. Se *Malmstuff*.

MALMSTOCK, m. 2. Samling af malmer.

MALMSTRECK, n. 3. Se *Malmgång*.

MALMSTUFF, m. 3. Stuff (se d. o.), innehållande något slags malm.

MALMTRAKT, m. 3. Trakt, der tillgång på malm finnes.

MALMTUNNA, f. 1. Tunna, fylld med malm, eller som användes till uppfostring af malm ur en grufva.

MALMVÄG, f. 2. Väg, hvarpå malm väges.

MALMÄDER, f. 1. pl. — *ädror*. Malmförande bergart.

MALNING, f. 2. Förrättningen, då något males.

MALPLACERA, mallplacera, v. a. 1. (af fr. *mal*, illa, och *placer*, gifva plats) Sätta, ställa, anbringa på orätt ställe.

MALPROPER, mallpräp'r, a. 2. (fr. *Malpropre*) Osnygg.

MALSTRÖM, m. 2. pl. — *strömmar*. Vattenhvirvel, försakad af tvänne hvarandra mötande strömmar.

MALT, målt, n. sing. Måltad säd. — Har sammansättningarna Korn-, Råg-, Hvetemalt.

MALTBAD, n. 3. Så kallas ett bad, då malt kokas tillika med badvattnet och får ligga deri under badet; äfv. då imman från en kokhet maldtekoct får uppstå, såsom vid ett vanligt stölbud.

MALTDRYCK, m. 3. Dryck, beredd af malt, t. ex. öl och dricka.

MALTESERORDEN, m. sing. Se *Johanniterorden*.

MALTESERRIDDARE, m. 3. Se *Johanniteriddare*. *Jfr. Johanniterorden*.

MALTGRÖPE, m. sing. Gröpadt malt.

MALTOQVARN, f. 2. Särskilt qvarn, hvarpå malt males, varande antingen en vanlig mjöloqvarn eller mot hvarandra gående valsar.

MALVA, f. 1. Se *Kallstot*.

MALVASIR, mallvasir, n. sing. 1) Ett gulaktigt sött vin, som har sitt namn af staden Na-

poli di Malvasia på halfön Morea. — 2) Ett slags konstigt beredd muskatvin.

MALVERSATION, mallvärssatschön, f. 3. (fr.) Otrogen förvaltning, understef.

MALÄTEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Skadad af mal. — 2) (fig. fam.) a) Illa klädd, sluskig. — b) Mager, affälten.

MALÖRT, f. sing. Örtslägtet *Artemisia*. *Allmän M.*, allmänt bekant art af detta släkte, vid byar, med gula blommor, besk smak och kryddaktig lukt. *A. Absinthium*. — *Ss. M-sblad, -sknopp*.

MALÖRTSDROPPAR, m. 2. pl. Beska droppar, tillredda af malörtsknappar eller -blad med brännvin eller vin; nyttjas som läkemedel.

MALÖRTS-EXTRAKT, --äcksträckt, n. 3. Se *Malörtsdroppar*.

MALÖRTSSALT, n. sing. Ett slags läkemedel emot frossor, gulsot m. m., som beredes af askan utaf malört, äfv. af några andra växters aska.

MALÖRTSVIN, n. sing. Vin, hvarpå malört fått stå och draga.

MAMELUCK, --ück, m. 3. (af arab. *mamelik*, slaf) Mamelucker kallades fordom slavar, födda af kristna föräldrar, men uppfödda i mohammedanska religionen, och hvilka utgjorde ett slags lifvakt hos Egyptens sultaner. — *M-er*, m. pl. Ett slags byxor, som unga flickor bära.

MAMMA, f. sing. (Latinskt ord, som egentl. betyder: spene.) Benämning, som barn, isynn. inom de mera bildade klasserna, gifva sin moder.

MAMMON, mammänn, nom. prop. m. 1) (egentl.) Rikedomens gud hos de fordoma Syrterna. — 2) (fig.) Jordiska ägodelar och rikedom. *M-s träl*, en som trälår, för att vinna rikedom.

MAMMUTH, mammutt, m. 3. Benämning på ett fornerlden tillhörande däggdjurslägte af ofantlig storlek.

MAMSELL, mammsäl, f. 3. (fr. *Mademoiselle*) Ogift fruntimmer af medelklassen.

MAMERING, m. 2. (skepp.) En segeldukslänga för vattenledning.

MAN (a långt), m. 2. I. Det långa hår, som på vissa djur, t. ex. hästen och lejonet, nedhänger på begge sidor ifrån öfre delen af halsen. Har sammansättningarna Lejonman, Hästman. [Mahn.]

MAN (a kort), m. 3. o. 3. II. (Har i pl. regelbundet *Män*, någonsång äfven *Männer*, vid räkning *Man*.) 1) Betyder ursprungligen Menniska, t. ex. i *Ragnar Lodbroks Saga: Hiltu þeir eirn man, ok var þat kelling*. Deraf orden *Mankön, Mangård, Manhem, Mandom*. Bibehåller sig ännu i vissa talesätt, såsom: *M. emellan, från m. till m.*, från den ene till den andra, bland folket, t. ex.: *Det ryktet går m. emellan. Det är i hvars m-s mun*, alla tala derom. *På m., till m-s*, för hvar man, på hvar mans räkning, t. ex.: *De fingo 100 Rdr på m.* (Fam.) *Dödens m.*, se *Dödens barn* (under *Död*). (Kollektivt i sing.) *Menige m.*, det ringare folket. — 2) Person af mankön, i dess kraftfulla ålder, d. v. s. ifrån ynglingålderns slut. *Män och qvinnor. En gammal m. Gift m. Ahta m. Jag har aldrig sett den m-nen. En stor m. Andra, tredje m. M. efter m. ell. m. för m.*, en man i sänder. *Strida, fäkta m. emot m.*, en emot en. *Gå m. ur huse*, mangrant gå ut emot fienden. (Lagt.) *God m.*, skiljeman, ombud, ombudsman, utredningsman, sýsloman i konkurs. *Gode män*, äfv. värderingsmän. (Fam.) *Han är min m.*, honom tycker jag om, håller jag mig till; han är just

en sådan man jag behöfver. Jag är er m., det går jag in på, det är jag med om. — *Syn.* Karl. — 3) (fam.) Dugligt karl, en som förmår att göra något. *Visa att du är m.* Det är jag m. för, det är jag mig, det ansvarar jag för. *En m. bör stå vid sitt ord.* — *Syn.* Karl. — 4) Karl, tillhörande arbetsmanskap eller krigsfolk. Är för denna bem. i plur. oförändradt. *En m. af bevakningen; af arbetskommenderingen. Ett kompani af hundrade m. Tjugutusen m. Fyra m. högt.* (Sjöt.) *Alle m. på däck. Skeppet för-gick med m. och allt, med både gods och besättning.* — 5) Gift man, äkta man. *Hon och hennes m. M-nen i huset.* — Genitiven *Mans* i sammansättningar betecknar något, som brukas af eller för karlar (i motsats till kvinnor), t. ex.: *Manshandske, -kläder, -klädnin-g, -namn, -rock, -sko, -strumpa, -tröja.*

MAN (a kort). III. Obestämdt, oböjligt pronomen, egentl. substantivet *Man* i dess ursprungliga bem. af Människa. Brukas, för att beteckna människor i allmänhet, fordrar alltid verbet i singular, och kan i höjd kasus efterföljas af sig, en, t. ex.: *Man berättar. Man bör ej onödigtvis kasta sig i faror. Man vet ej, hvad som kan hända en.*

MAN eil. **MANS** (a kort). adv. IV. Brukas i dagligt tal som fyljadsord, för att beteckna bifall, medgifvande, begäran o. s. v., t. ex.: *Gör man det; gå man på; säg man ut: låt mans det nu vara sagdt; hör man på, min vän.*

A. m. Förmodas af *Ihre* vara härledt af verbet *Mā*. Heter på danska *Men*, på gottländska *Mens*, och likheten med det grek. *μῆν, μῆν* (quidem) är uppenbar.

MANA, v. a. 1. o. 2. Uppfordra till fullgörande af en pligt, till ett löstes uppfyllande, o. s. v. *M. någon att göra sin skyldighet. Han måste m-s till allt, hvad han skall göra. M. någon till sin pligt. M. godt för någon, genom sin bemedling söka utverka en förmån för honom. M. på, uppfordra till mera drift, verksamhet. M. på en häst, med ord, tön, tygel, piska eller ridspö pådriva honom. M. fram, in, upp, ut, se Frammana, &c. — Manande, n. 4. o. Maning, f. 2.*

MANAT, -ät, m. 3. Se *Sjöko*.
MANBAR, männbar, a. 2. (af *Man*, II, bem. 2) 1) Säges om en människa, som uppnått släktmognadens tidpunkt, d. v. s. som kan fortlänta sitt släkte. *M. yngling, flicka.* — *Syn.* Giftvuxen. — 2) *M. ålder*, giftvuxen ålder.

MANBARHET, f. 3. En människas släktmognad eller uppnådda förmåga att kunna fortlänta sitt släkte. — *Ss.* *M-sålder*.

MANCHESTER, mannschässt'r, m. sing. En sort bomullssammet. Har sitt namn efter staden Manchester i England, der det först tillverkades.

MANCHETT, se *Manschell*.

MANDARIN, mandarin, m. 3. Benämning på de högre embetsmännen i Kina.

MANDAT, mandåt, n. 3. (lat. *Mandatum*) 1) Uppdrag, fullmakt. — 2) Påbud. — S. m. (fam.) Bedrift. *Stora m-er.*

MANDATARIUS, mandatarius, m. 3. pl. — *arier.* (lat.) En, som fått mandat; fullmäktig, ombud.

MANDEL, mandl', m. 2. pl. *mandlar*. I. Antal af 13 stycken.

MANDEL, mandl', m. 2. pl. *mandlar*. II. 1) Den platta, äggformiga, i ena ändan spetsiga, med en brun, färad hud betäckta, inuti hvita

kärnan af Mandelträdet's stenfrukt. Se *Söt-, Bitter-, Krakmandel*, m. fl. *Brända mandlar*, se *Bränd*. — 2) (kollektivt) Större mängd af dylika kärnor, vare sig i sina skal, skalade, krossade, o. s. v. — 3) (anast.) Benämning på hvardera af tvenne långgrunda, kärtelartade delar emellan framre och bakre gombalfvet.

MANDELBAKELSE, m. 3. Bakelse, hvartill söt- och bittermandel, socker, ägg och mjölk blifvit användade.

MANDELBRÖD, n. 3. Bröd af deg, hvarti sötmandel, socker, smör och mjölk m. m. blifvit tillblandade.

MANDELBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. En buskväxt ifrån södra Ryssland, blott 3 fot hög, med vackra blommor, men ingen frukt. *Amygdalus nana*.

MANDELDEG, m. 2. Deg af stött söt- och bittermandel med ägg, socker och andra tillsatser.

MANDELDRYCK, m. 3. Dryck med tillsats af mandel.

MANDELFORM, m. 2. Ett slags mandelbakelse, gräddad i formär.

MANDELGLASS, m. 3. Glass af mjölk, grädde och socker med tillblandning af mandelmjölk.

MANDELKAKA, f. 1. Kaka, tillredd af ägg, socker, smör, mjöl och sötmandel.

MANDELKLI, n. sing. Det vid mandeloljas pressning öfverblefna grofva pulver, hvilket begagnas som skönhetsmedel, för att få en fin och hvit hud.

MANDELKRANS, m. 2. Ett slags mandelbakelse i kransform.

MANDELKRINGLA, f. 1. Kringla, bakelse af stött sötmandel, socker, smör, ägg och mjöl.

MANDELKÄRNA, f. 1. Se *Mandel*, II, 1.

MANDELMASSA, f. sing. Deg af stött söt- och bittermandel, med tillblandning af socker.

MANDELMJÖLK, f. sing. Socker och finstött mandel, blandad med kallvatten.

MANDELLOLJA, f. 1. Ett slags fet olja, pressad af mandel.

MANDELPAST, m. 3. (sockerb.) Ett slags past, tillredd af söt- och bittermandel med socker.

MANDELPIL, f. 2. Ett litet, vackert träd af Pilslägget. *Salix amygdalinus*.

MANDELPOTATES, m. En sort små potates, med något mandelaktigt smak.

MANDELROTUR, f. 1. pl. Ett slags mandelbakelse i form af fyrkantiga rotur. Kan äfv. brukas i sing. *Mandelruta*.

MANDELSIRAP, m. sing. Sirap, kokt af söt- och bittermandel med orangeblomvatten och socker.

MANDELSKAL, n. 3. Det yttre, hårda skal, som omsluter mandeln.

MANDELSPRITS, m. 3. Ett slags konfekt af mandelmassa, citronskalet och äggegula, i ringform.

MANDELSPÅN, m. 3. Ett slags tunn, krökt mandelbakelse.

MANDELSTEN, m. 2. Ett slags stenart med små runda eller aflänga, tomma eller med främmande sten fyllda blåsrur.

MANDELSÄF, m. sing. En växt af Säfamiljen, med rotknölar, liknande till smak och utseende mandlar. Deraf finnas tvenne arter: *Italiensk M.*, *Cyperus esculentus* et *longus*, och *Ostindisk M.*, *C. rotundus*.

MANDELTRÄD, n. 3. Ett trädslag, inhemskt i Orienten, med en stenfrukt, hvars kärna kallas *Mandel*. *Amygdalus communis*.

MANDELTÄRTA, f. 1. Tårta, tillredd af mandeldeg.

MANDELTVÅL, m. sing. Hvit tvål med tillsats af finstött mandel.

MANDIBEL, mandib'l, m. 3. pl. — *dibler*. (lat. *Mandibulum*) *Mandibler* kallas det öfre kästparet ut insekters mun.

MANDOLIN, mandolin, m. 3. (ital. *Mandolino*) Ett litet, med fyra stäl- och messingssträngar försedd instrument, som liknar luta och stämmer som en violin.

MANDOM, m. sing. (af *Man*, II, 1) 1) (i kyrklig stil) Människonatur. *Christi m-s anam-melse*, antagande af människonatur. — 2) Se *Manbarhet*. — 3) Tapperhet. *Fäkla, strida med m. Adagalägga mycken m.* — *Syn.* Se *Tapperhet*.

MANDRILL, mandri'll, m. 3. En art babian på Guinea, vid Cap m. fl. orter. *Cynocephalus leucophaeus*.

MANDRAP, n. 3. Se *Dråp*.

MANDRAPARE, m. 3. Se *Dråpare*.

MANEGE, manésch, m. 3. (fr.) Ridbana, ridhus, ridkola.

MANER, män'r, m. 3. pl. (lat. *Manes*) De aflidnes andar, vålnader, skuggor. Förekommer någon gång i den högre stilen.

MANER, -ér, n. 5. (fr. *Manière*, af lat. *Manus*, hand) 1) Sätt, vis. *På svenskt, franskt m. På godt m.*, med goda, med goda ord, råd, föreställningar, varningar; utan våld. — Ingår adverbialt i flera sammansättningar, såsom: *På soldat-, husar-, student-, prestmaner*, o. s. v. — 2) (i plur.) En persons vanliga sätt att uppföra sig. *Han har goda m. Behagliga, intagande m.* — 3) (i skön konst) a) (i högre mening) Uttrycket af en konstnärs hela skaplynn i alla dess skiftningar. — b) (i dålig mening) Konstnärsvana, som öfvergått till en stel enformighet. — 4) (i musik) Ett slags melodisk prydnad.

MANERLIG, a. 2. Som har goda maner, vet att skicka sig med folk. — *Syn.* Se *Artig*. — *Manerligt*, adv.

MANERLIGHET, f. 3. Godt skick, sätt att vara. — *Syn.* Se *Artighet*.

MANET, -ét, m. 3. Ett slags stråldjur i hafven, stort som handen, geléaktigt, liknande halfsteindt lim, ofvanpå kupigt som en omvänd skål; dess massa eller saft ytterst brännande på huden. *Medusa aurita*.

MANFOLK, n. 3. (helst i plur.) Mansperson. *Alla m-en i byn. Galen efter m.*

MANGAN, maungån, m. sing. Ett slags metall, gråhvit, i brunsten som oxid.

MANGEL, m. sing. (gam.) Brist.

MANGEL, m. 2. pl. *manglar*. Maskin, hvaraf man betjenar sig att pressa och gifva glans åt tyger, eller att släta tvättkläder, på olika sätt inrättad, vanligen med valsar, emellan hvilka tyget går, eller omkring hvilka kläderna vecklas, för att sålunda passera under någon svår tyagd.

MANGELBOD, f. 2. Uthus, hvarti en mangel är uppställd.

MANGELBOTTEN, m. 2. pl. — *bottnar*. Underlaget, hvarpå rullarne gå, i en vanlig mangel.

MANGELBRÅDE, n. 4. Se *Mangelbotten*.

MANGELDUK, m. 2. Duk, kläde, lakan, hvilket lägges om det, som skall manglas.

MANGELKAFLE, m. 2. pl. — *kaffar*. Vals, rulle af hårdt trä, som begagnas i en vanlig mangel.

MANGELKISTA, f. 1. Den öfre, rörliga do-

len af en vanlig mangel, som vid mangling skjutes fram och tillbaka.

MANGELSTEN, m. 2. Sten, lagd i en mangelkista.

MANGELSTOCK, m. 2. Se *Mangelkaffe*.

MANGLA, v. a. 1. Medelst mangel pressa, gifva glans åt tyger, eller släta tvättkläder. — *Manglande, n. 4. o. Mangling, f. 2.*

MANGLARE, m. 5. En, som manglar.

MANGOLD, mångå'ld, m. sing. Växslägget Beta, innefattande arterna Röd- och Hvitheta.

MANGRANT, adv. (af *Man*, II, 2) Alle man, så många som de äro, voro; alle man utan undantag. *M. gå ut emot fienden.* [— grannt.]

MANGÅRD, m. 2. (af *Man*, II, 1) Boningshusen vid en gård på landet.

MANHAFTIG, a. 2. Tapper, modig. *En m. karl*. Brukas äfv. som titel för menige soldater, isynn. på bref. — *Syn.* Se *Tapper*. — *Manhaftigt*, adv.

MANHAFTIGHET, f. 3. Tapperhet, mandom. — *Syn.* Se *Tapperhet*.

MANHELD, f. sing. (gam.) Skydd, för en man, af lag och landsrätt.

MANHEM, männhem, nom. prop. n. (af *Man*, II, 1) Egentl.: Människornas land. Fordom bruklig benämning på Sverige.

MANI, -ni, f. 5. (grek. *Mania*) Vurm.

MANIERA, v. a. 1. (fr. *Manier*) Handtera; styra, leda, behandla. — *M-d*, part. pass. (ad-jektivt, i skön konst) Konstlad, tvungen, sökt.

MANIFEST, --fäst, n. 3. o. 5. (af lat. *Manifestus*, uppenbar) 1) Af högsta statsmakten eller ett parti afgifven offentlig förklaring, hvarti redogöres för dess rättsföretag och bevelsgrunder i någon vigtig angelägenhet. — 2) (sjöt.) Förteckning öfver ett fartygs last.

MANIFESTATION, --fästatschön, f. 3. Uppenbarande.

MANIFESTERA, v. a. 1. (lat. *Manifestare*) Uppenbara.

MANILJ, -f'lj, m. 3. (fr. *Manille*) Högsta trumfen i lomerspelet, näst spadlän.

MANING, f. 2. Handlingen, då man manar.

MANIÖK, männjäck, m. sing. Tropikväxt, hvars rot innehåller ett stärkelseämne, i verldshandeln kalladt Tapioka. *Manihot utilisima*. [Manjök.]

MANIPEL, -ni'pp'l, m. 3. pl. — *ipler*. (lat. *Manipulus*) 1) Ett kompani soldater hos de fordna Romarne. — 2) (på recepter) En hand full, göpen.

MANIPULATION, ----tschön, f. 3. 1) Användande af riktiga handgrepp. — 2) Strykning med händerna vid magnetisering.

MANIPULERA, v. a. 1. Förrätta något med vissa dertill nödiga handgrepp.

MANKILL, manki'll, m. 3. (af eng. *Man*, menniska, och *Kill*, döda) Ett af hvalfiskens släktad vapen med en i ändan innesluten blykula.

MANKE, mångkte, m. 2. pl. *mankar*. (af *Man*, I) Öfversta delen af halsen på hästar och oxar.

MANKERA, mångkera, v. n. 1. (fr. *Manquer*) 1) Felas, fattas, brista. — 2) Underlåta, försumma något; fela, förse sig, förgå sig emot något.

MANKÖN, n. sing. (af *Man*, II, 1) Det af de begge könen, som af naturen är ämnadt att befrukta det andra och sålunda bidraga till släktets fortläntning.

MANLIG, a. 2. 1) Som tillhör eller har af-scende på mankön. *M-a arfvingar. M-a kön*,

se *Mankön*. *M-a linien*, se *Manslinje*. — 2) Som tillhör, har afscendé på en man. *M. ålder*. *M-a år*. — 3) Som vanligen utmärker, passar, anstår en mogen man. *M. karaktär*. *M-t veti*. — 4) Tapper, modig, oförfärad. *En m. gerning*. *M. ständaktighet*. *Ett m-t försvar*. — *Syn.* Se *Tapper*.

MANLIGEN, adv. Se *Manligt*, 2.
MANLIGHET, f. 3. 1) Manlig mognad, karakter, manligt sinnelag, manliga tänkesätt, manlig fasthet, sinnesstyrka. — 2) Tapperhet, mod, oförskräckthet. — *Syn.* Se *Tapperhet*.

MANLIGT, adv. 1) Såsom en man. *Tala m.* — 2) Tappert, modigt, käckt, ständaktigt. *Strida m.*

MANLISTA, f. 1. (sjöt.) Förteckning på de sjömän, som en skeppare antagit i sin tjänst.

MANNA, f. (bibl.) Qvinnor.

MANNA, v. a. 1. (sjöt.) *M. rå*, vid vissa högtidliga tillfällen låta skeppsbesättningen, iklädd sina bästa kläder, uppstå på rårna och der förblifva en viss tid i upprätt ställning.

MANNA, v. n. 1. (gam.) Taga män, gifta sig.

MANNA, n. sing. 1) Israeliternes näringsmedel i öknen, enligt bibeln. Jfr. *Mannatråd*, 2. — 2) Ett sockerartadt ämne, som utsveetas ur mannaträden. Jfr. *Mannatråd*, 1.

MANNAÅSK, f. 2. Se *Mannatråd*.

MANNABLOD, n. sing. (bot.) Örten *Hypericum quadrangulare*.

MANNAGRYN, n. 3. (mest i plur.) De afskalade fröen af mannagräs.

MANNAGRÄS, n. 3. Ett grässlåg, som växer i vattendiken, och hvars frön insamlas till beredning af mannagryn. Odlas isynnerhet i Polen. *Festuca fluitans*.

MANNAMOD, n. sing. Manligt mod. — *Syn.* Se *Tapperhet*.

MANNAMÅN, m. sing. (af *Man*, II, 1) Partiskhet, anseende till personen. — *Syn.* Vald, Partiskhet.

MANNAS, v. d. 1. (gam.) Komma till manbar ålder. Säges om flickor.

MANNASTRIT, m. 3. Insekt af Stritslägtet, som genom sina stung i Mannaaskens blad förorsakar utsvetningen af det moslika sockerämne, som kallas manna. Cicada Orni.

MANNASVINGEL, m. sing. Se *Mannagräs*.

MANNATRÄD, n. 3. 1) Benämning på tvenne trädslag af Askslägtet, ur hvilkas blad utsveetas en saft, som stelnar till gulhvita droppar, hvilka samlas och bringas i drogisthandeln under namn af Manna. *Ornus europæa* och *O. rotundifolia*. — 2) Ett trädslag, som växer kring Sinai samt i det öfriga Steniga Arabien; anses vara det, som lemnat det i bibeln omtalade manna. *Tamarix gallica*.

MANNAVETT, n. sing. Manligt vett, förstånd.

MANNAVIF, n. 3. (gam.) Se *Åktenskap*.

MANNAÅLDER, m. sing. Manlig ålder, manliga år.

MANNAÅR, n. 3. pl. Se *Mannaålder*. *Hinna till m.*

MANNELIGEN, adv. Se *Manligt*, 2.

MANOMETER, manömétr, m. 2. pl. — *métrar*. Instrument att mäta luftens täthet.

MANS, adv. Se *Man*, adv.

MANSBLOD, n. sing. Örten *Hypericum quadrangulare*, med gula blommor.

MANSBOT, m. sing. (lagt.) Böter, som enligt lag måste erläggas af dem, hvilka utan uppsåt vållat en människas död.

MANSBÖRDA, f. 1. Så mycket, som en man förmår att bära.

MANSCHETT, mansschätt, m. 3. (fr. *Manchette*) Kräs, fästad vid handlingen af en skjorta. (Fig. fam.) *Darra på m-en*, vara mycket rädd.

MANSCHETTSKJORTA, mansschätt'schjörta, f. 1. Skjorta med vidsydda manschetter.

MANSFADDER, m. 2. pl. — *faddrar*. Mansperson, som står fadder åt någon.

MANSBUFYUD, n. 4. pl. — *vuden*. (skepp.) Öfra delen af de betingar, mellan hvilka bräspelet ligger.

MANSHÖG, a. 2. Af en mans höjd.

MANSHÖJD, f. sing. Höjd, lika med den, som en man af vanlig längd har.

MANSKADA, f. sing. (mindre brukl.) Spilling af människolif. *Råka i m.*, vålla någons död.

MANSKAP, n. 3. o. 5. Menige karlar vid en militär- eller arbetstrupp; äfv. ett fartygs besättning. *Nytt, nyvärfdt m. M-et, på ett fartyg*. — Har sammansättningen Arbetmanskap.

MANSKRAFT, f. 3. Örtslägtet *Eryngium*, med blåaktiga blad och blommor.

MANSLEM, m. 2. pl. — *lemmar*. Den af mannens lemmar, hvarmed armingen förättas.

MANSLINJE, f. 3. Manlig släktlinie. Jfr. *Sevärdsida*.

MANSPERSON, -pärssön, m. 3. Person af mankön.

MANSPELLAN, f. sing. indef. Förlust af manskap. [Mansspillan.]

MANSRÖST, f. 3. Rösten af en mansperson, som gått genom målbrottet.

MANSSIDA, f. 1. 1) Den sida, hvarpå männen äro, t. ex. i en kyrka. — 2) Se *Manslinje*.

MANSKRÄDDARE, m. 3. Skräddare, som tillverkar kläder endast för manspersoner.

MANSTARK, a. 2. 1) Stark till antalet. *Fjenden är ganska m.* — 2) Brukas äfv., för att hoteckna en obestämd styrka, t. ex.: *Hur m. kan fienden vara?*

MANSÅLDER, m. 2. pl. — *åldrar*. En människas ålder, i allmänhet taget. Beräknas vanligen till 50 år. *Lefva i tre m-åldrar*, i 90 år.

MANTAL, mantäl, n. 3. Kameralistisk term, som betecknar själfva enheten, hvarest ett hemman mätes. *En gård om två, om ett halft m.* — *Syn.* Hemmantal.

MANTALSAFGIFT, f. 5. Se *Mantalspenningar*.

MANTALSFRIHET, f. 3. Frihet ifrån skyldighet att erlägga mantalspenningar.

MANTALS-KOMMISSARIE, -kämmissarie, m. 3. Se *Uppbörds-kommissarie*.

MANTALS-LÄNGD, f. 3. Förteckning öfver alla inom ett mantals-skrifningsdistrikt bosatta personer, till namn, ålder, yrke, förmögenhet, o. s. v.

MANTALSPENNINGAR, m. 2. pl. Stadigvarande personel skatt, som betalas af hvarje mantalskrifven person ifrån 17 till 63 år.

MANTALS-RÄNTA, f. sing. Se *Hemmantals-ränta*.

MANTALSSKRIFNING, f. 2. Den förrättning, hvarvid alla rikets inbyggare upptecknas i och för skattläggningen.

MANTALSSKRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Skrifva*) Uppföra i mantalslängden. *Hvar och en m-es i den församling, der han är boende*.

MANTALSSKRIFVARE, m. 3. Tjensteman, hvilken det tillhör att förrätta mantalskrifningarna inom ett visst uppbördsdistrikt.

MANTALSSÄMMAN, f. 1. Pålyst sammankomst af de skattskyldige i en församling, för att blifva mantalskrifva.

MANTEL, mant'l, m. 2. pl. *mantlar*. (lat. *Mantellum*) 1) Kappa. Brukas för denna benämning endast i fråga om furstliga personer och vissa främmande folk. *Furstlig m. Konungamantel. Kabylernes mantlar*. — 2) Beträffning af ylle, som lägges omkring lindebarn, innanför lindan. — 3) (fig.) Se *Täckmantel*. — 4) (nat. hist.) Den åt sidorna vidgade rygghuden på blötdjur. — 5) (artil.) Beklädnaden på kanonformar. — 6) Utanform, som vid klockgjutning ger skapnad åt klockans utsida. — 7) (skepp.) Ett tåg, som föröker en tafas mekaniska kraft. — 8) (bot.) *J. Maria m.*, se *Käpört*.

MANTELETT, mantel'ett, m. 3. (fr. *Mantellet*; fortif.) Ett slags rörligt bröstsvärn ell. blindverk, som fordor första spärran sköt framför sig till beträknings emot muskötelden.

MANTILJ, mantil'lj, m. 3. Ett slags liten fruntimmerskappa.

MANUAL, --äl, m. 3. 1) Se *Kyrkohandbok*. — 2) Klaviaturen för händerna, på ett orgverk.

MANUFAKTUR, --faktör, f. 3. 1) Skräfveri, större slöjdnärkning, hvarvid flera handverkskonstfärdighet erfordras, för att i stor myckenhet och med stor fullkomlighet tillverka en eller flera varor. — 2) Större inrättning för metallers förädling, dels med maskiner och handarbete tillika, dels med blott handhammare. — Se f. 6. *Anm. vid Fabrik*. — *Ss. M-inrättning*. [— *facture*.]

MANUFAKTUR-DISKONT, ---ördissk'ant, m. 3. Offentlig låneinrättning för fabrikörer och manufakturister.

MANUFAKTUR-HAMMARE, m. 2. o. 3. pl. — *hamrar* och — *hammare*. Smideshammare till förädling af gröfre metaller, såsom jern, stål, koppar och messing.

MANUFAKTURIST, ----f'sst, m. 3. Den, som äger frihet att utan skråtvång idka ett handverks- eller slöjdyrke.

MANUFAKTURSMIDE, --faktör--, n. 4. De jernarbeten, som dels med maskiner och handarbete tillika, dels med blott handhammare kunna förfärdigas.

MANUFAKTURSTÄMPEL, m. 2. pl. — *stämpelar*. Stämpel, som efter vederbörlig besigtning af Hallrätt äsattes en fullgod befunden manufakturvara.

MANUFAKTURVARA, f. 1. Sådan vara, som tillverkas genom manufaktur.

MANUFAKTURVERK, n. 3. Större manufaktur-inrättning.

MANUSKRIFT, --skri'pt, n. 3. o. 5. 1) Handskrift. — 2) Skrift, hvarest något tryckes. [— *script*.]

MANVUXEN, a. 2. neutr. — *et*. Kommen till manbar ålder.

MANÖVER, manö'vr, m. 3. pl. — *övrer*. (fr. *Manoeuvre*, af lat. *manus*, hand, och *operari*, verka) 1) Rörelse, som trupper på slagfält eller exercisplats verkställa. — 2) Hvar och en särskilt rörelse, som verkställas med ett fartyg, jemte dertill nödiga arbeten. — *M-n* kallas den vetenskap, som lär att, med eller utan seglens och vindens tillhjälp, med fördel regera ett fartyg, vid

alla förefallande händelser. — 3) (fig.) Förförande. *En klok m.*

MANÖVRERA, v. a. o. n. 1. 1) Göra rörelser med trupper eller med ett fartyg. — 2) (fig.) Förföra, laga, anställa; stämpla; så begä, drilla en sak. — *Manövrering*, f. 2.

MAR, gammalt ord, som betyder: haf, sjö. Förekommer ännu i åtskilliga sammansatta ord, isynn. ortnamn, såsom Marstrand, Sandemar, m. fl.

MARA, f. 2. 1) En om hästerna, under half sömn, angripande andläppa, förenad med de obehagligaste drömmar och en högst plågsam känsla, liksom om en svår tryckt trycket bröstet. Tillskrefs fordom: — 2) Ett förment troltväsende, som, under skepnad af en dels ung, dels gammal qvinna, troddes sätta sig öfver den sofvandes bröst. Deraf uttrycket: *Ridas af m-n*. — 3) (fig. fam.) Liderlig och fräck, eller ful och stygg qvinna.

MARABUPLYM, marabuplym, m. 3. Ganska fin, ullartad, hvit fjäder, hvilken af fruntimmer bäres som prydnad på hufvudet. *Äkta m-er fås af Marabu-Storcken eller Adjutantent, oäkta af andra storkarter och påfåglar*.

MARABUT, --üt, m. 3. Mohammedansk prest i Afrika.

MARASQUIN, --skä'ng, m. (ital. *Maraschino*) Ett slags fin, destillerad likör af moreller och brännvin med åtskilliga tillsatser.

MARBÖRK, f. 2. Se *Doerghörk*.

MARBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. Dvergartad, vresigt växt buske.

MARCHANTSMOSSA, marschänatsmä'ssa, f. 1. Ett moss-slägte äfv. kalladt Kälmmossa.

MARDUSA, mardüsa, f. 1. (pop.) förvrängd af *Medusa*) Stor, tung och lunsig qvinna, fluns.

MAREFLUNDRA, f. 4. En art Flundra, 1½ fot lång, med slät, aflång kropp. *Pleuronectes Cynoglossus*.

MARELD, märeld, m. 2. Gnistrande ljusflammar om natten, i vissa hafstrakter.

MARENG, se *Maräng*.

MARG, marrj, adj. 1. (gam.) Mycken.

MARGAHANDA, marrgahända, a. oböjl. (föräldr.) Mångahanda.

MARGALUNDA, adv. (föräldr.) På mångtaligt sätt.

MARGARINSYRA, marrgarin'syra, f. sing. (kem.) Ett slags fet syra, som erhålles af palmolja, människofett, m. m.

MARGALDIG, marrjaldig, a. 2. (föräldr.) Mångaldig.

MARGGREFVE, marrjgreve, se *Markgrefve*.

MARGINAL, marrjinäl, m. 3. (af lat. *Margo*) Oskrifven brädd på skrifvet papper eller otruckyt brädd på tryckt. (Fig. fam.) *Hälla vid m-en*, i tukt.

MARGKUNNIG, marrjkunnig, a. 2. (föräldr.) Mångkunnig.

MARRGRÄS, n. 3. En art Rör, hvars blomvippa liknar ett rågax. Årunder arenaria.

MARIAGE, mariäsch, n. sing. (fr.) Ett kortspel på två, tre eller fyra man hand.

MARIA, mari'a, nom. prop. f. Qvinnonamn. *Jungfru M.*, Jesu moder. (Bot.) *Jungfru Marie Hand*, *Lin. &c.*, se *Hand*, *Lin. &c.*

MARIEBILD, mari'ebild, m. 3. Bild af Jungfru Maria.

MARIEDAG, m. 2. Den dag, som i almanackan är betecknad med namnet Maria.

MARIENGLAS, mari'änglas, n. sing. (mineral.) Storbladig glimmer, hvilken kan begagnas som glas. Kallas äfv. Ryskt glas.

MARIENTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar*. En

apoteksväxt, med purpurröda blommor och hvitfläckiga blad. *Carduus marianus*.

MARIG, a. 2. Se *Tofvig*.

MARIN, -in, m. 3. (fr. *Marine*) Sjöväsende; sjömak.

MARINERA, v. a. 1. (fr. *Mariner*) Bereda kött, fisk med kryddor, eller inlägga i ättika och kryddor, antingen för smaken skull eller för att längre kunna hålla sig.

MARINREGIMENTE, -infantemånte, n. 4. Benämning på sjöartilleriregimentet i Carlskrona.

MARINSDAT, -infällad, m. 3. Sjösoldat.

MARIONETT, --- nätt, m. 3. (fr. *Marionette*) 1) Leddocka, som genom mekanik eller trådar efterhärmar människors rörelser. — 2) (fig. fam.) Person, som låter sig ledas af andra. Leddocka.

MARIONETT-SPEKTAKEL, --- nättspäck-tåk', n. 3. Skådespel, hvarvid marionetter föreställa människor.

MARK, f. 3. 1) Ursprungligen. Tecken, märke. Deraf: Spelmärke (elt. förkortadt äfv. Mark). Bibehåller ännu på vissa orter, i folkspråket, denna sin egentliga bemärkelse. — 2) Fordom och ännu i vissa länder antagen vigtsenhet. Fick sitt namn deraf, att dithörande vigtlod måste vara försedd med konungens *märke*, d. v. s. krönt. Är af tvenne slag: Kölnisk och Troisk, af hvilka den förra, som är $\frac{1}{2}$, tyngre än den sednare, och användes hos oss såsom mynt- och guldvigt, motsvarar nära $\frac{1}{2}$ skålpund viktsilfvervigt. I dagligt tal menas med *Mark* detsamma som: skålpund viktsilfvervigt. — 3) (ford.) Enheten i flera länders myntsystem, motsvarande en mark fint silfver eller s. k. *lödig mark*, d. v. s. verklig silfvermark. *Räknad mark* kallades deremot den, som förekom i allmänna lifvet och var till värde, på olika tider, ganska olika. Räkning i mark bibehåller sig ännu i vissa orter af Sverige, och beräknas der marken till 8 styfver eller 2 skilling rgd. För denna bem. är plural lika med singular, t. ex.: 1000 *lödiga mark*. (Talesätt) *Byta, dela m. om m.*, med iakttagande af vederbörlig proportion. — 3) Quantitet af en vara, motsvarande en marks vikt. *En m. fisk. Toå m.-er smör.* — *Syn.* Skålpund. — 4) (ford.) a) Gränsmärke, råmärke. Deraf gamla ordet *Marksteinar*, råstenar. — b) Gränstrakt, gränsländ (äfv. i tyska språket). Deraf många ortbenämningar, isynn. i Tyskland, såsom grekskapet Mark i Westfalen, Mark Brandenburg, Altmark, Uckermark. — c) Emedan gränsländer fordom merendels utgjordes af stora, ogenomträngliga skogstrakter, fick *Mark* äfven betydelsen af Skog. I denna mening kallades Dalsland fordom Marker eller Markerna. Deraf äfv. ortnamnen Lappmark, Finnmark, Kelmorden (fordom Kelmork). Likaså fordom Markamen, d. v. s. skogsmän, stigmän, röfvar; Ödemark, m. fl. — 3) (nu) a) Jordområde, större eller mindre. *Sveriges rikets m. Stockholms stads m. Hemmanets, torpets m.* — *Syn.* Jord. Grund. Ågor. Botten. — b) Jordens yta i allmänhet. *M-en är grön. Lägga på bara m-en. Slå till m-en.* (Pop. talesätt) *Gå i m.*, duka under. — Deraf sammansättningarna Slåtmark, Skogsmark, Ångsmark, m. fl. — *Syn.* Jord. Backe. — c) Jordmän. *Bördig m.* — *Syn.* äfv. Grund. Botten. — d) Fältet (i motsats till stad, by, gård, boning), innefattande i denna mening både åker, äng, skog och berg. *Han är ute på ell. i m-en.* — e) Viss del af en gårds område, begagnad till särskilt bruk. Deraf benämningarna Betsmark, Utmark.

MARKASIT, -it, m. 3. Se *Vismuth*.

MARKATTA, f. 1. (t. *Meerkatse*) 1) Ett släkte af Aporna, innefattande den gamla världens egentliga apor. *Cercopithecus*. — 2) (fig. fam.) Ful människa.

MARKATTANSIGTE, n. 4. (fam.) Ganska fullt, otäckt ansigte. — I samma mening säges äfv. *Markattfysionomi*.

MARKGÅNG, m. 2. Det lagligen fastställda pris, hvarefter råntepersedlar och dagsverken beräknas i penningar.

MARKGÅNGSSÄTTNING, f. 2. Årlig bestämning af markgången i hvarje län, genom tvenne ombud af hvarje riksstånd.

MARKGÅNGSTAXA, f. 1. Genom markgångssättning uppgjord årlig taxa, utvisande det pris å kronans råntepersedlar, hvarefter de skola betalas.

MARKERA, v. a. 1. 1) Märka, beteckna. — 2) Änitya; utvisa. — 3) Genom märker beteckna, huru ett spel står. — *Markerande, n. 4. o. Markering, f. 2.*

MARKETENTARE, --- täntare, m. 3. (ital. *Mercatante*, af lat. *Mercari*, handla) En, som håller handel eller världshusrörelse i fält. Har i fem. *Marketenterska*.

MARKETENTERI, --- tänteri, n. 3. 1) Handel eller världshusrörelse i fält. — 2) Ställe, der sådan handel eller världshusrörelse hålles.

MARKGREFVIG, a. 2. Som tillhör eller har afscende på en markgreve eller markgrefvar.

MARKGREFVE, m. 2. pl. — *grefvar*. (af *Mark*, gräns) Betydde ursprungligen greve eller befälhafvare i en med besättning försedd tysk gränsprovins. Desse fingo under tidens lopp ärfvlig värdighet och blefvo slutligen själfständiga riksfurstar, t. ex. *M-grefvarne af Baden, Brandenburg, m. fl.* [Marggrefve.]

MARKGREFSKAP, n. 3. o. 3. En markgrefves område, land.

MARKGREFVINNA, f. 1. En markgrefves gemål, enka efter en sådan, eller regerande furstinna i ett markgrefskap.

MARKIS, markis, m. 3. 1) (fr. och eng. *Marquis*, ital. *Marchese*) I Italien, Frankrike och England fordom detsamma som Markgreve i Tyskland, i dess ursprungliga befattning. Är numera en titel, som tillkommer vissa adeliga personer, hvilka stå på gränsen emellan den högre och lägre adeln. Har i England och Italien rang näst framför grefve. — 2) (fr. *Marquise*) Solskärm uppöfver fönster eller tälldörrar.

MARKISAT, --- åt, n. 3. o. 3. En markis' värdighet eller länderi.

MARKISINNA, f. 1. En markis' fru, dotter eller enka.

MARKMUS, f. 3. pl. — *möss*. Gemensam benämning på några arter af Lemmelslägdet.

MARKNAD, m. 3. Utlust sammankonst af köpare och säljare, på viss uppgifven tid och ort. *Öppna, sluta, hålla m.* I denna stad är det två m-er om året. (Talesätt) *Göra god, dålig m.*, godt, dåligt köp. *Han skall icke rosa m-en*, det skall bekomma honom illa. *De första hvarandra som två tjufvar på en m.*, äro i godt förstånd med hvarandra. — *Syn.* Köpstämna. — *Ss.* *M-sbod, -sbuller, -sdag, -sfarare, -sfolk, -sgods*.

MARKNADSFRID, m. sing. Det högre skydd, lagen fordom tillförsäkrade dem, som besökte marknader, och hvilken vid marknads början med viss ceremoni utblåstes.

MARKNADSGÅFVA, f. 1. Gåfva, som af en marknads-besökande gifves någon.

MARKNADSGÄST, m. 3. En, som besöker en marknad.

MARKNADSPENNINGAR, m. 2. pl. Penningar till inköp på en marknad.

MARKNADSPLATS, m. 3. Ställe, der marknad hålles.

MARKNADSPRIS, n. 3. o. 3. Det på en marknad gångbara priset för en vara.

MARKNADSSTÅND, n. 3. Stånd, skjul, hvori varor försäljas på en marknad.

MARKNADSSÄNGARE, m. 3. En, som sjunger för allmänheten på en marknad, för att erhålla frivilliga gåfvor.

MARKPUND, n. 3. Se *Lispund*.

MARKSCHEIDER, märkschäjd'r, m. 3. (tyskt ord) Grufvematör, eller iusteman, hvars åliggande är att afmätta grufvor och malmfält, samt författa kartor deröfver.

MARKSCHEIDERI, märkschäjd'ri, n. 3. En grufvematörens förättning.

MARKSTYCKE, n. 4. (ford.) Mynt, som gällde en mark.

MARKTALS, adv. Efter beräkning i märker. *Sälja m.*

MARKVIGT, f. 3. 1) Se *Myntvigt*. — 2) Krönt vigtlod, som väger en mark.

MARJOR, marjör, m. 3. (fr. *Marqueur*) En, som håller räkning på och antecknar spelets gång i biljardspel och andra spel.

MARLOCK, m. 2. Se *Marlofova*.

MARMELAD, marmelad, m. 3. (*Marmelade*) Frukttos.

MARMOR, marmör, m. sing. Finkornig kalksten, som begagnas till bildhuggararbeten, m. m. — *Ss.* *M-arbetare, -arbete, -bild, -block, -bord, -golf, -grufva, -lik, -skifva, -sten, -stod*.

MARMORBROTT, n. 3. Ställe, der marmor brytes.

MARMORBORR, m. 2. Ett slags borrh, som marmorarbetare begagna.

MARMORBRÖST, n. 3. Se *Marmorhjerter*.

MARMORERA, v. a. 1. Gifva ett föremål marmorlik anstrykning på ytan.

MARMORERING, f. 2. Marmorlik anstrykning.

MARMORHJERTA, n. 4. (fig.) Stenhärdt, känslolöst hjerta.

MARMORHJERTAD, a. 2. (fig.) Som har ett marmorhjerter.

MARMORPALATS, --- läits, n. 3. o. 3. Palats, uppbyggt af marmor.

MARMORÖDLA, f. 1. Ett slags rödgrå, färgskiftande ödla, 13 tum lång. Polychrus marmoratus.

MARMOTT, marmött, m. 3. Se *Murmeldjur*.

MARODERA, marodéra, v. n. 1. (om soldater) Under marsch hålla sig efter huvudtruppen, för att plundra; äfv. genom föregifven sjukdom söka undandra sig tjenstgöring. — *Marodering, f. 2.*

Anm. Ordet härleder sig ifrån trettioåriga kriget, då österrikiska generalen greve *Merodes* trupper utmärkte sig för de vildaste utsväfningar.

MARODÖR, marödör, m. 3. Soldat, som maroderar. Eftersläntare.

MAROKÄNG, maräkäng, n. 3. (fr. *Marocquin*) Se *Saffan*. Har sitt namn efter staden Marocco i Afrika.

MARQVAST, m. 2. Ett slags knut på gran eller tall, då en gren växt ihop till en tjock klump.

MARS, märss, nom. prop. m. sing. genit. *Martis*. 1) Krigsgudens namn hos de gamla Romarne. (Fig.) *Martis söner*, krigare. — 2) (oböjligt) En af planeterna, den som följer näst utom jordens bana. *Planeten M.* — 3) (oböjligt) Benämning på tredje månaden i året. Vårmanad. På latin *Martius*. *Månaden M. I M. månad*.

MARSCH, märssch, m. 3. (fr. *Marche*) 1) a) En trupp gående i takt (i militärisk mening, med en hastighet af 120 steg i minuten). *Gå i m.* *Sätta sig i m.*, börja gåt marschera. *M!* kommandoord till en trupp, då den skall börja gåt marschera. — Säges någon gång äfven om andra än soldater, till och med om vissa djur, som gå truppviss, dock för det mesta på skämt, t. ex. *Pojkarne, vargarne gå i m.* — b) Tåg af soldater, af en trupp, en armé, till ett gemensamt mål. *Vara under m.*, stadd på tåg. — c) (pop. o. fam.) Shock af människor eller djur, som gå efter hvarandra. *En hel m. af pojkar, af gäss.* — 2) Kort tonstycke af alvarsam och högtidlig karakter, i en rask takt och ett afmätt tidmått, isynn. bestämmt för trupper att marschera efter. *Slå m.* (på trumma). *Blåsa, spela en m.* [March.]

MARSCHALK, se *Marskalk*.

MARSCHERA, v. n. 1. Gå i viss takt och ordning. Säges egentl. om trupper, men äfven eljest någon gång, isynn. på skämt. Jfr. *Marsch*, 1. *M. af, börj, fram, i'n, ned, upp, ut*, se *Afmarschera*, &c. — *Marscherande*, n. 4. o. *Marschering*, f. 2.

MARSCHFÄRDIG, a. 2. Färdig att sätta sig i marsch.

MARSCHLINIE, märsschlinje, f. 3. Den rad eller ordning, i hvilken en trupp eller skeppen i en krigsflotta uppställas till marsch eller anryckande.

MARSCHÖRDNING, f. 2. Se *Marschlinie*.

MARSCHRUTA, märsschruta, f. 1. (af fr. *Marche* och *Route*, väg) 1) Den väg, som tågande trupp eller en resande följer. — 2) På förhand uppgjord lista, som upptager stationerna för tågande trupp eller en resande.

MARSFÄLTET, n. sing. def. 1) Plats utanför Rom, som nyttjades till vapenöfningar, och der romerska folket hade sina komitier. — 2) Benämning på en stor plats i Paris för vapenöfningar och offentliga festiveter.

MARSIPAN, märssipan, m. 3. (ital. *Marzapane*) Mandelmassa. [Marzipan, Maspan.]

MARSK, märssk, m. 3. (förkortadt af *Marskalk*) Så kallades fordom den andre i ordningen af rikets högsta embetsmän, hufvudman för konungens hof och hirdmännen, samt sedan äfven högste befälhafvaren öfver hären, då den icke anfördes af konungen personligen. — *Ss.* *M-embete*.

MARSKALK, märsschalk, (äfv. af somliga: märschalk) m. 2. (Af gamla orden *Mar*, häst, och *Skalk*, tjenaar, således ursprungl. Stallknekt.) 1) Så kallades fordom konungens stallmästare; men efterhand steg denna titel i värdighet, så att Marskalk eller Marsk var högste befälhafvaren öfver hären. Jfr. *Marsk*. Se f. ö. *Riks-, Hof-, Fält-, Landtmarskalk*. *M. af Frankrike*, fransk fältmarskalk. — 2) Stafbärare, uppsyningsman och anförare vid allmänna högtidligheter, t. ex. vid bröllop. — *Ss.* *M-sembete*. [Marschalk.]

MARSKALKSTAF, märsschalkstäv, m. 2. pl. — *stafvar*. Staf, som en marskalk bär till tecken af sin värdighet.

MARSKALKSTAFFEL, mårsschallkståffl', m. 2. pl. — *tafflar*. Hoftaffel för gäster, som icke spisa vid konungens bord, och der en hofmarskalk eller kammarherre är värd.

MARSKEN, mär-schén, n. 3. Se *Mareld*.

MARSKOG, m. 2. Skog, bestående af vresiga dvergräd och buskar.

MARSTRANDSARBETE, n. 4. (fig. sam.) Ganska plågsamt och svårt arbete.

MARSVIN, n. 3. (t. *Meerschwein*) Djur af Gnagarne, omkring 7 tum långt, nästan utan svans, till färgen rödgrått; skriker som ett svin; finnes i Amerika. *Cavia Cabora*.

MARSÖL, n. sing. Öl, brygd i Mars månad.

MARTALL, märtall, f. 2. Artförändring af tall, med låg stam och mörk bark, i myror.

MARTER, märt'r, m. 3. 1) Plåga, som en marterad person är underkastad. — 2) (fig.) Ytterlig plåga, pina. — Bildar sammansättningen Själsmarter.

MARTERA, v. a. 1. 1) Plåga med pinoredskap, antingen till straff eller för att aftvinga bekännelse. — *Marterande*, n. 4. o. *Martering*, f. 2.

MARTIALISK, mårtsiallisk, a. 2. Krigisk. — *Martialiskt*, adv.

MARTOFVA, f. 1. Sammantrasslad lock, som i stall om morgnarna stundom träffas på hästars manar. Tillskrifves af vidskelpelsen *Maran*. Deraf namnet *Polska m-n*, en utslagssjukdom i hufvudet, då håret hoptofvar sig.

MARTYR, mårtyr o. mårty'r, m. 3. (egentl. grek. ord.) 1) En, som sitt blod lider för kristna läran. Blodvittne. *Dö* som *Blå* m. för sin tro. — 2) (i allm.) En, som lider för religion, dygd, rätt och sanning. — I feminin brukas någon gång *Martyrinna*.

MARTYRDOM, mårtyrdomm, m. 2. Lidande, hvilket någon undergår såsom martyr.

MARTYRDÖD, m. 2. Död, hvilken någon lider såsom martyr.

MARTYRHISTORIA, f. 3. Historia om någon, som lidit martyrdöden för kristna religionen.

MARTYRISERA, v. a. 1. Göra till martyr. — *Martyriserande*, n. 4. o. *Martyrisering*, f. 2.

MARTYRKRONA, f. 4. (i kyrklig stil) Den bimmelska segerkrona, som väntar en martyr för kristna religionen.

MARTYRLISTA, f. 1. Lista på martyrer för kristna religionen.

MARUGGLA, f. 1. (pop. o. fam.) Se *Mara*, 3.

MARVATTEN, n. sing. *Ligga i m.*, *segla i m.*, säges om fartyg eller farkost, då de äro fulla med vatten.

MARÄNG, -ä'ng, m. 3. Ett slags bakverk af äggvita och socker. *M-er* kallas äfv. Mödomar.

MAS, m. 2. (pop.) En, som går och släpar benen efter sig. Jfr. *Dalmas*.

MAS, m. 2. (fr. *Massé*) 1) Smalare cylindrisk biljardkåpp, i hvars ena ända är anbragt en liten klots.

MASA, v. n. 1. (fam.) Gå och släpa benen efter sig, gå helt klögt.

MASA SIG, v. r. 1. (fam.) Mod en känsla af vällust njuta den behagliga värmen ifrån eid eller sol. *M. sig vid brasan*, *i solen*. *M. sig i sängen*, *ligga och njuta af sängvärmen*. — *Syn*. Badda sig.

MASCHIN, m. fl., se *Maschin*, &c.

MASK, m. 2. I. Brukas i sing. äfv. kollekt-

tivt. 1) a) Djur med kallt, hvitt blod, utan fötter och utan spröt, men oftast i stället med oleadade trefvare eller känseltrådar och rörelseverktyg utan leder. *Läran om m-arna*. — b) (i inskränkt mening) För helsan skadlig intestinalmask. *Medel emot m.* — c) Se *Melmask*. — 2) Benämning på en del insekters larver, t. ex.: Kålmask. — *Ss. M-formig*, -fri, -lik.

MASK, m. 3. II. (fr. *Masque*) 1) En ansigtet liknande ansigtsbetäckning af papp, sammet, vax, o. s. v. *Hafva m. för ansigtet*. *Taga af m-en*. (Fig.) *Taga m-en af någon*, lägga dess falskhet i dagen. *Under vänskapens m.*, under sken af vänskap. — *Syn*. Skräpukansigte, Larv. — 2) (fig.) Person med skräpukansigte.

MASKA, f. 1. En till slinga tilldragen, bunden eller knuten tråd, isynn. på nät, strumpor och sticktyg.

MASKA, v. a. 1. (mindre brukl.) Göra maskor. *M. upp*, upptaga maskorna på något.

MASKERA (k hårdt), v. a. 1. (fr. *Masquer*) 1) Sätta mask på; förkläda. — 2) (fig.) a) Bemantla. — b) Dölja, skylla, skymma för, betäcka, betaga utsigter. — c) (krigsk.) Genom uppställda trupper eller uppkastade skansverk dölja något för fienden. — *M. sig*, v. r. 1) Sätta mask för ansigtet. — 2) (fig.) Dölja sina tänkesätt eller afsigter, förstålla sig. — *Maskerande*, n. 4. [Masquera.]

MASKERAD, maskerad (k hårdt) ell. maskrad, m. 3. (fr. *Mascarade*) Samling eller sällskap af maskerade personer till förlustelse. [Masquerade, Maskrad.]

MASKERÄDBAL, maskerädbäl, m. 3. Bal, der de dansande äro maskerade.

MASKERÄDRÄGT, c. 3. Drägt, som nyttjas vid en maskerad eller vid maskerader.

MASKERÄDKOSTYM, maskerädkåstym, m. 3. Se *Maskerädrägt*.

MASKBO, n. 4. Bo, näste för maskar.

MASKDRIFVANDE, a. 1. Säges om läkemedel, som drifva mask.

MASKERING, f. 2. 1) Handlingen, då man maskerar. — 2) Sättet, huru person eller sak är maskerad. En *lyckad m.*

MASKFEBER, m. 2. pl. — *febrar*. Feber, förorsakad af mask i magen.

MASKFRAT, n. sing. Frat, förorsakadt af mask.

MASKFRÖ, n. sing. 1) De maskdödande fröen af växten *Artemisia santonica*. — 2) Sjelfva denna växt.

MASKHÅL, n. 3. Hål, förorsakadt af mask.

MASKIN, maschi'n, m. 3. (lat. *Machina*) 1) Hvarje redskap, som kan tjena att underlätta kroppars rörelse och att med ringa ansträngning af kraft besegra ett stort motstånd. Häftyg. — 2) (fig.) a) Säges om människor, som äro blott viljelösa redskap. — b) (fam.) Förkastig, dålig människas. *Det är en äkta m.* *En dum m.* — c) (fam.) Säges äfv. stundom i skämtsam mening om hvarjehanda föremål. — Skrifves äfv. *Machin*, *Maschin*.

MASKINERI, maschineri, n. 3. 1) Flera till ett ändamål förbundna eller använda maskiner tillsammans. — 2) (på teatrar) Alla de förättningar, hvarigenom scenförändringar åstadkommas. Äfv. *Machineri*, *Maschineri*.

MASKINIST, maschini'st, m. 3. En, som sköter ett maskineri. Äfv. *Machinist*, *Maschinist*.

MASKINLÄRA, maschi'nlä'ra, f. sing. Den

del af mekaniken, som handlar om maskiner. Äfv. *Machin* —, *Maschin* —.

MASKINMESSIG, a. 2. Se *Mekanisk*, 2.

MASKINPAPPER, maschi'npapper, n. sing. Papper, som tillverkas genom egna konstiga maskiner med cylindrar, kupiga valslika formar, pressvalsar o. d. Äfv. *Machin* —, *Maschin* —.

MASKKLÄDA, f. 1. Kläda, förorsakad af mask.

MASKKOLIK, --i'k, f. sing. Kolik, förorsakad af mask i magen.

MASKKRÄK, n. 3. Se *Mask*, I, 1.

MASKLEJON, n. 3. Insekt af Tvävingarna, lik ett bi; larven fångar andra larver och maskar på samma sätt som Myrlejonets larv. *Leptis Vermileo*.

MASKMAT, m. sing. (fig.) Föda för maskarna. (Fig.) *Blå m.*, dö och förmultna.

MASKMJÖL, n. sing. Maskfrat, fint som pulver.

MASKMOS, n. 3. Maskdrifvande mos.

MASKOPI, maskåpi, f. 3. (t. *Mascopei*, af holl. *Maatschappy*, sällskap, handelsällskap) Hemlig förbindelse, samråd. *Vara i m. med någon*. [Mascopei.]

MASKOVAD, maskåvad, n. sing. (fr. *Moscovade*) Råsocker. — Skrifves äfv. *Mascovad*.

MASKPILLER, n. 3. pl. Maskdrifvande piller.

MASKPLÅGA, f. 1. Plåga, förorsakad af mask i magen.

MASKPULVER, n. 3. Maskdrifvande pulver.

MASKROS, f. 1. Se *Lejontand*.

MASKROT, f. 3. pl. — *rötter*. En amerikansk växt. *Spigelia anthermia*.

MASKSTUNGEN, a. 2. neutr. — *et*. Stungen, frätt af mask. *Ett m-et äple*.

MASKSTYNG, n. 3. Ställe, der en mask stungit sig in.

MASKULIN, --i'n, a. 2. (gram.) Som tillhör det manliga könet. — *S. n. 3.* Ord af detta kön. — För substantivet brukas ännu af några det latinska *Masculinum*.

MASKULL, f. sing. Ett svampslägte. *Arctyria*.

MASKÅTEN, a. 2. neutr. — *et*. Se *Maskstungen*.

MASMÅSTARE, m. 3. Den, som förestår arbetet vid en masugn.

MASMÅSTERI, n. sing. Den del af bergsvetenskapen, som lär rätta sättet för masugnars drift.

MASSA, f. 1. 1) Den myckenhet af materia, som en kropp af viss rymd innehåller, och som beror af materiaens täthet. — 2) Stor mängd, myckenhet af något. *En m. af flytande lava*. *En m. af is*. *En m. af människor*. *I m.*, i stor mängd. *M-n* eller *den stora m-n*, mängden af folket. — Bildar flera sammansättningar, såsom: *Lava-*, *Is-*, *Menniskomassa*, m. m. — 3) *M-n* i en konkurs ell. blott *M-n*, se *Konkursmassa*.

MASSAKER, masåker, m. 3. pl. — *åkrer*. (fr. *Massacre*) Blodbad, stort nederlag. [Masacker.]

MASSAKRERA, masåkrera, v. a. 1. Nedgöra, nedhugga, slakta. — *Massåkrering*, f. 2.

MASSIV, masi'v, a. 2. 1) Fast, tät, tjock; ej ihålig eller inuti fylld med ett ämne af ringare värde. — 2) (om guld- och silverföreser) Helt och hållet af guld eller silver. — 3) (om murverk) Helt och hållet uppförd af sten, utan att innehålla något trä. — 4) Säges äfven om människor, som hafva en stark kroppbyggnad. — 3) (fig.) Grof. *En m. lögn*. [Massif.]

MASSIVT, masi'vt, adv. Fast, genomtät, jemntjockt; af samma ämne. [Massif.]

MAST, mäst, f. 3. Hvarje lång, rund trästam, som står upprest på ett fartygs kölsvin, och tjänar att föra segel. Se vidare *Fock-*, *Stor-*, *Mesannmast*. — *Ss. M-lös*.

MASTA, v. a. 1. (föga brukl.) Förse med mast eller maste.

MASTISK, m. 2. (sjöt.) Det hål i däck, genom hvilket en mast nedsättes.

MASTHYGGE, n. 4. Mastträds fällande i skog.

MASTIX, -ix, m. sing. Ett hvitt, klart hart, som nyttjas till rökelse.

MASTIXPISTACIE, mastixpiståsche, f. 3. En art af Pistacieträden, hvaraf fås mastix.

MASTREIL, m. 2. (skepp.) Trä- eller tågkil, som fyller rummet emellan masten och fäskkanten.

MASTRAGE, m. 2. pl. — *kragar*. (skepp.) En segelduksrimsa, som spikas i däck, rundt om mastfäskan, och surras vid masten.

MASTRAN, m. 2. Maskin, med hvilken maste resas på fartyg.

MASTLIK, n. 3. Se *Lik*, I.

MASTOLOGI, maståläji, f. sing. Läran om daggdjuren.

MASTPÅR, n. 3. (skepp.) De på kölsvinet fästade klotsar, emellan hvilka rotändan af en mast står.

MASTTOPP, m. 2. (skepp.) Öfversta ändan af en mast eller stång.

MASTRÄD, n. 3. Resligt, till mast tjenligt skogsträd, antingen på rot eller fäldt.

MASTTIMMER, **MASTVIRKE**, n. sing. En mängd af mastträd.

MASUGN, m. 2. En 20 till 40 fot hög schaktugn, hvaruti malmer smältas.

MASUGNSBRO, f. 2. Bro, som förer upp till mynningen af en masugn.

MASUGNSDRIFT, c. sing. Malners smältning i masugu, med dertill hörande arbeten.

MASUGNSPIPA, f. 1. Den af starka murar omgifna ihålligheten i en masugu.

MASUR, masurr, n. sing. Trä med färgade fläckar af olika figur.

MASURBJÖRK, f. 2. En art björk med af-långa löf och mycket skroflig bark.

MASURERA, v. a. 1. Genom målning gifva likhet med masur.

MASURERING, f. 2. 1) Förfarandet, då man masurerar. — 2) Sålunda gifven anstrykning.

MASURKA, masurka, f. 1. (polsk. *Mazurek*) Polsk folkdans i $\frac{3}{4}$ takt.

MAT, m. 2. I. (holl. *Maat*, kamrat) Underordnad medhjelpare på skepp, t. ex. *Styrmånsmat*, *Kocksmat*, o. s. v.

MAT, m. sing. II. För spisning tillagad föda. *M. och drick*. *Laga*, *tillreda*, *koka m. Bära fram in*, *upp m-en*. *Sätta fram m-en*. *Sätta m-en på bordet*. *Taga m-en af bordet*. *Arbeta för bara m-en*. *Ej förtjena m-en*, så mycket som behöfves till födan. (Talesätt) *Han är ej värd m-en*, säges om en dålig, oduglig, föraktlig människa. (Fig.) *Det är uppåten m.*, lönar sig icke, ger ingen inkomst. — *Ss. M-bit*, -lukt.

MATA, v. a. 1. 1) Sticka maten i munnen på någon. *M. ett barn*, *en fågel*. (Fig.) *M. i*, säges, då man efter behof förer fram eller illägger något, som skall gå igenom eller beredas af en maskin, t. ex. *M. i såd vid ett tröskverk*. — 2) (fig., om ax) Gifva full näring. *Solen har ännu*

icke hunnit *m. axen.* — *M-s*, v. dep. ell. *M. sig*, v. r. (om südeskorn) Vinna full storlek och fasthet. Säden börjar *m-s*. Kornen ha ännu ej hunnit *m. sig.* — *M-d*, part. pass. *Väl m. säd, väl m-e ax*, som vunnit tillräcklig storlek och fasthet. — *Matande*, n. 4.

MATADÖR, --där, m. 3. (spanskt ord, som egentl. betyder: Dräpare) 1) Den, som vid tjurfäkningar i Spanien ger tjuren dödsstöten. — 2) (i vissa kortspel) Benämning på vissa af de högsta trumfen. — 3) (fig. fam.) Betydande, mäktig eller rik man.

MATBORD, n. 3. Bord, som begagnas att vid måltiderna sätta maten på och spisa vid.

MATBORRE, m. 2. pl. — *borrar*. Ett slags tagghudigt stråldjur, stort som en knuten hand och fullsat med smala, grönaktiga taggar. *Echinus esculentus*.

MATDAGS, måtdäggs, adv. Tid att intaga någon af de vanliga måltiderna.

MATEMATIK, ---i'k, f. sing. (från grek.) Lära om storheter i allmänhet, så väl geometrisk som aritmetiska. [Math —.]

MATEMATIKUS, --mätikuss, ell. **MATEMATIKER**, --mätick'r, m. pl. *mathematici* och *matematiker*. En, som är kunnig i matematiken. [Math —.]

MATEMATISK, a. 2. Till matematiken hörende, eller som i denna vetenskap fordras. *M. bevisning, visshet*. [Math —.]

MATERIA, -té--, ell. **MATERIE**, -té--, f. pl. *matier*. (lat. *Materia*) 1) (i sing.) En kropps innehåll, hvarmed den fyller rummet. — 2) Ämne. — 3) Var i sär.

MATERIAL, ---ät, ell. **MATERIEL**, ---ä't, n. 3. pl. *materialier*. 1) Ämne, hvaraf något förfärdigas eller sammansättes. — 2) Allt hvad som erfordras för något visst företag. — 3) (artil.) *M-el*, alla de pjäser med tillbehör, som tillhöra ett artilleri. — *Ss. Materialbod, -gård, -register, -räkning.*

MATERIALISM, ---i'ssm, m. sing. Filosofiskt system, som antager endast materiens tillvaro.

MATERIALIST, ---i'sst, m. 3. Filosof, som hyllar materialismen.

MATERIALKÄRL, ---ätkär, m. 2. Person, som tillblandar materialerna vid ett glasbruk.

MATERIALVAGN, ---älvänn, m. 2. (artil.) *Se Redskapsvagn.*

MATERIALVARA, ---älvåra, f. 1. Säges om vissa enkla varor, som ej äro med konst frambringade produkter, såsom kryddor, kaffe, socker, tobak, färger, m. m.

MATERIEL, *se Material.*

MATERIEL, --riä'tl, adj. 1. 1) Som tillhör, har afseende på eller egenskap af materia. — 2) Sinlig. — 3) Väsendtlig.

MATFAT, n. 3. 1) Fat, som begagnas att lägga mat på. — 2) Fat, hvarpå mat är upplagd.

MATFRISK, a. 2. Som har god matlust.

MATGAFFEL, m. 2. pl. — *gafflar*. Gaffel, som begagnas, då man äter.

MATGIRIG, a. 2. Som har starkt begär efter mat, äter mycket.

MATGRIGHET, f. 3. Stark matlust.

MATGRANN, a. 2. Grannlaga på mat. — *Matgrannhet*, f. 3.

MATHÄMTÄRE, m. 3. Inrättning af porslin eller tenn, med flera rum, hvari mat hämtas ifrån värdshus, o. s. v. [— hemtare.]

MATJORD, f. sing. Jordskorpan, då den ut-

gör en blandning af mylla med grus, sand eller lera.

MATKÄMMARE, m. 2. pl. — *kamrar*. Kammarer, der man vanligen spisar, eller der mat förvaras.

MATKLAPP, m. 2. Klapp på ryggen, som man på skämt ger hvarandra efter en måltid.

MATKLOCKA, f. 1. Ringklocka, som begagnas att gifva tecken till matdags.

MATKNIF, m. 2. pl. — *knifvar*. Knif, som begagnas, då man äter, till att sönderskära maten på tallriken.

MATKORG, m. 2. Korg, som begagnas att deri nedlägga mat, eller hvari mat är nedlagd.

MATKRYDDA, f. 3. Krydda, som begagnas vid matlagning.

MATKÄLLARE, m. 2. o. 3. pl. — *källrar* och — *källare*. Källare, som begagnas att deri förvara mat.

MATLAG, n. 3. 1) Personer, som halva gemensamt matlagning. — 2) *Se Hushåll*, 1.

MATLAGERSKA, f. 1. (föga brukl.) *Se Kökerska.*

MATLAGNING, f. 2. Födoämnens beredning till mat. — *Ss. M-skunst.*

MATLAGSSKATT, m. 3. (gam.) Skatt, som utgick af hvarje matlag.

MATLEDA, f. 3. sing. Afsmak för mat.

MATLEDSQVISTAR, m. 2. pl. *Se Qvesved.*

MATLEDSSTRÄD, n. 3. Växtsläktet *Lonicera periclymenum*, med rödlätta blommor.

MATLUST, f. sing. Begär efter mat; äfv. den njutning, hvarmed mat förtäres. *Känna m. äta med god m.*

MATLYSTEN, a. 2. neutr. — *et*. *Se Matgirig.*

MATLÅDA, f. 1. 1) Låda, hvari mat förvaras. — 2) Låda, hvari frö o. d. lägges för fåglar i bur.

MATMODER, sammandr. **MATMOR**, f. 2. pl. — *mödrar*. *Se Husmoder.*

MATNIDSK, a. 2. Säges om den, som är nidsk i utdelning af mat till sitt folk.

MATNING, f. 2. Handlingen eller verkningen, då person eller sak matas. *Jfr. Mata.*

MATNYTTIG, a. 2. 1) Nyttig till mat. — 2) (fig., fam. o. skämtv. om flickor) Giftvuxen.

MATOLJA, f. sing. En med mindre noggrannhet utpressad sort af olivolja.

MATOS, matós, n. 3. Matlukt.

MATPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. Påse, hvari mat förvaras.

MATRABARBER, maträbärr'b'r, m. sing. En art rabarber, hvars spädare blad ätas stufvade och i soppor. *Rheum Rhabonticum.*

MATRAM, maträm, m. sing. En apoteksväxt. *Matricaria Parthenium*. [Mattram.]

MATREBNING, f. 2. *Se Matlagning.*

MATRICKEL, maträck'l, m. 2. pl. — *riklar*. (lat. *Matricula*) Namnförteckning på medlemmarna af ett stånd, en embetsmannaklass eller ett sällskap. [— rickel.]

MATRIS, -i's, f. sing. Form, hvari boktryckeristilar gjutas.

MATRONA, -öna, f. 1. (lat.) Allvarsam och ärbär hustru, något till ären.

MATRONÖRT, f. 3. Örtan *Hesperis matronalis*, med vackra, purpurroda blommor.

MATROS, -ös, m. 3. (af holl. *Maat*, kamrat) Person, som genom sjöfart förvärfvat sig kändedom i allt slags sjömanskap. *Lätt m., jung-*

man.

MATROSLÄRFT, n. 3. Ett slags blå- och hvitrandigt, röd- och hvitrandigt, eller blå-, röd- och hvitrutigt lärf.

MATROSPRESSNING, f. 2. Personers, isynn. sjömans, bortförande med våld och tvingande till sjöjensst.

MATRUM, n. 3. Rum, der man vanligen spisar.

MATS, matts, nom. prop. m. Ett mansnamn. (Talesätt) *Taga sin M. ur skolen*, draga sig ifrån en sak, ett företag, som faller besvärligt eller synes farligt.

MATSAFT, m. 3. *Se Chylus.*

MATSAL, m. 2. Stort rum, hvari man vanligen spisar.

MATSEDEL, m. 2. pl. — *sedlar*. Sedel, innehållande förteckning på de maträtter, som böra tillagas eller finnas tillagade till ett mål.

MATSKED, f. 2. Sked, som begagnas vid spisning.

MATSKOTT, n. 3. (ford.) Sammanskott af matvaror och andra persedlar, som vissa dagar af året erlades till presterskapet.

MATSKÅP, n. 3. Skåp, hvari mat förvaras.

MATSMÄLTNING, f. 2. De förtärda näringsämnenas smältning eller upplösning i magen och förvandling till ämnen, som äro tjenliga för kroppens underhåll. — *Ss. M-sorgan.*

MATSMÖR, n. sing. Smör, som begagnas vid matlagning.

MATSNUGGARE, m. 3. *Se Bordvän.*

MATSTILLA, v. a. 1. (föräldr.) Tillfredsställa ens matlust.

MATSTRUPE, m. 2. pl. — *strupar*. (anat.) Kanal, som ifrån munnen leder födoämnen till magen.

MATSTÄLLE, n. 4. Ställe, der mat tillagas och emot betalning hålles kunder tillhanda.

MATSVAMP, m. 2. Ett slags till mat nyttig svamp. *Boletus edulis.*

MATSÄCK, m. 2. 1) Säck, påse, hvari mat föres på färd, vandring, dagsverke, o. s. v. — 2) Mat, som sålunda medföres. (Talesätt) *Rätta mannen efter m-en*, rätta utgifterna efter inkomsterna. — *Ss. M-smat.*

MATT, a. 1. 1) Besvärad af matthet (se d. o.). *Den sjuke är mycket m. Känna sig m.* — *Syn. Svag, Medtagen, Aftmattad, Utmattad, Uttröttad.* — 2) Som uttrycker, röjer matthet, svaghet. *En m. blick. M-a ögon. M. röst. M-a steg, rörelser.* — 3) (fig.) Kraftlös, utan styrka. *M. stil, m-a verser.* — 4) Utan glans, utan politur. *M-a färger. M. förgyllning, försilfring.* — 5) Som ej synes tydligt. *M. bokstaf i tryck.*

MATT, II. (i schackspel, från arabiskan. Säges om ena spelarens kung, då han står i schack och ej kan flytta, utan att äter komma i schack. *Göra någon m. Schack och m.*

MATTA, v. a. 1. Göra matt. — *Syn. Aftmatta, Utmatta, Uttrötta.* — *M-s*, v. d. Blifva matt. — *M-nde*, part. akt. Brukas ofta nästan adjektivt, t. ex. *M. sjukdom.* — *Mattande*, n. 4.

MATTA, f. 1. 1) Flätadt arbete af säf, halm, bast, rör, o. s. v., till golfbeläggning, varors inpackning, o. s. v.; äfven väfnad till golfbeläggning. — 2) Golfbeläggning af dylika ämnen. — 3) (handelt.) Viss myckenhet af vissa varor, t. ex.: *En m. silke, 4 knippor.* — *Ss. Matbindare, -flätare, -flätärka.*

MATTEGRÄS, n. 3. En ormbunkväxt. *Ly-*

II.

copodium clavatum. Kallas äfven *Mattlummer*, *Kalfrevor*, *Kalfmossa*, *Vispmossa.*

MATTFÄRG, m. 3. Blandning af salpeter, koksalt och alun, som strykes på förgyllda arbeten, för att göra dem matta.

MATTHET ell. **MATTIGHET**, f. 3. Högst obehaglig känsla af svaghet i hela kroppen,

MATTIMME, mat-timme, m. 2. pl. — *timmar*. 1) Viss timme på dagen, då man vanligen spisar. — 2) En timmes tid, som arbetare vanligen hafva fri, då de äta middag.

MATTLUMMER, m. sing. *Se Mattegräs.*

MATTNING, f. 2. Förfarandet, då förgyllda eller försilfrade arbeten mattas.

MATTNÅL, f. 2. Ett slags stor nål, som brukas till mattflätning.

MATPOLERA, v. a. 1. Polera ett arbete helt svagt, så att det endast får en matt yta. — *Mattpolerande*, n. 4. o. *Mattpolering*, f. 2.

MATTPUNS, m. 2. Ett slags puns, som begagnas att gifva vissa delar af metallarbeten en matt yta.

MATTRAM, *se Mattram.*

MATTSJUDA, v. a. 3. (böjes som *Sjuda*) Genom kokning gifva ett arbete matt yta. — *Mattsjudning*, f. 2.

MATSLIPA, v. a. 1. Genom slipning gifva ett arbete matt yta. — *Mattslipande*, n. 4. o. *Mattslipning*, f. 2.

MATTÖGD, a. 2. Som har matta ögon.

MATVARA, f. 1. (mest i plur.) Säges om sådana ämnen, som begagnas eller beredas till mat; äfv. allt slags färdlagad mat.

MATVIN, n. 3. Vin, passande att dricka vid måltider.

MATÄPPEL, n. 4. Äpplé af sådan sort, som begagnas vid matlagning.

MAUK, m. sing. (l. *Mauke*) Ett slags skabb, på hästars ben.

MAURITIA PALM, mauri'tsiapållm, f. 3. En art af palmsläktet i S. Amerika, hvaraf de vilda inbyggarna hafva alla sina förnödenheter. *Mauritia aculeata.*

MAUSOLE, ---lé, m. 3. Grafkor eller grafhus af utmärkt prakt, till vård för någon stor man, sådant som drottning Artemisia lät bygga till minne af sin ähnlne gemål Mausolus, konung i Karien.

MAXA, v. a. 1. (pop. o. fam.; egentl. finskt ord) Kosta.

MAXILL, -i'll, f. 3. (lat. *Maxilla*) *Maxiller* kallas det undra käftparet uti insekters mun.

MAXIM, -i'm, m. 3. (af lat. *Maxima*, näml. *regula*) Grundsats.

MAXIMUM, maximum, n. sing. (lat.) Det högsta eller största.

MECCABALSAM, mä'ckabållsamm, m. sing. En som läkemedel berömd balsam, som fås af trädet *Balsamodendron gileadense* i Syrien och Arabien.

MECENAT, mesenát, m. 3. (af *Mæcenas*, kejsar Augusti minister och gunstling samt Horatij och Virgiliij vän och gynnare) En, som befordrar konst och vetenskap.

MECHANIK, m. fl., *se Mekanik*, &c.

MED, mä'd, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

2) Med, med, prep. Betecknar: 1) Beledsagande, åtföljande, sällskap, förening. *Följa m. någon. Han kom m. mig. Vara i följe m. någon. Tåga i fält m. en stor här. Lefva i god sänja m. någon. Tala, språka m. någon. Resa i sällskap m. en bekant. Han gifte sig m. henne. Blanda ihop det ena m. det andra.*

Förerna sina böner m. någon. *M. det vilkor, att... Tillika m. sina barn. Från och m., till och m., från, till något, detsamma inbegripet, t. ex.: Från och m. sidan 1 till och m. sidan 20; från och m. April till och m. Augusti. Till och m., se för öfr. Till. M. mera, tillika med annat dertill hörande. Lefva tillsammans m. någon. Han har en son m. henne. Få pengar m. sin hustru, genom giftermålet med henne. Vara mod, vara närvarande, i sällskap, följa; vara delaktig; vara på ens sida; gynna, skydda. Brukas oftast absolut, t. ex.: *Vara m. på ett kulas; han var m. oss ända fram; vara m. i en anläggning, bland de sammansvarne, i ett puts; det är jag m. om, går jag in på; är jag höjd för, tar jag del i; jag är m. i företaget för en tredjedel, deltar i &c.; han har varit m., pröfvat, genomgått, erfarit mycket; lyckan är m. honom, gynnar honom; Gud är m. oss; Gud; vare m. er! skydde er! han är m. (utan tvungit) oss, på vår sida. — Absolut säges: Komma, följa, spela &c. méd, t. ex.: Kommer, följer du m.? Har du lust att spela m.? — 2) Hvad som tillhör, åtföljer person eller sak. En gosse m. ljust hår. En kyrka m. torn. Arter m. flåsk. Knif m. skaft. Stå m. värjan i handen. Komma m. lärar i ögonen. Ett ord m. accent, m. komma efter. Dörr m. lås före. Slåde m. två hästar före, förspänd med två hästar. Såd m. ogräs i. Hjerta m. en pil igenom. Slott m. graf och vindbrygga. Kulle m. träd på. Gå m. halten på. Ett glas m. fot under. (Talesätt) Stå väl, illa till m., se Stå. Det är ingenting m. (har tvungit) honom, han har ingen duglighet, drift. Det är ute m. honom, han är förlorad. Huru är det m. dig? hur mår du? befinner du dig? Det är m. ... som m. ..., det liknar ..., t. ex.: Det är m. pengar som m. snö: de ha ingen varaktighet, pengar likna snö deruti, att... — 3) Ämnet, som användes, för att göra något. Bygga m. tegel. — 4) Verktyg, medel. Skära m. knif. Släcka någon m. en värja. Skrivna m. en penna. Måla m. färger. Jaga m. vindhundar. Jagt m. falkar. Fästa m. nålar. M. pengar vinner man allt. Tala m. ögonen. Se m. egna ögon. Öfersätta ett ord m. ett annat. Straffa m. frihetens förlust. Betala m. pengar. Löna med otack. — Utbildas stundom med verb i infinitiv, t. ex.: Jag slutar m. att försäkra er om min aktning. — Brukas äfv. ofta absolut, t. ex.: Ej hafva att betala m. — 5) Sättet, hvarmed något göres. Arbeta m. mycken skicklighet. M. kloket behandla någon. Försvara sig m. mod. Skrivna m. lätthet. M. glädje förnimma. M. sorg inhämta. — 6) Samma riktning som ett visst föremål. M. strömmen. M. håren, luggen. — 7) Emot. Strida, slåss, fäkta m. någon. — 8) Oktadt. M. allt detta, har ni blifvit norrad. Det är underligt, att han, m. sitt snille, begär sådana dårskaper. M. all min aktning för honom, måste jag likväl säga, att... — 9) Likasom. Jag tror, finner m. er, att... — 10) Till försvar. I den saken kan sägas mycket både m. och mot. — 11) M. och mot brukas substantivt i samma mening som: Medgång och motgång, t. ex.: Han har pröfvat både m. och mot. Både i m. och mot. Någon gång äfv. adjektivt, i betydelsen af: Böjd, benägen, fallen för, t. ex.: Jag är både m. och mot, jag både vill och vill inte. — 12) Med,**

i sammansättningar, betecknar: a) Följe, sällskap, förening, t. ex.: Medfölja, medfölje, medarbetare; b) Eftergift, t. ex.: Medgifva, medgift. — Konj. Också. Jag gör så m. Jag gaf honom pengar, och kläder m. — M. mindre, konj. Se Mindre.

MEDALJ, -ällj, m. 5. (fr. Médaille, från lat. Metallum) 1) Skådepenning, minnespenning. — 2) Prispennning.

MEDALJONG, medaljång, m. 5. (fr. Médaille) 1) Stor medalj. — 2) Äggrund figur, inneslutande en målning, t. ex. ett porträtt eller en basrelief. — 3) Infattningen af en sådan målning.

MEDALJÖR, medaljör, m. 5. (fr. Médailleur) En, som graverar bilder, för att aftryckas på medaljer.

MEDAN, konj. Under det att. M. han var der, hände sig, att... Jag gick ut, m. han ännu låg. (Ordspr.) Smida, m. jernet är varmt, se Jern.

MEDARBETA, v. n. 1. Se Medverka, Bidraga. — Medarbetande, n. 4.

MEDARBETARE, m. 5. — TERSKA. f. 1. En, som med sitt arbete deltagar i ett företag. M. i en tidning.

MEDARFVINGE, c. 2. pl. — arfvingar. En, som tillsammans med en eller flera andra ärfver en person.

MEDBOLAGSMAN, m. 5. pl. — män. (mindre brukl.) En, som tillika med en eller flera andra är delägare i ett bolag.

MEDBORGARE, m. — ARINNA, f. 1. Medlem af ett samhälle, isynn. fritt.

MEDBORGARRÄTT, m. sing. De samhällsrättigheter, som tillkomma en medborgare.

MEDBORGEN, m. sing. Person, som är borngen för någon tillsammans med en eller flera andra.

MEDBORGERLIG, a. 2. Som tillhör, har afseende på, anstår medborgare. M-a dygder, förtjenster.

MEDBORGERLIGEN, adv. Såsom, i egenkap af medborgare.

MEDBORGERLIGHET, f. 5. Medborgerlig anda, medborgerligt sinne.

MEDBRINGA, v. a. 1. o. 2. (höjes som Bringa) Bringa, föra med sig. — Medbringande, n. 4.

MEDBRÖDER, m. 5. pl. — bröder. 1) En, som tillsammans med en eller flera andra bekläder ett embete, förrättar en tjenst, är tjänsteman i ett embetsverk. — 2) Medlem i ett samfund. — 3) Se Bröder, 2. Medbroder i tron, se Trosvörvand.

MEDBRÖDERSKAP, n. 5. Det förhållande, som äger rum mellan medbroder.

MEDBROTTLIG, a. 2. Delaktig i ett brott tillika med en eller flera andra. Brukas ofta substantivt, t. ex.: Han har flera m-a.

MEDBROTTLIGHET, f. 5. Egenskap af medbrottslig, delaktighet i ett brott.

MEDBROTTLING, m. 2. En, som tillika med en eller flera andra är delaktig i ett brott.

MEDDELA, v. a. 1. Gifva del af, göra delaktig af; hibringa; låta veta. Magneten m-r jernet sin kraft. M. någon sina tankar, insigter. M. någon en sjukdom. M. en rättänkande domstolens beslut. — M. sig, v. r. 1) Gifva del af sina tankar. Han gjorde det, utan att m. sig åt någon. — 2) Blifva gemensam, delas. Hans sorg m-de sig åt alla. — Meddelande, n. 4.

MEDDELBAR, m-d-delbar, a. 2. Som kan meddelas.

MEDDELBARHET, f. 5. Egenskapen att vara meddelbar.

MEDDELSAM, a. 2. Som gerna meddelar sig åt andra, språkäm. — Meddelsamhet, f. 5.

MEDDRAGA, v. a. 5. (höjes som Draga) Draga med sig. — Äfv. Draga méd.

MEDE, m. 2. pl. medar. Benämning på hvardera af de tvenne smala, inuuder jemna, vanligen jernskodda trån under en kälke eller slåde, hvilkas underyta glider på snön eller isen. då de dragas eller skjutas. Här sammansättningarna Källmede, Slåmede.

MEDEL, m'd'l, n. 5. (af gamla ordet Mid) 1) Midt. Vid medlet af förra århundradet. — 2) Hvad som utgör en mellangrad emellan tvenne ting. Ett mått, som utgör medlet emellan tvenne andra. — 3) (fys.) Den rymd, hvaruti kroppar röra sig. — Syn. Medium. — 4) Hvad som tjänar till läkedom. Ett m. emot gikt. — Syn. Läkemedel, Botemedel. — 5) Det, hvarigenom något beverkas, hvarigenom en orsak frambringar en verkning, hvarigenom man söker ernå ett mål. Det fins blott ett m. emot det onda. Penningen är ett kraftigt m. Tålmod är ett godt m. emot lifets svårigheter. Han har hittat på ett m. att få slut på saken. — Syn. Hjelpmedel, Utväg, Sätt. — 6) (mindre brukl.) Se Medelväg. — Plur. 1) Tillgångar, förmögenhet. Lefva af egna m. — 2) Penningar. Kronans m. — I sammansättningar betecknar ordet en mellangrad emellan stort och litet, mycket och ringa, t. ex.: Medelfin, -finhet, -hög, -höjd, -stor, -stortlek.

MEDELART, m. 5. Art, som utgör en mellangrad emellan tvenne andra.

MEDELBAR, a. 2. Som har samband med eller verkar på något, endast genom något annat. M. orsak, verkan. — Medelbarhet, f. 5.

MEDELBARLIGEN, adv. Genom medel. M. verka på något.

MEDEL DAG, m. 2. (tidr.) Dag eller, rättare, dygn, beräknadt efter solens jemna medelrörelse och således året igenom lika.

MEDELFÄRG, m. 5. Färg, som förmedlar tvenne hufvudfärger.

MEDELHAFSÄL, m. 2. Se Murena.

MEDELKLASS, m. 5. Mellanvarande klass. M-en kallas de personer i ett samhälle, hvilka hvarken tillhöra adeln, de högre embetsmännen eller det ringare folket.

MEDELKRAFT, f. 5. (mek.) Den kraft, som verkar i riktningen af diagonalen till tvenne sidokrafter.

MEDELLÖS, a. 2. Utan medel, tillgångar. — Syn. Obemedlad, Torftig.

MEDELLÖSHET, f. 5. Brist på medel, tillgångar. — Syn. Torftighet, Små omständigheter, Armod.

MEDELMÅTT, n. 5. Mått, som utgör medlet emellan tvenne andra.

MEDELMÄTTA, f. 1. 1) Egenskapen att vara medelmättig. M-n af en persons kunskaper, insigter, själsförmögenheter. Hålla m-n, vara medelmättig. Vara öfver m-n, öfverstiga det vanliga måttet, vara bättre än andra i allmänhet. — 2) Brist på snille, insigter, duglighet. Hans m. var ej vuxen denna plats. — 3) (fig.) Person utan snille, insigter, duglighet. Han befordrade idel m-tor.

MEDELMÄTTIG, a. 2. 1) Hvarken stor eller liten, god eller dålig. En m. karl. M. värt.

En m. summa. M. måttid. M-t vin. M. skönhet, förmögenhet. Mycket, ganska m., nästan dålig. — 2) (om person) Saknaude snille, insigter, duglighet. M-a meniskor äro vanligtvis mycket själfbelåtna. — 3) Substantivt brukas stundom Det m-a, t. ex.: I skön konst är det m-a odrägligt.

MEDELMÄTTIGHET, f. 5. Egenskapen att vara medelmättig.

MEDELMÄTTIGT, adv. Hvarken mycket eller litet, midt emellan. M. rik, god.

MEDELSAK, f. 5. Orsak, hvilken verkar endast såsom medel.

MEDELPRIS, n. 5. Pris, som utgör medlet af flera andra, högre och lägre.

MEDELPROPORTIONAL, m'd'l-propärrtscho-näl, f. 5. (mat.) Storhet, som är midt emellan tvenne andra storheter.

MEDELPUNKT, m. 5. Den punkt, som är lika långt ifrån begge ändarna af en linie, eller ifrån sidorna af en figur eller kropp.

MEDELRÖRELSB, f. 5. (kem.) Rörelse, som utgör medlet emellan andra, hastigare och långsammare.

MEDELSALT, n. 5. Se Jordsalt.

MEDELSILL, f. 2. Medelstor sill.

MEDELSORT, m. 5. Se Mellansort.

MEDELST, prep. Genom något brukadt såsom medel. Lyckas m. list. — Syn. Genom, Förmedelst.

MEDELSTÅND, n. 5. Medelklass i ett samhälle.

MEDELTAI, n. 5. Tai, som utgör medlet emellan tvenne eller flera andra, större och mindre. I m., beräknadt efter medeltal, t. ex.: I m. inlöpa årligen 800 fartyg i hamnen.

MEDELTIID, m. 5. 1) Se Mellantid. — 2) (tidr.) Den jemna, oföränderligt lika tid, som beräknas utgåra medlet af dagarnes föränderliga tidsmätt under årets lopp, eller den tid, som utvisas af jemngående ur och kronometrar. — 3) (i historien) Tidrymden emellan år 476 e. Chr., då vestromerska riket föll, till år 1517, då reformationen börjades. M-ens historia.

MEDELTING, n. 5. Se Mellanting.

MEDELVÄG, m. 2. (fig.) Utväg, åtgärd, metod, som utgör en förmedling emellan tvenne eller flera andra. Hålla, gå m-en, hålla måttan, t. ex.: Hålla m-en emellan girighet och slöseri. — Syn. Mätta, Jemna.

MEDELÅLDER, m. sing. Medlet af tiden emellan ungdom och ålderdom, d. v. s. från 50:de till 50:de året. En m-s man, som är vid denna ålder.

MEDELÅLDRIK, a. 2. Som är vid medelåldern.

MEDFADDER, m. 2. pl. — faddrar. En, som står fadder på samma gång som en eller flere andra.

MEDFARA, v. a. 5. (höjes som Fara) Behandla, handtera. Brukas endast i förbindelse med adverbet illa, mest i part. pass., t. ex.: Min rock är illa m-ren.

MEDFART, c. 5. Sätt att behandla, handtera. Alltid i dålig mening, t. ex.: Elak, våldsam, grym, ovärdig m.

MEDFRIARE, m. 5. Medtäflare i frieri.

MEDFÅ, v. a. 2. (höjes som Få) Bekomma med sig. Han m-fick en betydlig summa till resekostnaderna. — Äfv. Få méd sig.

MEDFÄNGE, m. 2. pl. — fångar. Kamrat i fångenskapen.

MEDFÖDD, a. 2. Säges om det, som tillhör oss i och genom själva födseln. *Ett m-födt lyte. M-a begär, böjelser, fel, anlag, gåfvor. Det är honom m-födt.* — Syn. Anborn.

MEDFÖLJA, v. a. o. n. 2. 1) Följa med, vara i följe med, följaktig. *M. någon. Ett paket m-er budet ell. blott m-er.* — 2) (fig.) Vara förenad med. *Högmod m-er ofta lyckan.* — Syn. Beledsaga, Åtfölja, Vara förknippad med. — Äfv. (för begge bem.) *Följa med.* — *M-nde*, part. akt. *M. paket lemnas till N.* — *Med-följande*, n. 4.

MEDFÖLJARE, m. 3. Se *Följeslagare*.

MEDFÖLJE, n. 4. 1) Samteliga personer, som medfölja någon. — Syn. *Följe*, *Svit*. — 2) (fig.) En persons anhängare. I denna bem. mindre brukligt.

MEDFÖRA, v. a. 2. 1) Föra, bringa med sig. *M. en kappsäck på resan.* — Syn. *Medbringa*, *Medhafva*. — 2) (fig.) Hafva till följd. *Förkylningen m-rde en sjukdom. Detta m-för den olägenheten, att...* — Syn. *Orsaka*, *Försäka*, *Välja*, *Föränleda*. — Äfv. (för begge bem.) *Föra med sig.* — *Medförande*, n. 4.

MEDFÖRMYNDARE, m. 3. En, som jemte en eller flera andra är förmyndare för någon. *M. n.*

MEDFÖRPAKTARE, m. 3. En, som förpaktar något tillsammans med en eller flera andra.

MEDGIFT, f. 3. Se *Hemgift*.

MEDGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) 1) Gifva en något att medföra. *Jag m-gaf honom 10 Rdr på resan.* — För denna bem. säges vanligen *Gifva med*. — 2) Erkänna riktigheten, sanningen af något. *M. sanningen af ett påstående. Jag m-ver det, m-ver, att så är.* — Syn. *Erkänna*, *Tillstå*. — 3) Tillåta. Har endast sak till subjekt. *Mina inkomster m. ej så stora utgifter. Tiden m-ver det icke. Saken m-ver inlet dröjsmål.* — Syn. Se *Tillåta*.

MEDGIFVANDE, n. 4. Erkännande. *Efter hans eget m.*

MEDGÅNG, m. 2. Framgång i hvad man företager. *Hafva m. I med- och motgång.*

MEDGÅLDENÄR, m. 3. En, som tillsammans med en eller flera andra är penningar skyldig.

MEDGÖRLIG, a. 2. Som lätt ger efter för andras önskingar, fordringar, påståenden. — Syn. Se *Eftergifven*.

MEDGÖRLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara medgörlig. — Syn. Se *Eftergifvenhet*.

MEDHAFVA, v. a. 2. (böjes som *Hafva*) Hafva, föra, bringa med sig. — *M-nde*, part. akt. Brukas äfv. stundom i passiv mening och betyder då: Som medhafves; den eller det man för med sig, t. ex.: *Hans m. betjening.*

MEDHJELPARE, m. 3. — **PARINNA** eller — **PERSKA**, f. 1. En, som medhjelper. — Syn. *Medarbetare*, *Biträde*.

MEDHINNA, v. a. 3. (böjes som *Hinna*) Se *Hinna med*. *Han har ej m-hunnit sitt föresatta arbete. Jag m-ner icke att göra det ensam.*

MEDHÅLL, n. 5. Förhållandet att någon gynnas, vinner bifall, o. s. v. *Hafva, fäna, vinna, få m. hos någon. Sonen får alltid m. af modern. Den satsen fann i början inlet m.* — Syn. *Gunst*, *Ynnest*, *Bifall*.

MEDHÅLLARE, m. 3. En, som håller med någon. — Syn. *Anhängare*.

MEDIANPAPPER, -- äppapper, n. sing. ell. blott **MEDIAN**, -- ä, n. sing. oböj. (af lat. *Me-*

dianus) Papper af medelstort format, emellan Regal- och Skriftpapper.

MEDIANT, -- änt, m. 3. (i musik) Tredje tonen ifrån grundtonen eller stora tersen (såsom medelton emellan grundtonen och quinten).

MEDIAT, -- ä, a. 1. (lat. *Mediatus*) Medelbar.

MEDIATION, --- tschön, f. 3. Bemedling.

MEDIATISERA, v. a. 1. (i tyska historien) Fråntaga en ståndsherre dess riksomedelbarhet, så att han och hans undersåter underkastas en större stats lydnad.

MEDIATÖR, --- ö'r, m. 3. Medlare.

MEDICIN, -- si'n, f. sing. 1) Läkekunst, läkarevetenskap. *M-e doktor*, en som vid ett universitet tagit graden i medicinska fakulteten. — 2) Läkedom, läkemedel.

MEDICINAL, --- ä, a. 2. Till läkekunsten hörande. Brukas endast i sammansättningar, t. ex.: *M-lagfarenhet*.

MEDICINALRÅD, --- ärråd, n. 3. Bisittare i Sundhets-kollegium.

MEDICINALTAXA, --- ältaxa, f. 1. Den taxa för priset på läkemedel, som konungen genom Sundhets-kollegium utfärdar.

MEDICINALVERK, --- älvärk, n. 3. Allt hvad som angår den allmänna hälsovården i riket.

MEDICINALVIGT, --- älvigt, f. 3. Särskilt vikt, hvarefter apotekare väga sina läkemedel.

MEDICINERA, v. n. 1. Begagna läkemedel. — *Medicinera*, n. 4. o. *Medicinering*, f. 2.

MEDICINSK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på läkekunsten. *M. bok. I m-t afseende.* — 2) Läkande, helande. *M. dryck, växt.* En örts m-a nytta, kraft.

MEDICUS, se *Medikus*.

MEDIKAMENT, --- mä'nt, n. 3. Läkemedel, botemedel. [— cement.]

MEDIKAMENTSDRYCK, --- mä'nntsdry'ck, m. 3. Läkedyck.

MEDIKUS, medikuss, m. pl. *medici*. Läkare, — Skrifves äfv. *Medicus*.

MEDINTRESSANT, mä'din'träs'sant, m. 3. Delägare tillsammans med en eller flera andra.

MEDIKO-FILOSOFISK, mediko- ---, a. 2. *M. examen*, filosofisk examen, som de, hvilka ämna studera medicin, förut måste undergå.

MEDIKO-LEGAL, --- ä, a. 2. *M. besigtning*, förrättning, hvarigenom läkare undersöker dödsorsaken hos personer, hvilkas död är föremål för lög pårättning.

MEDITATION, --- tschön, f. 3. Begrundande.

MEDITATIV, a. 2. Begrundande.

MEDITERA, v. a. 1. (lat. *Meditari*) Begrunda.

MEDIUM, médium, n. sing. (lat.) 1) Det medlersta. — 2) Medelväg, medeltal. *Per m.*, i medeltal. *I mediet af April*, i medlet af denna månad. — 3) (fys.) Se *Medel*.

MEDIA, se *Medja*.

MEDKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) Komma i följe med person eller sak. — Äfv. *Komma med*.

MEDKRISTEN, m. 2. pl. — *kristna*. Medlem af Christi församling. [— christen.]

MEDKÄNSLA, f. 1. Känsla af deltagande för andra.

MEDLA, v. n. 1. *M. emellan*, förlika, försona, bringa till öfverenskommelse: äfv. söka att tillvägbringa detta. — V. a. Se *Bemedla*. — *Medlande*, n. 4.

MEDLARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. En, som medlar.

MEDLEM, m. 2. pl. — *lemmar*. En af dem, som tillhöra ett stånd, ett embetsverk, en domstol, ett samfund, en orden, o. s. v. — Syn. *Ledamot*, *Medbroder*.

MEDLERST, a. superl. Som är, befines, har sitt läge i midten emellan två eller flera föremål. *I m-a väningen*. — Skrifves äfv. *Mellerst*.

MEDLERTID, ell. **MELLERTID**, se *Emellertid*.

MEDLIDANDE, n. sing. Känsla af smärta vid åsynen af eller tanken på andras lidande. *Väcka m. Rörs till m. Hafva m. med de olyckliga*. — Syn. *Medömkan*. — *Adj.* 1) Rörd af denna känsla.

MEDLIDSAM, a. 2. 1) Som lätt röres till medlidande. — 2) Rörd af medlidande. — Syn. *Medömskam*.

MEDLIDSAMHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara medlidsam. — 2) Se *Medlidande*.

MEDLJUD, n. 3. Se *Vokal*.

MEDLJUDA, v. n. 3. (böjes som *Ijuda*) Till följe af luftdallringen gifva samma ljud som ett annat ljudande föremål. — *M-nde*, part. pres. Brukas adjektivt i det grammatikaliska uttrycket: *M. bokstaf*, se *Vokal*. — *Medljudande*, n. 4.

MEDLOCKA, v. a. 1. Locka att följa med. — Äfv. *Locka med*.

MEDLÄRARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. En, som är lärare, lärarinna tillsammans med en eller flera andra.

MEDLÄRJUNGE, m. 2. pl. — *jungar*. Lärjunge, som har samma lärare med en eller flera andra.

MEDMENNISKA, f. 1. Se *Broder*, 2.

MEDREDARE, m. 3. Redare i kompani med en eller flera andra.

MEDREGENT, mä'drej'änt, m. 3. En, som regerar tillsammans med en annan.

MEDREGERING, f. 2. En medregents styrelse tillsammans med en annan.

MEDRÄKNA, v. a. 1. Upptaga med i räkningen. — Äfv. *Räkna med*.

MEDSKICKA, v. a. 1. Se *Medsända*. — Äfv. *Skicka med*. — *Medskickande*, n. 4. o. *Medskickning*, f. 2.

MEDSKYLDIG, a. 2. Se *Medbrottslig*.

MEDSOLS, adv. Med solen, eller ifrån öster till vester.

MEDSPELARE, m. 3. — **LERSKA**, f. 1. En, som i spel är en annans medhjelpare. — *Motsais*: Motspelare.

MEDSVSTER, f. 2. pl. — *systrar*. Qvinlig medlem af ett samfund. Brukas endast med genitiv eller pron. poss., t. ex.: *En af hennes medsvstrar i klostret*.

MEDSÄNDA, v. a. 2. Låta person eller sak åtfölja någon eller något, som sändes. — Äfv. *Sända med*. — *Medsändande*, n. 4. o. *Medsändning*, f. 2.

MEDSÖKANDE, n. 4. Omständigheten, att någon söker samma tjänst, befattning som en annan. — *Adj.* o. s. Som söker samma tjänst, befattning som en annan.

MEDTAGA, v. a. 3. (böjes som *Taga*) 1) Taga, föra bort med sig. *M. matsäck på resan.* — Äfv. *Taga med*. — 2) (fig.) a) Göra tom, uttömma. *Resan har m-git hela min kassa.* — b) Försvaga, uttömma. *Sjukdomen har betydligt m-git honom. Feber m-ger krafterna.* — *M-tagen*, part. pass. Brukas nästan adjektivt i

bem. af: *Utmattad, uttömd, t. ex.: Han ser mycket m. ut.* — *Medtagande*, n. 4. o. *Medtagning*, f. 2.

MEDTJENARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. En, som tjänar tillsammans med en eller flera andra.

MEDTÄFLAN, f. sing. indef. Tvenne eller flera personers täflan i en och samma sak.

MEDTÄFLARE, m. 3. — **ARINNA** ell. — **LERSKA**, f. 1. En, som täflar med en eller flera andra i eftersträfvandet eller förfärdigandet af en och samma sak. *M. om ett pris, om kronan, i klädeställverking.* — Syn. *Rival*, *Konkurrent*.

MEDUSA, -dusa, nom. prep. f. 1) (grek. mytol.) En af de tre Gorgonerna, med ormhår och ögon, som förvandlade dem, hvilka sågo på henne, i sten. — 2) (fig.) Ytterst ful eller stygg kvinna.

MEDUSEHUFVUD, n. 3. pl. — *hufvuden*. 1) (grek. mytol.) Medusas afskurna hufvud i Minervas sköld, hvans anblick förvandlade i sten. — 2) (fig.) Ytterst fult ansigte.

MEDVARELSE, m. 3. Ett väsende, med afseende på andra, som äro till jemte detsamma.

MEDVERKA, v. n. 1. Verka till samma mål, för samma ändamål. — *M-nde*, part. pres. *M. orsak. Den m. näden*.

MEDVERKAN, f. sing. indef. Verkning till samma mål, för samma ändamål.

MEDVETANDE, a. 4. Som tillsammans med en eller flera andra har vetenskap om något. *Vara m. om något.* — S. n. 4. 1) (psyk.) Själens förnimmande af sig sjelf såsom verkande eller lidande. Själens förmåga att skilja föreställningarna från de på oss gjorda intrycken och oss sjelfva från ting. — 2) Vetskap, som man har om något, tillsammans med en eller flera andra. *En persons m. af ett brott*.

MEDVETEN, a. 2. neutr. — *el.* 1) Se *Medvetande*. — 2) Som har medvetande (s. n. 1) af något.

MEDVETENHET, f. 3. Se *Medvetande*, s. n.

MEDVIND, m. 2. Vind, som blåser akter ifrån.

MEDVITTN, n. 4. En, som vittnar i samma sak med en eller flera andra.

MEDVÄDER, n. 3. Se *Medvind*.

MEDÄLDER (första e slutet), m. sing. Se *Medelålder*.

MEDÄGARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. Ägare af något tillsammans med en eller flera andra.

MEDÄLSKARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. Älskare, älskarinna, som täflar med en annan om en persons kärlek.

MEDÖMKAN, f. sing. indef. Se *Medlidande*.

MEDÖMSKAM, a. 2. Se *Medlidsam*.

MEFITISK, a. 2. (från lat. *Mephitus*, skadlig, osund dunst) Qväfvande för andedrägten. [Mephitisk.]

MEGÄRA, f. 1. Se *Furie*.

MEHN, se *Men*, II.

MEJA, v. a. 1. Med lie afskåra. *M. af*, se *Afmeja*. [Meja.]

MEJRAM, mä'jramm, m. sing. En allmänt odlad apoteks- och kökskrydda. *Origanum Majorana*.

MEJSSEL, mä'js'l, m. 2. pl. *mejslar*. (t. *Meissel*) Se *Huggjern*.

MEKANIK, -- i'k, f. sing. (ifrån grek.) 1) Lära om lagarna för rörelse, jemnvigt, drivande krafter, o. s. v. — 2) En maskins, ett konststyckes sammansättning. [Mekanik.]

MEKANIKUS, mekänikus, m. pl. *mekanici*. 1) En, som är kunnig i mekaniken. — 2) En,

hvars yrke är att förfärdiga konstbyggnader eller maskiner. — Skrifves äfv. *Mechanicus*.

MEKANISK, a. 2. 1) Till mekaniken hörande. — 2) Sages om allt hvad som göres, förrättas efter gammal vana, eller utan att förståndet dervid behöfver vara verksamt. — *Syn.* Handverksmessig, Maskinmessig. [Mechanisk.]

MEKANISM, --ism, m. sing. En maskins inre sammansättning. [Mecha.—]

MEKER, m. sing. Se *Fleper*.

MEKONSYRA, -önsyra, f. sing. (kem.) Ett slags syra, som finnes i saften af vallmo.

MELANKOLI, ---li, f. sing. (af grek. *Melancholia*, svart, och *Cholē*, galla) 1) (med.) Ett slags själssjukdom, som ger sig tillkänna genom en vemodig sinnesstämning och tankarnes uteslutande riktning på sorgliga, oro och ångest väckande föremål, samt folkskygghet eller människohat. — 2) (i allm.) Vemod, svärmod.

MELANKOLISK, a. 2. 1) (med. o. fysiol.) Som lider af eller är fallen för melankoli. *Melancholicus*, långsamt väckta, men kraftiga och djupa känslorörelser och begär. *M. complexion*, fasta och spända muskler och nerver, med mycken retlighet och kraft, samt en tjock, svartaktig, långsamt flytande blod. — 2) (i allm.) Vemodig, svärmodig.

MELANKOLISKT, adv. Vemodigt, svärmodigt.

MELASS, -äss, m. Den bruna sirap, som aflyter vid beredning af råsocker.

MELERA, v. a. 1. (fr. *Mélér*) Blanda, hopblanda. — *M-d*, part. pass. Blandad. Brukas äfv. adjektivt och betyder då: Af blandad färg, t. ex.: *M-e kläden*, af olika färgad, före väfningen blandad ull.

MELILOT, --öt, m. 3. Apoteksört med gula, stundom hvita blommor. *Melilotus officinalis*.

MELILOTEN-KLÖFVER, m. sing. Se *Melilot*.

MELILOTEN-PLÅSTER, n. sing. Ett slags fördelande, mörkgrönt plåster af vax, kolofonium, bomolja och pulveriserad melilot. — Kallas i dagligt tal: *Melionplåster*.

MELIS, -li'ss, m. sing. En sort toppsocker, sämre än raffinad.

MELISS, -f'iss, f. 3. (af grek. *Melissa*, bi) Örtslägtet Melissa, hvaraf den välluktande arten Citronmeliss nyttjas till åtskilliga tillredningar, såsom *Melissbrännvin*, -*spiritus*, -*vatten*.

MELISSOLJA, f. 1. Ett slags olja, som fås af Citronmeliss.

MELLAN, prep. Se *Emellan*. — Ingår i en mängd sammansättningar, dels med nomina, dels med verber, och har då vanligtvis betydelsen af något, som är, befinner sig, har sitt läge, sker, röres emellan tvenne föremål, t. ex.: *Mellanbalk*, balk, som har sitt läge mellan tvenne andra; *Mellantägga*, lägga något emellan tvenne föremål. Sådana ord äro för öfrigt: *Mellanbjelke*, -*bark*, -*byggnad*, -*draga*, -*drifva*, -*fara*, -*flytta*, -*flytta*, -*fläta*, -*foga*, -*föra*, -*gå*, -*gång*, -*hinna*, -*hjul*, -*hvarf*, -*kasta*, -*lag*, -*läge*, -*lägg*, -*läkta*, -*läkt*, -*ord*, -*pelare*, -*rad*, -*sittande*, -*skjuta*, -*sticka*, -*stretch*, -*stående*, -*ställa*, -*stötta*, -*sula*, -*sätta*, -*varande*.

MELLANAKT, m. 3. Tiden emellan tvenne akter af ett skådespel. [—act.]

MELLANART, m. 3. Art, som förmedlar tvenne andra.

MELLANBLÅ, a. 2. neutr. — *blått*. Som har en mellanfärg emellan mörkblått och ljusblått.

MELLANBROSK, n. 3. (anat.) Brosket, som skiljer begge näsborrarna åt.

MELLANDÄCK, n. 3. 1) Skeppsdäck, som har sitt läge mellan tvenne andra. — 2) Medlersta delen af däcked på ett fartyg.

MELLANFINGER, n. 3. Det medlersta eller längsta af fingren på hvardera af en människas händer. — Kallas äfv. *Långfinger*.

MELLANFODER, n. 3. Foder, som sättes emellan det yttre fodret och sjelfva tyget på ett klädesplagg.

MELLANFÄRG, m. 3. Färg, som utgör en skiftning emellan tvenne andra.

MELLANGIFT, f. 3. Hvad som vid byte gifves emellan. *Byta utan m.*, jemt om jemt. *Få, gifva en summa i m.*

MELLANGÅRD, m. 2. 1) Gård emellan tvenne andra. — 2) Se *Mellangårde*, 2.

MELLANGÅRDE, n. 2. 1) Gårde, som ligger emellan tvenne andra. — 2) (anat.) Se *Diaphragma*.

MELLANGÖRA, n. sing. Görömål, som förrättas på lediga stunder, emellan andra viktigare.

MELLANHAND, f. sing. *Sitta i m.*, säges i kortspel om den, som vid spelningen bör kasta på sitt kort emellan den, som slår ut, och den, som sticker af.

MELLANHÄNDEL, m. sing. Det slags händel, då ett land emot inhemska varor tillbyter sig andra utländska.

MELLANKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) 1) Komma emellan (i fysisk mening). — 2) (fig.)

a) På hinderligt sätt inträffa, innan något annat skall ske. *Andra saker m-kommo och hindrade utförandet af denna plan.* — b) På ett medlande sätt träda emellan. *Om icke han hade m-mit, skulle de råkat i slagsmål.* — Äfv. *Komma emellan*.

MELLANKOMST, c. 3. Händelsen, att person eller sak mellankommer.

MELLANLIGGANDE, a. 1. Som ligger, befinnes, har sitt läge mellan tvenne andra föremål, ting.

MELLANLINIE, f. 3. 1) Linie mellan tvenne andra. — 2) Linie, som i tryck skiljer tvenne stycken eller afdelningar ifrån hvarandra.

MELLANLÄNK, m. 2. 1) Länk, som förenar tvenne andra. — 2) (fig.) Föreningsband.

MELLANLÖPARE, m. 3. En, som är i godt förstånd med hvardera af tvenne motsatta partier.

MELLANMUR, m. 2. Se *Skiljemur*, 1.

MELLANMÅL, n. 3. Mindre måltid, som tillfälligtvis intages emellan de vanliga.

MELLANPJES, --pjäs, m. 3. Testerpjes, som gifves emellan tvenne andra.

MELLANRADIG, a. 2. Skrifven eller tryckt emellan raderna. *M. öfersättning*.

MELLANREGERING, f. 2. Den tid, som förflyter emellan en regents afgång och en annans utväljande eller uppstigande på tronen. — *Syn.* Interregnum.

MELLANRUM, n. 3. 1) Rummet emellan tvenne bestämda punkter eller föremål. *M. emellan rader, bjelkar, pelare, träd*, o. s. v. — 2) (fys.) Se *Por*.

MELLANRYMD, m. 3. Mellanliggande rymd.

MELLANRÄTT, m. 3. Maträtt, som serveras emellan för- och efterätterna.

MELLANSATS, m. 3. 1) (log. o. gram.) Se *Bisats*. — 2) (i musik) Underordnad sats, som förbinder tvenne hufvudsatser.

MELLANSKIFTE, n. 2. Se *Mellantid*.

MELLANSKRIFVEN, a. 2. neutr. — *et*. Skrifven emellan (t. ex. tvenne rader).

MELLANSKOF, n. 3. Abrott för en tid; mellantid, hvarunder något tills vidare afstannat, upphört. [—skåf.]

MELLANSLAG, n. 3. (boktr.) Linie, eller rad af quadrater eller spån, som sättes emellan stillraderna på en kolumn.

MELLANSLAGEN, a. 2. neutr. — *et*. (boktr.) Satt emellan raderna på en kolumn. *M. cicero*, med mellanslag.

MELLANSLAGSLINIE, f. 3. (boktr.) Linie, som brukas till mellanslag.

MELLANSORT, m. 3. Sort, som närmar sig till hvardera af tvenne mera skilda sorter.

MELLANSPEL, n. 3. 1) Se *Intermezzo*. — 2) (i kortspel) Spel emellan tvenne andra.

MELLANSPETT, m. 2. Fågel af flockspeetslägget, $8\frac{1}{2}$ tum lång, svart- och vitbrokig. *Picus medius*.

MELLANSTICK, n. 3. 1) Stickande emellan. — 2) Hvad som stickes emellan. — 3) (i kortspel) Stick emellan tvenne andra. *Sitta i m.*, se *Sitta i mellanhand*.

MELLANSTYCKE, n. 2. 1) Stycke mellan tvenne andra. — 2) Se *Mellanpjäs*.

MELLANSTÄND, n. 3. Se *Mellanrum*.

MELLANSTÄMMA, f. 1. Stämman, hvars tonhöjd ligger emellan tvenne andra stämmor.

MELLANTAL, n. 3. 1) Tal, som hålles emellan tvenne andra. — 2) a) Siffertal, som uttrycker en aritmetisk storhet emellan tvenne andra tal, d. v. s. är mindre än det ena, större än det andra. — b) Räknetal emellan tvenne andra sådana.

MELLANTID, m. 3. Tiden emellan tvenne tidpunkter eller händelser, eller ifrån det något afstannar, tills det åter börjar.

MELLANTILLSTÄND, n. 3. Tillstånd, som närmar sig till hvardera af tvenne andra mera skiljaktiga.

MELLANTING, n. 3. Någoting mellanvarande.

MELLANTON, m. 3. Ton, som har sitt läge mellan tvenne andra.

MELLANVÄNING, f. 2. 1) Vänning, som har sitt läge mellan tvenne andra. — 2) Se *Entresol*.

MELLANVÄGG, f. 2. Se *Skiljevagg*.

MELLANÅT, se *Emellanåt*.

MELLERST, se *Medlerst*.

MELIODI, --di, f. 5. (från grek.) Följd af toner af olika höjd och djup, som genom sammanhang och rytm bilda ett musikaliskt helt. Musikalisk tonföljd.

MELODISK eller **MELODIÖS**, a. 2. Välljudande. — *Melodiskt*, adv.

MELODRAM, melodram, m. 3. (från grek.) Skådespel, hvari det deklamatoriska talet omväxlar med instrumentalmusik.

MELON, -ön, m. 3. (ital. *Mellone*, lat. *Melo*, af grek. *Melon*, äple) Den stora, runda, saltiga och välsmakande frukten af Melonväxten. — *Ss. M-kärna*, -*skifva*.

MELONPLÅSTER, se *Melilotenplåster*.

MELONRANKA, f. 1. Ranka af melonväxten.

MELONSÄNG, f. 2. Trädgårdssäng, der meloner växa.

MELONVÄXT, f. 3. Växtsläkte af Gurkamiljen, hvars frukt kallas melon.

MELPOMENE, mällpoméne, nom. prop. f. (grek. myt.) Sorgspelets sånggudinna.

MEMBRAN, mämbrån, m. 3. (af lat. *Membrana*, hud) 1) (anat.) Hvarje hudformig organ,

— 2) Pergament. — 3) Handskrift på pergament.

MEMOARER, --ärar, m. 3. pl. (fr. *Mémoires*, af lat. *Memoria*, minne) Anteckningar af strödda märkliga händelser och karaktersdrag hos historiska personer, som någon under loppet af sin lefnad haft tillfälle att bevittna eller samla. — Skrifves äfv. *Memoirer*.

MEMORIAL, ---äl, n. 3. o. 5. Inläga, ansökning, skriftlig anmälan i något viktigt ämne. — *S. m. 3.* Minnesbok, minneskladd på köpmanskontor.

MEN (e långt och slutet), n. sing. 1) Skada. *Han föll och slog sig så illa, att han ännu har m. deraf. Få m. af något. Det ländar honom till m. Svärja sig m.*, begå mened. — *Syn.* Se *Skada*. — 2) (i äldre språket) Fel, lyte. Deraf: *Menför*, *Menföre*, *Menlös*.

MEN, mä'n, konj. 1) Betecknar motsägelse, stridighet, undantag, invändning, inskränkning. *Söka, m. icke finna. Hon är vacker, m. elak. Han hetes vara qvick, m. det har jag ej kunnat finna. Han berömmes för sin frikostighet, m. så är han och rik.* — 2) Brukas, då man vill angiva skälet till något, hvarför man vill ursäktas sig. *Det är visst sant, att jag slagit honom, m. han förolämpade mig.* — 3) Nyttjas i samtal i början af en mening, som har afseende på något föregående, och i en förebräende, föreställande, tillrättavisande, hotande, uppmanande ton, o. s. v. *M. skall ni då aldrig upphöra att tala om det der? M. säg, vill ni då aldrig taga skäl? M. hvad har jag då gjort? M. tycker ni, att det är rätt? M. är ni då alldeles ifrån förståndet?* — 4) Inleder en mening, då man vill återkomma till ett ämne, eller afbryta det, hvarom man talar. *M. låtom oss återkomma till frågan. M. nog nu om den saken.* — 5) Förbinder den mindre satsen i en slutledning med den större, t. ex.: *Den vise är lycklig; m. Sokrates är vis; följaktligen är Sokrates lycklig.* — *S. n.* (fam.) Invändning, inkast, inskränkning, svårighet. *Hans beröm är alltid åföljdt af något m. Man får alltid höra så många om och m., att man ledsnar vid alltihop.*

MENÅ, v. a. o. n. 2. o. 2. 1) Tro, hålla före. Innebär egentl. någon grad af ovisshet, hvarmot ordet *Tro* innebär säker öfvertygelse. *Han m-r, att det icke går an. Jag m-r, att ni fått låna penningar af mig; är det icke så? Stå inte och m., utan säg rent ut. M-r ni det? Hvad m-r ni om den saken? Han mente sig göra väl.* — *Syn.* Se *Tro*. — 2) Fästa en viss betydelse vid något; tänka sig person eller sak vid ett ord, ett yttrande; åsyfta; tänka. *Hvad m-r ni med det? Hvem m-r ni? Dermed m-r han mig. Han mente ingenting dermed. Han m-r ingenting med sina löften. Jag m-r ej dermed, att . . . Det är icke så jag m-r. Är det så ment? Är det afsigten? M. ett och säga ett annat. Han m-r intet ondt dermed. Det är icke så illa ment. M. en väl, m. väl med en, vilja en väl. M. ondt, hafva ondt i sinnet.*

MENAD, -äd, f. 3. (från grek.) Bacchi prestinna, bacchant.

MENAGERA, --schëra, v. a. 1. (fr. *Ménager*) Hushålla med; skona; varsamt behandla. — *M. sig*, v. r. Vara rädd om sig, skona sig; gå varsamt till väga.

MENAGERIE, --scheri, n. 3. (fr. Samling af sällsynta utländska djur.

MENED, menéd, m. 5. Uppsätlig falsk ed.

Begå m.

MENEDARE, m. 5. 1) En, som begått mened eller är van att svärja falskt. — 2) Trolös människa.

MENEDERI, n. 5. sing. Brottslig vana att svära falskt, att vara trolös.

MENEDIG, a. 2. 1) Som begått mened eller är van att svära falskt. — 2) Trolös.

MENFÖR, a. 2. (föga brukl.) Se Vanför.

MENFÖRE, n. 4. Dåligt före, dåligt väglag.

MENIG, a. 2. Som tillhör, har afseende på, betecknar det lägre folket. *M-e man*, det lägre folket, hopen. *M-e allmogen*, alla som tillhöra bondeståndet.

MENIGHET, f. 3. 1) Det ringare folket. Söka *m-ens lof*. — Syn. Gemene man, Menige man, Allmänheten. — 2) Se Kommun. Låta införda *m-ernas tankar i ett viktigt ärende*. — Syn. Kommun, Samhälle, Samhällighet, Församling.

MENING, f. 2. 1) Tanke om person eller sak, då den icke stadgat sig till full öfvertygelse (i hvilket fall den kallas: Tro). *Hvad är er m. om honom, om den saken? Deri är jag icke af er m., tänker jag ej lika med er. Det är blott en m., förmodan. Efter min m., såsom jag förmodar.* — Syn. Förmodan, Förmenande, Förställning, Tanke. — 2) Afsigt. *Han har ingen m. dermed. Det var ej min m. att missgäta er. Jag förstår ej hans m.* (se äfv. 3). *Han har någon elak m. med det der. Göra något i god m., i bästa m.* — 3) Hvad som menas med ett ord, ett yttrande, en skrift eller ett ställe i skrift, o. s. v. *Författarens m. med detta uttryck är något mörk. M-en af ett ord. Lagens rätta m. Fatta m-en af en ting. Det är ingen m. i hvad han säger. Jag förstår ej hans m.* (se äfv. 2). — Syn. Betydelse. — 4) Sammanhang i en skrift. *Män ser utaf m-en, hvad detta ord skall betyda. Jag kan ej få m. af detta ställe.* — 5) (gram.) a) En eller flera enkla sats, förenade till ett sammanhängande, för sig afslutet helt. *Skrifva långa m-ar.* — b) Enkel sats. *Subjektet i m-en.*

MENINGSLÖS, a. 2. Saknande mening, sammanhang. — *Meningslöshet*, f. 3.

MENINGSTOM, a. 2. Se Meningslös.

MENK, mä'ngk, m. 2. Ett slags mindre rofdjur, liknande uttern, rödbrun med gråbläck bottenull, fötter, svans och nos svartaktiga. *Mustela lutreola*. [Mänk.]

MENLIG, a. 2. Skadlig. *M. verkan, inflytelse*.

MENLIGHET, f. 3. Skadlighet.

MENLIGT, adv. Skadligt.

MENLÖS, a. 2. Oskyldig, skuldlös; som intet ondt vet af, hyser inga onda tankar, tror alla om godt. *Ett m-i barn. De m-a tiderna.*

MENLÖSHET, f. 3. 1) Oskuld, oerfarenhet af världen och det onda. — 2) Enfaldig uppriktighet. *Hon svarade med mycken m.*

MENLÖST, adv. Oskyldigt. *Tala, svara m.*

MENNISKA, mä'nnska, f. 1. Sammandrages stundom, helst i vers, till *Menska* (mä'nnscha). (Af *Man*, i dess ursprungl. bem.) 1) Med förnuft begåfvad jordisk varelse, bestående af kropp och själ. *Hvarje m. är dödlig. Der fanns ingen m. Ung, gammal m. En god m. Den bästa m. i världen.* (Bibl.) *M-skones son*, Christus. — 2) Har i bestämd form ofta samma mening som *Menniskoläget*, t. ex.: *Läran om m-n.* — 3) Säges

stundom i samma mening som *Qvinna*, t. ex.: *Se, hvilken täck, vacker m.! — 4)* Brukas i föraktlig eller medlidsam ton, eller i häftigt tilltal, både om män och qvinnor. *En satans m.! Den der m-n förstör honom. Den stackars m-n! M., hvad har ni gjort? — Ss. Menniskoart, -ben, -bild, -blod, -boning, -fot, -gestalt, -hufvud, -hår, -kropp, -kött, -röst, -samfund, -själ, -skapnad, -skapnad, -sinne, -stämma, -älskande, -ätande.* [Människa.]

MENNISKOBARN, n. 3. 1) Barn. — 2) (skämtv.) Människa. *Ett godt m.*

MENNISKOBEGREPP, n. 3. Se *Menniskoförstånd*.

MENNISKOBLIFVANDE, n. 4. (teol.) Antagande af menniskonatur. *Christi m.*

MENNISKOFETT, n. sing. (kem.) Det slags fett, som finnes hos menniskor.

MENNISKOFIENDE, m. 3. 1) Se *Menniskohatare*. — 2) (i kyrklig stil) *M-n*, djefvulen.

MENNISKOFUKTAN, f. sing. indef. Fruktan att förlora menniskors ynnest och derigenom lida någon skada.

MENNISKOFUNDER, n. 3. pl. Påfund af menniskor.

MENNISKOFÄRG, m. sing. Se *Köllfärg*.

MENNISKOFÖRSTÄND, n. sing. Mänskligt förstånd. *Vänligt, sundt m. Att tala efter m. Det öfvergår allt m.* — Syn. Menniskovett, Menniskobegrepp.

MENNISKOHAMN, m. 2. Mänsklig gestalt. *En djefvul i m.*

MENNISKOHAND, f. 3. En människas hand. *Gjord af m., af menniskor.*

MENNISKOHAT, n. sing. Hat, som en människa hyser till andra menniskor.

MENNISKOHATANDE, a. 1. Som hatar menniskor i allmänhet. — 4) Sammanhang i en skrift. *Män ser utaf m-en, hvad detta ord skall betyda. Jag kan ej få m. af detta ställe.* — 5) (gram.) a) En eller flera enkla sats, förenade till ett sammanhängande, för sig afslutet helt. *Skrifva långa m-ar.* — b) Enkel sats. *Subjektet i m-en.*

MENNISKOHÄTARE, m. 3. En, som hatar menniskor i allmänhet.

MENNISKOHJÄLP, f. 3. Hjelp af menniskor (i motsats till: Guds hjälp).

MENNISKOHJERTA, n. 4. 1) Hjerta hos, af en människa. — 2) (fig.) Mänsklighet, barmhertighet. *Han har intet m.*

MENNISKOKRAFT, f. 3. Mänsklig kraft, förmåga.

MENNISKOKÄNNEDOM, m. sing. Genom erfarenhet vunnne kännedom af menniskor, i moraliskt afseende.

MENNISKOKÄR, a. 2. Som älskar menniskor i allmänhet.

MENNISKOKÄRLEK, m. sing. Vålvilja mot menniskor i allmänhet.

MENNISKOLIF, n. 3. 1) En människas lif. — 2) (fig.) Människa, person. *Der finnes intet m.*

MENNISKOMAKT, f. sing. Mänsklig makt, förmåga. *Det står ej i m., ingen människa förmår det.*

MENNISKOMÅLNING, f. sing. Konsten att måla, porträttera menniskor.

MENNISKONATUR, ----ür, f. 3. Mänsklig natur. (Teol.) *Antaga m., blifva människa.*

MENNISKOOFFER, n. 3. Sådant slags offer, då menniskor dödas, för att förona gudomen.

MENNISKOPÅFUND, n. 3. Påfund af menniskor. Säges i afseende på religion.

MENNISKOSLÄGTE, n. 4. Det slägte af jordiska varelser, som utgöres af menniskor.

MENNISKOSON, m. 3. pl. — söner. Son af

en människa, d. v. s. detsamma som *Menniska*. (Bibl.) *M-en*, benämning på Christus.

MENNISKOSTADGA, f. pl. — stadgar. Stadga, gjord af menniskor. Säges i motsats till Gudomlig lag.

MENNISKOSÄTT, n. 5. Menniskors sätt, vana. *Efter m.*

MENNISKOVERK, n. 3. Hvad som är gjordt af menniskor. Brukas i motsats till: Guds verk.

MENNISKOVETT, n. sing. Se *Menniskoförstånd*.

MENNISKOVIS, På m., efter menniskors sätt, vana.

MENNISKÖVAN, m. 3. pl. — vänner. Menniskoläskande person.

MENNISKÖVÄNSKAP, f. 3. Vänskap, som menniskor hysa till en person. *Lila ej på m.*

MENNISKOÅLDER, m. 2. pl. — åldrar. Se *Mansålder*.

MENSALHEMMAN, mä'nnsålhemman, n. 3. Benämning på vissa hemman eller lägenheter, hvilka tillhöra prestgårdarna.

MENSCHENSCHRECK, m. 2. (tyskt ord) Feg karl, som ger sig sken af att vara en förfärlig hjesse.

MENSKLIG, a. 2. 1) Som tillhör, har afseende på, utmärker menniskor. *Den m-a naturen. Christi m-a natur, se Mandom. M-a fel och svagheter. Det är m-t att fela, menniskans lott, förlåtligt att fela.* — 2) Mild, god, barmhertig. *Var m. emot den arma människan. M. behändigt.* — 3) (fam.) Mätlig. *Han är ej m. att dricka.* [Mänsklig.]

MENSKLIGHET, f. 3. 1) Mänskligt hjerta, mänskliga känslor. *Med m. behandla fångar.* — Syn. Godhet, Mildhet, Barmhertighet. — 2) Menniskoslägte. *En m-ens välgörare.* [Mänsk-]

MENSKLIGHETSPLIGT, f. 3. Se *Samvetspligt*.

MENSKLIGHET, adv. På ett mänskligt sätt, med mänsklighet. *M. behandla någon.* — 2) (fam.) Mätligt. *Han dricker ej m.* [Mänsk-]

MENSTRUATION, män'struat'schön, f. 5. (med.) Månadsrening.

MENSUR, mä'nnsür, f. 3. (lat. *Mensura*, mått, afmätning) 1) (i musik) a) Tidmätt. — b) Den matematiska indelning, enligt hvilken instrumentmätare bestämma längden eller kortheten af strängarna och i allmänhet instrumentets proportion. — c) (vid orgelverks byggande) Mätt, enligt hvilket förhållandet emellan orgelpipornas längd och vidd bestämmes. — 2) (fäkt.) Det behöriga afståndet emellan de fäktande. — 3) (byggn.k.) Mätt, enligt hvilket modellens delar med cirkel och vattenpass uppdragas på blocket.

MENSURGLAS, mä'nnsürglas, n. 5. (farm.) Smalt och högt glas, hvori vätskor mätas, i stället för att vägas.

MENTA, mä'nnta, v. a. 1. Se *Hvitgarva*. — *Mentning*, f. 2. [Mänta.]

MENTOR, mä'nntör, nom. propr. m. 1) (hos Homerus) Ulysses' trogne vän och hans sons lärare. — 2) (fig.) Ung persons handledare eller rådgifvare.

MENUETT, --ätt, m. 3. (fr. *Menuet*) 1) Ett slags fordom bruklig, fransysk dans. — 2) Tonstycke i $\frac{3}{4}$ takt, hvarest en menuett dansas.

MEPHITISK, se *Meflisk*.

MERA, förkortadt MER, adv. kompar. af *Mycket*. 1) Betecknar större myckenhet, mängd, högre grad. *Gif honom litet mera. Du har fölt mer än jag. Der är ej mer än en. Ingen*

*mer än han blef straffad, ingen utom honom. Mer än tre, flera än tre. En mer. Något litet, mycket mer. Mer har jag ej att säga. Nu har jag ej m. att tillägga. Mer och mer, allt mer och mer, i allt större mängd, myckenhet, i allt högre grad. Litet mer eller mindre betyder ingenting. Med mera, och det öfriga. Smaka efter mer, se Smaka. Så mycket mer, se Mycket. Hålla för mer, föredraga. Vaya för mer, se Förmer. Än mer, ju mer, se Än, Ju. (Ordspr.) Mer vill mer ha, ju mer man får, dess mer vill man ha. — Brukas ofta som adjektiv eller substantiv, t. ex.: *Mera mat. Mera penningar. Med mera lätthet. Dertill fördras mer lycka än förstånd.* — 2) Längre, vidare. *Det regnar icke mer. Du får icke göra så mer. Jag vet ingen hjälp mer. Inga suckar mer. Hvad mer? hvad då? Hvad är det mer? hvad betyder det? Nu mera, se Nu.**

MERANÄMD, MERBEMÄLT, MERBERÖRD, a. Flera gånger omnämd, omtalad. Brukas mest i rättegångs- och förvaltningsstil.

MERCURIUS, märrkúriuss, nom. propr. m. 1) (i rom. myt.) Händels och vättalighetens gud. *M-i staf, härldsstafven.* — 2) Namnet på en planet, hvares bana ligger närmast solen.

MERENDELS, merenndéls, adv. (t. *mehrentheils*, egentl. flerdels) i de flesta fall, oftast, vanligast. [Merändels.]

MERG, m. sing. 1) En svampaktig, fet massa, som fyller benens håligheter i en djurkropp och bibehåller dem starka och smidiga. *Aflånga m-en*, den del af mergen i en menniskokropp, som genomtränger ett stort, rundt hål i nackbenets botten och sedan fortsättes af den i hals- och ryggkotorna inneslutna ryggsmergen. *Taga, suga m-en ur ett ben. Suga m-en ur*, äfv. (fig.) till det yttersta preja, beskatta, utsaga. (Fig.) *Gå genom m. och ben*, tränga ända till det innersta. — 2) (i växter) Stammens innersta kärna, vanligen af lös och svampaktig sammansättning. — 3) (fig.) Kraft. *Must och m.*, se *Must*. — Ss. *M-aktig, -full*. [Märg.]

MERGBEN, n. 3. Ben med merg uti.

MERGEL, märrjäll, m. sing. (mineral.) Ett slags blandning af kalk och lerjord, stundom lös, stundom i form af skiffer. — Ss. *M-aktig, -art*. [Märgel.]

MERGELGROP, f. 2. Grop, der mergel uppgrävs ur jorden.

MERGELJORD, f. sing. Adv. Ett slags jord, som utgör en förening af kalk med lera och mekaniskt inblandad sand.

MERGELLERA, f. sing. Se *Mergeljord*.

MERGELSKIFFER, m. sing. Ett slags stenig, skiffrig mergel.

MERGELSTEN, m. 2. Sten, som består af mergel; till sten hårdnad mergel.

MERGLA, v. a. 1. Gödsla jord med mergel. — *Mergling*, f. 2. [Märgla.]

MERGPOMADA, f. 3. Pomada, tillredd af mergel.

MERTÄRTA, f. 3. Tärta, tillredd af mergel.

MERIDIAN, ---än, m. 3. (lat. *Meridianus*, af *Meridies*, middag) En cirkel, som drages genom ett ställes zenith och nadir samt de båda polerna rundt omkring himmelen. *Förste m.*, den, hvarest alla de öfrigas afstånd längs efter equatorn räknas.

MERIDIAN-CIRKEL, ---än's r'r'k'l, m. 2. pl. — cirklar. Se *Middagscirkel*.

MERIDIAN-PLAN, ---änplan, n. 3. Se *Middagsplan*.

MERINOS, merinåss, pl. (af spanska *Merina*, fin ull) Ett slags spansk fårart, utmärkt för sin fina och mjuka ull. — Man säger och skrifer äfv. *Merinosfår*.

MERIT, -i', m. 3. (lat. *Meritum*) Förtjenst.

MERITERA, v. a. o. n. 1. Förtjena, vara eller göra sig värd; löna mödan.

MERITERAD, a. 2. Se *Förtjent*, 2.

MERITLISTA, f. 1. Förteckning på en persons meriter.

MERKANTIL, märckantil', a. 2. (fr. *Mercantile*, af lat. *Mercari*, idka handel) Handeln tillhörig eller beträffande. [Merc.—]

MERKUR, märckur, m. stng. (af lat. *Mercurius*) Qvicksilfver. [Mercur.]

MERKURIAL, märckurial', a. 2. Som består eller härrör af qvicksilfver. Brukas endast i sammansättningar, t. ex.:

MERKURIALSÄLVA, märckurialsälva, f. 1. Grå qvicksilfersälva. Kallas äfv. Gråsalva. [Merc.—]

MERKURIUM, märckurium, n. sing. Benämning bland allmogon på arsenik.

MERLA, f. 1. 1) Se *Krampa*, 1. — 2) (nat. hist.) Ett skorpdjur af Jernfåttorna, ½ tum långt, gulgrått, med hopkrökt kropp, i bäckar och åar. Gammarus Pulex. — Skrifves äfv. *Märta*.

MERLA, v. a. 1. (sjöt.) Medelst emot hvarandra lagda halflag omvira något med kabel-, sjömans- eller segelgarn. — Skrifves äfv. *Märta*.

MERLING, m. 2. (skepp.) Tjårad tvågarnslina, något smäkrare än hysing. — Äfv. *Märting*.

MERLPRIM, m. 2. (skepp.) Mindre merlspik utan hufvud. — Äfv. *Märprim*.

MERLSPIK, m. 2. (skepp.) En något krokig, fotslång jernbult, spetsig i den ena och med ett hammarhufvud på den andra ändan. — Äfv. *Märspik*.

MES, m. 2. 1) Ett släkte af Sparfågeln, hvars alla arter, till hvilka Talgoxen och Entlan höra, äro kända för att vara mycket skygga. Parus. — 2) (fig. fam.) Rädd stackare.

MESAKTIG, a. 2. (fam.) Rädd, skygg af sig. — *Mesaktighet*, f. 3. — *Mesaktigt*, adv.

MESALLIANS, mesallianngs, f. 3. (fr. *Mesalliance*) Giftermål med en person af ringare stånd. Missgifte.

MESAN, -ån, m. 3. (skepp.) Ett gaffelsegel på mesanmasten.

MESANMAST, -ånmäst, f. 3. (skepp.) Aktersta masten på ett skepp.

MESIG, a. 2. Se *Mesaktig*. — *Mesighet*, f. 3. — *Mesigt*, adv.

MESOST, m. 2. Ett slags ost, tillredd af ostvassla.

MESPEL, se *Mispel*.

MESSA, f. 1. 1) (ursprungl.) Nattvardens firande. — 2) (sednare, i katolska kyrkan) Den vid nattvardens begående brukliga bönen för altaret; äfv. brödets och vinets helgande (konsekration). — 3) Gudstjenst i allmänhet. Deraf Högmessa, Helgonmessa, Anders-, Eriks-, Olofs-, Henriksmessa, o. s. v. — 4) (i Tyskland) Stor marknad, t. ex. Leipziger-, Frankfurter-Messa, emedan fordom vid de stora högtiderna till helgonens ära äfven hölls köpstämman. [Mässa.]

An m. Ordet härleder sig ifrån medelt. lat. *Missa*, hämtadt ifrån den vanliga formeln: *ite, missa est* (näml. *concio*), hvarmed en kyrkobesjert tillkännagaf, att den allmänna gudstjensten var slutad för hvar och en, som ej ville deltaga i nattvarde.

MESSA, v. a. o. n. 1. 1) (i kat. församlingen) Läsa eller sjunga messan, förrätta messguds-

tjensten. — 2) (hos oss) Sjunga episteln och bönen för altaret. [Mässa.]

MESSBOK, f. 3. pl. — böcker. Kyrkohandbok, som vid katolska messan begagnas. [Mäss.—]

MESSFALL, n. 5. Inställd eller uteblifven offentlig gudstjenst. [Mäss.—]

MESSHAKA, m. 2. pl. — hakar. Den kyrkliga högtidsdräkt, en prest är iklädd, då han förrättar altartjensten på någon af de stora högtidsdagarna. [Mäss.—]

MESSIAS, mäsi'ass, nom. prop. m. (hebreiskt ord, som betyder: Smord eller Konung) 1) Den af Judarna väntade frälsaren. — 2) Benämning, som i anledning deraf tillades Jesus.

MESSING, m. sing. Metallblandning af koppar och zink, till färgen mer eller mindre gul eller rödaktig. — *Ss. M-sarbetare*, -sarbete, -sbeslag, -sbleck, -skittel, -splåt, -ssaker, -ssträng. [Mässing.]

MESSINGSBRUK, n. 3. Inrättning, ställe, der messing tillverkas i stort.

MESSINGSLAGARE, m. 3. Handtyrkare, som af messing förfärdigar hvarjehanda saker, såsom kittlar, ljusstakar, m. m.

MESSINGSSTAKE, m. 2. pl. — stakar. Ljustake af messing.

MESSINGSTRÅD, m. 2. (kollektivt) Metalltråd, tillverkad af messingsbleck.

MESSINGSUGN, m. 2. Ugn, hvari råkoppar och galmeja smältas till messing.

MESSINGSVERK, n. 3. Se *Messingsbruk*.

MESSKLÄDER, m. 3. pl. De kyrkliga högtidskläder, som altartjensten förrättande prest är iklädd på de stora högtidsdagarna. [Mäss.—]

MESSLING, m. sing. Ett slags smittsam, epidemisk barnsjukdom med fläckigt utslag och feber. [Mässling.]

MES-SMÖR, n. sing. Ett slags af vassla tillredd ost, af smöraktig konsistens.

MESSOFFER, n. 3. (i äldre kristna församlingen) Offring af bröd och vin på altaret vid den offentliga gudstjensten, till nattvardens begående. (Deraf det ännu på vissa orter brukliga altaroffret till presterna under gudstjensten.) [Mäss.—]

MESSORDNING, f. 2. Se *Liturgi*. [Mäss.—]

MESSPREST, m. 5. Prest, som förrättar messstjensten. [Mäss.—]

MESS-SKJORTA, f. 1. Vid, fotsid kambricks-skjorta, som en prest vid högtidlig gudstjenst bär under messhaken. [Mäss.—]

MESS-SKRUD, m. 2. Högtidsskrud, som prest är iklädd, då han på stora högtidsdagar förrättar altartjensten. [Mäss.—]

MEST, mässt, a. 1. Superlativ af *Mera*. Brukas nästan endast i bestämd form. *M-a säden införes ifrån Ryssland. M-a tiden förnötes med lappri. Det mesta onda.* — Substantivt säges *Det mesta*, t. ex. *det m-a af hvetet är skämdt. Det m-a jag kan*, så mycket jag möjligtvis kan. — *För det m-a, I det m-a*, adverbiala talesätt, som betydja: Till största delen, mestadels, vanligast. — *Adv. 1) Mer än allt annat, högst. Hvad jag m. fruktar. Honom tycker jag m. om. Delta är m. brukligt.* — 2) Till största delen, oftast, vanligast. *Han är m. sjuk.* (Talesätt) *Han är som folket m.*, hopen lik. *Så plågar det m. gå.* — 3) Nästan. *M. alltid rusig. M. hela dagen, hela året.* [Mäst.]

MESTADELS, adv. Till största delen. — *Syn.* Merendels, Nästan, Mest. [Mästadels.]

MESTBJUDANDE, a. o. s. Som bjuder mest. *Sälja en vara till den m.* [Mäst.—]

MESTIS, mästi's, m. 3. (sp. *Mestizo*, af lat. *Mixtus*, blandad) Så kallas i Vestindien och S. Amerika en afkomling af europeisk far och amerikansk mor eller tvärtom. — Äfv. *Mestiz*.

MESTO, mästo, ell. **MESTOSO**, mästöso, adv. (ital.; i musik) Sorgligt.

META, v. a. o. n. 1. (Ätv. i Impf. *Mette* och i Sup. *Mett*) Fånga fisk med metspö. *M. abborrar. Sitta och m. M. kräftor*, fånga kräftor antingen med spö eller båt. — *M. upp*, få upp ur sjön på metspö.

METAFOR, --fär', m. 3. (gr. *Metaphora*) 1) (ret.) Trop, bestående deri, att ett ord nyttjas i annan bemärkelse, än den egentliga, till följe af likheten emellan tvenne begrepp. — 2) Bildligt uttryck, talesätt. [Metaphor.]

METAFORISK, --fär'risk, a. 2. Bildlig, figurlig, oegentlig. [—phorisk.]

METAFYSIK, ---i'k, f. sing. (från grek.) Lära om tingens yttersta grunder och lagar. [—fysisk.]

METAFYSISK, a. 2. Till metafysiken hörande; öfersinlig. [—fysisk.]

METALL, -äll, m. 3. (gr. *Metallon*) 1) Benämning på enkla vägbara, ogenomskinliga kroppar med ett eget slags glans (metallglans), dels smidbara (såsom jern), dels spröda (såsom antimon), betydligt tyngre än vatten, oantändliga i eld, olösliga i vatten, och som icke genom gnidning kunna blifva elektriska. *Ädla m-er*, som icke i eld lida någon förändring eller oxideras. *Oädla m-er*, som vid luftens tillträde under deras smältning, oxideras. — 2) (i sing.) Se *Brons*. — 3) (fig., i musik, utan plural) Klang. Säges i fråga om sångröst.

METALLARBETARE, -äll----, m. 3. Manufakturist, som tillverkar större arbeten af metall (brons).

METALLASKA, f. sing. (gam. kem.) Se *Metalloxid*.

METALLBLANDNING, f. 2. Hopsmått blandning af två eller flera metaller (bem. 1).

METALLFÄRG, m. 3. Färg, som uppkommer genom förenig af metaller med andra metaller, eller af metaller med metalloxider, eller af metalloxider med syror.

METALLHYFVEL, m. 2. pl. — *hyflar*. Ett slags hyffel, hvarmed plana metallytor åstadkommas.

METALLISK, a. 2. 1) Som tillhör, har afseende på metaller. *M. klang*. — 2) Som har egenskap af metall. *M. kropp*.

METALLKALK, m. 3. Se *Metalloxid*.

METALLKANON, ---ön, m. 3. Kanon, gulten af metall (bem. 2).

METALLOID, --läi'd, m. 3. (kem.) Enkel, vägbar, icke metallisk, brännbar kropp, t. ex. syre, väte, kväfve, svafvel, kol, etc.

METALLOXID, --äxi'd, m. 3. (kem.) Syrsatt metall.

METALLSALT, n. 3. (kem.) Förening af en metalloxid eller oxidul med en syra.

METALLSAX, f. 2. Se *Plåtsax*.

METALLSPEGEL, m. 2. pl. — *speglar*. Spegel af metall, t. ex. af slipadt stål.

METALLSPIK, m. 2. Ett slags spik, som gjutes af koppar och tenn i sandformar.

METALLSPÅN, f. o. n. 1. o. 3. Afvall vid borring i metall, ciselering, o. s. v.

METALLSTYRKA, f. sing. Se *Gods*, 8.

METALLURG, --ür'g, m. 3. 1) En, som är kunnig i metallurgien. — 2) Skriftställare i detta ämne.

METALLURGI, --urr'ji', f. sing. Konsten att utdraga och rena metaller.

METALLURGISK, --ür'jissk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på metallurgien.

METALLVIGT, f. 3. Vigt, som brukas vid skeppning af metaller.

METALLÄDER, f. 1. pl. — *ädror*. Gång af mineralier, som håller något slags metall i större mängd.

METAMORFOS, --märrfös, f. 3. (grek. *Metamorphosis*) Förvandling. [—phos.]

METAMORFOSERA, v. a. 1. Förvandla. — *Metamorfosering*, f. 2. [—phosera.]

METANDE, n. 4. Se *Metning*.

METAPHOR, **METAPHYSIK**, m. fl., se *Metafor*, *Metafysik*, etc.

METARE, m. 5. En, som metar.

METE, n. 4. Fiske med metspö. *Fänga på m.*, med metspö.

METEOR, --är', m. 3. (från grek.) Märklilig företeelse i luften, af helt kort varaktighet. — *Syn.* Luftfenomen, Lufttecken.

METEORJERN, --är'jär'n, n. sing. (mineral.) Jern, som bildas i verldsrymden och anträffas t. ex. i meteorstenar.

METEOROLOG, --äräl'ög, m. 3. En, som gör meteorologiska iakttagelser.

METEOROLOGI, --äräl'ögi', f. 3. Lära om företeelserna i luften eller väderleken.

METEOROLOGISK, --äräl'öjissk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på meteorologien; väderleken beträffande.

METEORSTEN, --är'stén, m. 2. Sten, som nedfaller ur luften. — Kallas äfv. Månsten, Aerolith.

METER, mét'r, m. 3. pl. *metrer*. (af grek. *Metron*, mått) 1) Versmåt. — 2) Enheten för det nya franska längdmåttet, något öfver 3 1/3 sv. fot.

METGRUND, n. 3. Grund i sjön, der mycket fisk uppehåller sig och der man således plågar meta.

METHOD, m. fl., se *Metod*, etc.

METHÅF, m. 2. pl. — *håfvar*. Näthåf, som sänkes ned i sjöar och strömmar, för att dermed fånga fisk och kräftor. Jfr. *Håf*, 1.

METKROK, m. 2. Krok, som begagnas vid metning.

METMASK, m. 2. Se *Daggmask*. Kallas *M.*, emedan den vanligvis begagnas som bete på krok vid metning.

METNING, f. 2. Se *Mete*.

METOD, -öd, m. 3. (gr. *Methodos*) Sätt att gå till väga, efter vissa grunder och i viss ordning. [Method.]

METODIK, --i'k, f. sing. Anvisning till ett metodiskt föredrag af någon vetenskap. Metodlära. [Meth.—]

METODISK, a. 2. Som sker, göres, läres, föredrages med metod; ordentlig, regelbunden. — *Metodiskt*, adv. [Meth.—]

METODISM, --i'ssm, m. sing. Metodisternes lära. [Meth.—]

METODIST, --i'sst, m. 3. Medlem af en engelsk religionssekt, som isynnerhet yrkar ett strängare iakttagande af Nya Testamentets föreskrifter. De sades af sina motståndare halva påfunnit en ny metod för ett kristligt lefverne; deraf namnet. [Meth.—]

METODLÄRA, -öd--, f. 1. Se *Metodik*. [Meth.—]

METONYMI, metányumi', f. 3. (från grek.)